

Consiliul Raional Rîșcani

**STRATEGIA
DE DEZVOLTARE SOCIO-ECONOMICĂ
A RAIONULUI RÎȘCANI
PENTRU PERIOADA 2016 – 2020**

Rîșcani, 2016

CUPRINS

SUMAR EXECUTIV	4
I. INTRODUCERE	5
1.1. Prezentarea generală a raionului Rîșcani.....	5
1.2. Contextul strategic.....	5
1.3. Abordarea metodologică.....	6
II. ANALIZA-DIAGNOSTIC A RAIONULUI RÎȘCANI	7
2.1 Caracteristicile fizico-geografice.....	7
2.2 Repere istorice.....	9
2.3 Organizarea administrativ-teritorială.....	10
2.4 Aspectul social.....	11
▪ Populație. Demograție	
▪ Procesul migraționist	
▪ Ocuparea populației în câmpul muncii	
▪ Incidența factorului sărăciei	
2.5 Dezvoltarea economică.....	18
▪ Structura economică sectorială	
▪ Industria	
▪ Agricultură	
▪ Comerț și servicii	
▪ Turism	
2.6 Serviciile sociale.....	26
▪ Educația	
▪ Ocrotirea sănătății	
▪ Servicii sociale	
▪ Asigurarea cu locuințe și facilități de confort	
2.7 Mediul social-cultural.....	35
▪ Viața asociativă	
▪ Cultura	
▪ Sportul	
▪ Odihnă și divertisment	
▪ Mass media	
2.8 Mediul ambiant și situația ecologică.....	38
▪ Factorii calității mediului – apele, solurile, aerul	

▪ Schimbările climatice	
2.9 Infrastructură și utilități publice.....	42
▪ Infrastructura drumurilor locale	
▪ Rețeaua de transport	
▪ Rețeaua de alimentare cu apă și canalizare	
▪ Rețele energetice, eficiența consumului de energie, utilizarea energiei regenerabile	
▪ Rețelele de telecomunicații	
▪ Managementul deșeurilor	
2.10 Guvernarea locală/Indicatori de performanță.....	46
▪ Securitatea locuitorilor	
▪ Serviciile administrative	
▪ Managementul serviciilor publice	
▪ Managementul finanțelor publice locale, proprietatea publică și implementarea proiectelor finanțate din exterior	
▪ Transparența luării deciziilor	
▪ Capacitatea factorului uman din APL & evaluarea resurselor	
2.11 Analiza SWOT.....	50
III. CONTEXTUL STRATEGIC	55
3.1. Definirea viziunii și misiunii.....	55
3.2 Valori.....	55
3.3 Direcțiile strategice de dezvoltare.....	56
IV. PLANUL DE ACȚIUNI privind realizarea Strategiei de Dezvoltare Socio-Economică a raionului Rîșcani	68
ANEXE	111
Fișa de proiect 1	
Fișa de proiect 2	
Fișa de proiect 3	
Fișa de proiect 4	
Fișa de proiect 5	
Fișa de proiect 6	
Fișa de proiect 7	
Fișa de proiect 8	
Fișa de proiect 9	

SUMAR EXECUTIV

Strategia de Dezvoltare Socio-Economică (SDSE) a raionului Rîșcani pentru perioada 2016 – 2020 va deveni un document principal al politicii de dezvoltare locală pe termen mediu (5 ani), care a fost elaborat în cadrul unui parteneriat dintre APL, ONG, instituții desconectate și mediul de afaceri din raion în baza prevederilor legislației în vigoare a cadrului strategic național și necesităților locale, în scopul asigurării unei dezvoltări economice, sociale și de mediu durabile.

Procesul de elaborare a SDSE a fost facilitat de experți regionali calificați. Metodologia de elaborare a politicii de dezvoltare regională și locală a fost stabilită în comun cu Grupul local raional (GLR). Principiul de implicare și participare activă a actorilor locali a fost urmărit pe parcursul întregului proces de elaborare a SDSE a raionului Rîșcani.

Viziunea dezvoltării raionului Rîșcani este orientată spre îmbinarea tradiției și inovării pentru sporirea bunăstării locuitorilor raionului, pentru a deveni o zonă economică dezvoltată, atractivă investițiilor locale și străine, cu infrastructură socială și de utilități publice de calitate, cu un potențial turistic valorificat și un mediu ambiant protejat, regiune cu cetățeni activi și de succes, care va contribui la dezvoltarea socio-economică și culturală continuă a raionului Rîșcani.

Direcțiile și obiectivele strategice de dezvoltare durabilă a raionului pe termen mediu sunt orientate spre:

- I. Creșterea competitivității economice a raionului prin susținerea IMM și prin atragerea investițiilor în industrie, agricultură și turism.
- II. Dezvoltarea și îmbunătățirea serviciilor de utilități publice prin modernizarea infrastructurii, amenajarea teritoriului și asigurarea eficienței energetice.
- III. Asigurarea accesului egal la infrastructura serviciilor sociale de calitate în domeniile sănătate, asistență socială, educație, cultură și sport.
- IV. Protecția mediului ambiant și asigurarea echilibrului ecologic.

Implementarea cu succes a politicii la nivel regional și local va contribui esențial la dezvoltării socio-economică echilibrată a raionului Rîșcani, precum și la ridicarea nivelului de trai a locuitorilor săi.

I. INTRODUCERE

1.1 Prezentarea generală a raionului Rîșcani

Figura 1. Vedere s. Horodiște, r. Rîșcani

Istoric. Primile așezări umane din zonă Rîșcani au apărut circa 70.000 de ani în urmă, în zona localităților actuale Hiliuți și Duruitoarea Veche. Prima atestare documentară a localității Rîșcani datează de la începutul secolului al XVII-lea. Raionul a fost constituit în toamna anului 1940.

Poziționare. Raionul Rîșcani, este situat în partea de Nord – Vest a Republicii Moldova, cu o **suprafață** de 936,03 km², cu centru administrativ raional plasat în or. Rîșcani, situat la o distanță de 180 km de capitala țării Chișinău. Teritoriul raionului fiind la **hotar cu România, are punct de conexiune cu UE**, prin punctul de trecere la frontieră Costești (Republica Moldova) – Stînca (România).

Totodată, raionul Rîșcani face parte din **Euroregiunea „Prutul de Sus”**. Locuitorii raionului au acces la infrastructura rutieră națională, autostrada M14 – 5 km de la or. Rîșcani și la cea feroviară, fiind la o distanță de 25 km de stația Drochia și de 41 km de stația Bălți.

Populația raionului a constituit la 01.01.2015 în număr de 68371 persoane.

Densitatea populației este de circa 73 pers./km². Pe teritoriul raionului locuiesc circa 50 000 moldoveni și circa 18 000 persoane de altă etnie.

În componența raionului sunt **28** de unități administrativ teritoriale (UAT), dintre care 2 orașe, 26 comune și 27 sate. Localitățile dispun de o infrastructură socială compusă din instituții de învățământ general și mediu de specialitate, spitale case de cultură și biblioteci.

Profilul și specializarea economică este orientată spre domeniul agroindustrial și de prelucrare a produselor agricole, industriei extractive și insustriei de producere și redistribuire a energiei electrice. Ponderea ramurii agricole constituie 70%, iar cea a industriei – 11%.

Potențialul social și economic al raionului Rîșcani este unul favorabil pentru climatul investițional și dezvoltarea durabilă a raionului.

Figura 2. Raionul Rîșcani pe harta RM

1.2. Contextul strategic

Planificarea strategică este un imperativ al timpului și un mecanism complex de trasare a viziunii de dezvoltare a raionului, obiectivelor strategice de intervenție pentru asigurarea unui trai decent a locuitorilor raionului și stimularea creșterii bunăstării lor.

Strategia de dezvoltare socio-economică (SDSE) a raionului Rîșcani pentru perioada 2016 – 2020 este un document de politică publică locală, elaborat conform cerințelor și normelor

de elaborare a documentelor de politici naționale¹ și locale², care are la bază documentele de programare locală, regională și națională.

Prezenta Strategie este corelată cu cele mai importante documente strategice naționale, sectoriale și regionale:

- *Strategia Națională de Dezvoltare (SND) Moldova 2020;*
- *Strategia Națională de Dezvoltare Regională (SNDR) 2016 – 2020;*
- *Strategia de Dezvoltare a Întreprinderilor Mici și Mijlocii pentru anii 2012 – 2020;*
- *Strategia Sectorială de Dezvoltare pentru anii 2014 – 2020 „Educația – 2020”;*
- *Strategia de Dezvoltare a Sistemului de Sănătate pentru perioada 2008 – 2017;*
- *Strategia de Alimentare cu Apă și Sanitație a Republicii Moldova 2014 – 2017;*
- *Strategia de Gestionare a Deșeurilor în Republica Moldova, pentru anii 2013 – 2027;*
- *Strategia de dezvoltare a turismului "Turism 2020";*
- *Strategia de Dezvoltare Regională (SDR) Nord 2016 – 2020;*
- *Programul regional sectorial (PRS) în domeniul alimentării cu apă și canalizare (AAC) din Regiunea de dezvoltare Nord (RDN);*
- *Programul regional sectorial (PRS) în domeniul managementului deșeurilor solide (MDS) din Regiunea de dezvoltare Nord (RDN);*
- *Programul regional sectorial (PRS) în domeniul drumurilor regionale și locale (DRL) din Regiunea de dezvoltare Nord (RDN) ;*
- *Programul regional sectorial (PRS) în domeniul eficienței energetice (EE) a clădirilor publice din Regiunea de dezvoltare Nord (RDN).*

Strategia propusă este orientată spre asigurarea unei dezvoltări durabile, fondată pe un echilibru între dezvoltarea economică, echitatea socială, utilizarea eficientă și protejarea mediului înconjurător.

1.3. Abordarea metodologică de elaborare a Strategiei de dezvoltare socio-economică a raionului Rîșcani 2016-2020

Strategia de dezvoltare socio-economică a raionului este un document complex, elaborat printr-un larg parteneriat dintre APL, ONG și mediul de afaceri din raion. Astfel, în anul 2015, prin dispoziția Președintelui CR Rîșcani nr. 327 din 23.10.2015 a fost creat Grupul de lucru raional (GLR), în componența căruia au fost incluși specialiști din cadrul aparatului Consiliului raional (CR) Rîșcani, reprezentați din cadrul administrațiilor publice (APL) de nivelul I din raion, reprezentanți ai sectorului neguvernamental și mediului de afaceri din raion, precum și specialiști ai ADR Nord, în total 25 membri. Cota medie de participare a femeilor în GLR a fost de cca 36%.

În procesul de elaborare a SDSE a fost utilizat cadrul metodologic ce corespunde cadrului normativ de elaborare a documentelor de politici, implicând metode de analiză, diagnoză, prognoză, precum și metoda cercetării calitative: lucru în grupuri, interviuri, focus-grupuri tematice, vizite în teren, etc.

SDSE se bazează pe analiza socio-economică și de mediu a potențialului raional, în baza datelor rapoartelor locale, precum și informațiilor statistice oficiale prezentate de BNS.

¹ Hotărârii de Guvern nr. 33 din 11.01.2007 cu privire la regulile de elaborare și cerințele unificate față de documentele de politici.

² Ghidul practic de elaborare a strategiilor raionale de dezvoltare socio-economică (SDSE).

La prima etapă de elaborare a strategiei s-a efectuat o analiză a situației social-economice a raionului Rîșcani pentru perioada 2009-2015. Principalele direcții de analiză au fost: situația demografică, domeniul economic, domeniul serviciilor sociale și publice, domeniul factorilor de mediu și efectelor climatice.

La etapa a doua, prin intermediul GLR au fost organizate 5 focus-grupuri cu participarea primarilor, antreprenorilor, profesorilor, medicilor, reprezentanților sectorului asociativ din raion, în scopul elaborării analizei SWOT pe 5 domenii: economie și turism, infrastructura socială (educație, sănătate, asistență socială, cultură/sport), mediu și probleme climatice, infrastructură și utilități publice, unde au fost determinate punctele tari, punctele slabe, eventualele oportunități și riscuri pentru fiecare domeniu vizat în parte.

Concomitent, au fost organizate interviuri cu factorii interesați din raion, Președintele raionului, 3 vicepreședinți ai raionului, secretarul Consiliului raional Rîșcani, în scopul identificării problemelor stringente, opțiunilor și domeniilor de intervenție strategică pentru perioada 2016 – 2020.

La etapă a treia de elaborare a SDSE a raionului Rîșcani GLR a determinat viziunea, misiunea și obiectivele de dezvoltare raională pentru perioada anilor 2016 – 2020, cu stabilirea obiectivelor specifice, ce urmează a fi realizate, a indicatorilor de monitorizare și evaluare a rezultatelor scontate, precum și identificarea potențialelor riscuri, care ar putea influența asupra implementării strategiei.

La următoarea etapă, în baza obiectivelor specifice stabilite de GLR a fost elaborat Planul de acțiuni de implementare a SDSE a raionului Rîșcani, cu identificarea ideilor de proiecte și elaborarea fișelor de proiecte posibile în baza planului de acțiuni, realizarea cărora va asigura atingerea obiectivelor strategice propuse de SDSE a raionului Rîșcani în perioada 2016 – 2020.

La etapa finală a procesului de elaborare a SDSE a raionului s-au desfășurat consultările publice a documentului strategic elaborat și aprobarea lui în cadrul ședinței Consiliului raionului Rîșcani.

II. ANALIZA-DIAGNOSTIC A RAIONULUI RÎȘCANI

2.1 Caracteristicile fizico-geografice

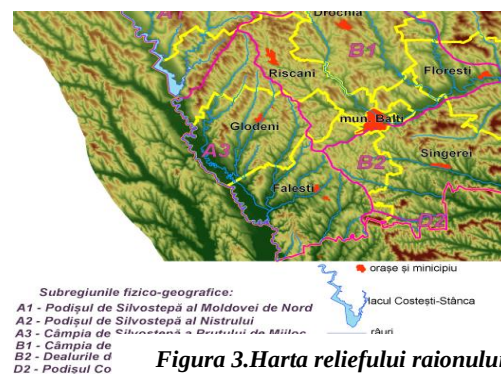
Așezare geografică. Raionul Rîșcani este situat în partea de nord-vest a Republicii Moldova. La nord raionul se învecinează cu raionul Edineț, la est cu raionul Drochia și municipiul Bălți, la sud cu raionul Glodeni, la vest – cu România.

Suprafața. Teritoriul raionului are o suprafață de 936,03 km² și este reliefat prin dealuri și câmpii.

Relieful. Altitudinile reliefului variază între 280 m (s. Pociumbeni) și 115 m (s. Corlăteni).

Clima raionului este temperat-continentală, influențată de masele de aer atlantice din vest, mediteraniene sud-vest și continental-excesive din nord-est. Temperatura medie anuală a aerului constituie circa 8,6° – 10,3° C. Cantitatea anuală de precipitații constituie circa 618 mm/m².

Apele raionului fac parte din bazinul Mării Negre. Pe teritoriul raionului curge râul Prut, râulețele Reut, Ciuhur, Copăceanca, Racoveț, Pamernița, Camencuța. Pe cursul râului Prut (Costești-Stîncă) se află cel mai mare lac de acumulare din nordul țării, care a fost construit în lunca râului Prut în anul 1978,

odată cu darea în exploatare a stației hidro-electrice „Costești – Stînca” cu capacitatea de 32 MGW. În afară de aceasta raionul dispune de terenuri subacvatice, care constituie 4007,58 ha, inclusiv iazuri – 3784,81 ha, râuri și lacuri – 222,77 ha.

Fondul foristier. Flora și fauna. Pădurile raionului ocupă o suprafață de 6,1 mii ha, avînd procentul de împădurire de Rîșcani de circa 6,5% din media pe țară. Fondul forestier este în proprietate publică și este gestionat conform amenajamentului silvic și conform lucrărilor silvice, care se mențin într-o stare satisfăcătoare.

Din punct de vedere biogeografic, flora și fauna raionului este specifică zonei de cîmpie și anume silvostepa cu o gamă variată de plante și animale. În păduri predomină speciile de stejar, arțar, fag, ulm, carpen. Pădurile sînt populate de mistreți, bursuci, căprioare, diferite păsări și rozătoare. Fauna acvatică este reprezentată prin specii de somn, crap, plătică, caras, molitru, șaran, știucă ș.a.

Tabelul 1. Fondul foristier. Flora și fauna

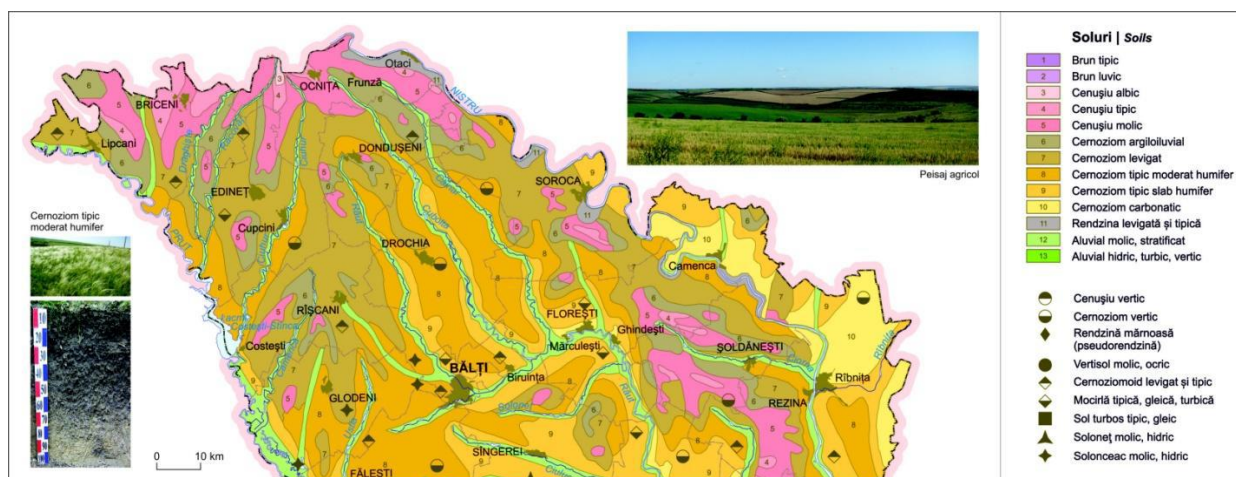
Denumirea indicatorilor	2009	2010	2011	2012	2013
<i>Suprafețele totale ale fondului forestier, inclusiv:</i>	4084	4573	4573	4573	4573
Păduri, ha	4084	4573	4573	4573	4573
<i>Număr estimativ de capete de animale pentru vînat:</i>					
Căprioare	52	54	51	54	62
Porci sălbatici	31	38	36	45	54
Vulpi	344	96	664	772	983
<i>Număr estimativ de păsări pentru vînat:</i>					
Răți sălbatice	4800	4800	4500	3500	499
Fazani	544	453	564	673	978

Sursa: Consiliul Raional Rîșcani, 2015

Solurile. Principala bogăție naturală este solul, reprezentat prin diferite tipuri de humus. Bonitatea medie a solurilor este de circa 70 puncte (din 100), care permit obținerea recoltelor înalte la culturile tehnice agricole. Aceste caracteristici ale solului permit obținerea performanțelor în agricultură.

Spectrul zonal al învelișului de sol include solurile: cenușii albice, tipice, molice – cernoziomuri argiloiluviale, levigate, tipice moderat humifere. În această ordine sunt răspîndite solurile în direcția nord-sud (zonalitatea orizontală) și de sus în jos (legitatea etajării sau diferențierii altitudinale).

Figura 4. Spectrul zonal al învelișului de sol

Din punct de vedere agroclimateric și a calității solurilor, în raionul Rîșcani există condiții favorabile pentru cultivarea cerealelor și culturilor tehnice (sfecla de zahăr, floarea soarelui, tutunul, etc.). Totodată, aici există cea mai scurtă perioadă de vegetație activă și cea mai scurtă perioadă a duratei fără înghețuri din regiune. Însă degradarea și contaminarea excesivă a solului, stimulate de predominarea practicilor agricole neprietenoase mediului, eroziune, carst și alunecări de teren, precum și de stocarea neadecvată a chimicalelor agricole cu termen expirat, provoacă o situație critică în domeniul mediului în raion. La aceste probleme se mai adăugă și problema gestionării nesustenabile a deșeurilor solide și lichide, cota foarte redusă a deșeurilor reciclate și a emisiilor de gaze colectate.

Zăcămintele naturale. Existența și calitatea resurselor subterane sînt determinate în mare parte de forma de relief, care la rîndul său este condiționată de istoria evoluției și structura geologică a teritoriului, de activitatea proceselor exogene de modelare a reliefului.

Zăcămintele subterane de care dispune raionul, în majoritatea cazurilor, sînt folosite ca materiale de construcție. În raion sunt prezente următoarele tipuri de resurse ale solului: calcarul, argila, prundișul (în localitățile Druță, Corlăteni, Braniște, Păscăuți, Duruitoarea Veche, Horodiște, Șaptebani, Rîșcani), care sunt utilizate pentru producerea materialelor de construcții.

2.2 Repere istorice

Primele așezări umane din zonă în care e situat raionul Rîșcani au apărut circa 70 000 de ani în urmă. Oamenii primitivi s-au stabilit cu traiul în peșteri care sau există și la momentul actual. Arheologii au depistat aici obiecte și unelte din cremene, datînd din paleoliticul timpuriu. În eneolitic, aici apar 4 așezări umane, oamenii stabilindu-se inițial cu traiul în peșteri (circa 5.000 de ani în urmă), pentru ca mai apoi să se așeze pe locul viitoarelor localități.

O veche legendă povestește că pe timpul domniei lui Ieremia Movilă, pe cînd pămîntul Moldovei era trecut prin foc și sabie de hoardele otomane, un biet moldovean, gonit de cruzimea turcilor, împreună cu numeroasa-i familie a luat drumul pribegiei, căutînd un loc liniștit pentru viață. Soarta i-a adus într-un amurg de seară la un izvor cu apă limpede și rece, ce-și alina apele la poalele a trei copaci nemaipomenit de viguroși. Murmurul izvorului, freamătul copacilor, liniștea din jur le-a îngînat cîntecul de leagăn. Bietului om i s-a arătat în vis un înger ce-i spusese să se așeze cu traiul aici. Roata vremii se rotea, firul istoriei se depăna, aducînd cu sine noi familii aici, astfel dînd naștere localității Copăcenii, denumirea căreia vine de la cei trei copaci seculari (azi cel mai mare cartier din orașul Rîșcani). Către anul 1779 în procesul congruenței a

trei localități apropiate, Copăcenii, Ivanușca și Nigoreni s-au conturat hotarele noii localități ce va purta denumirea de Rîșcani.

Către anul 1856 localitatea prosperă și pentru a valorifica în continuare pământurile la periferia moșiei sunt împrăștiate cu pământ coloniști germani. Tot în această perioadă pe malul stîng al râulețului Copăceanca este construită o biserică din lemn, apoi în 1858 din banii boierului Gheorghe (Egor) Rîșcanu a fost construită din piatră biserica Adormirea Maicii Domnului. Către sfîrșitul sec. 19, tot grație boierului Gheorghe (Egor) Rîșcanu, după cum menționează editorialul alolingv „Sbornic Besarabskogo zemstva”, în anul 1868 la 15 mai este construită o stație poștală, cu un an mai tîrziu în octombrie este construită o școală publică pentru băieți.

În anul 1871 prin susținerea financiară a boierului Rîșcanu și inițiativa medicului de zemstvă Clinovschi este instituit un spital cu 20 de paturi, iar în 1874 a fost deschisă și o școală duminicală de meserii. În anul 1886 este începută construcția clădirii gimnaziului „M. Eminescu” din localitate după proiectul unui arhitect din Sankt-Petersburg. Gimnaziul a fost deschis la 1 iulie 1913. Astăzi în această clădire își are sediul Liceul teoretic „Liviu Damian”.

La începutul secolului XX or. Rîșcani era centrul volostei cu același nume. În 1902 localitatea avea 305 case, cu o populație de 1925 persoane; 630 vite mari cornute și 130 cai; o biserică cu hramul Sfîntul Mihail; școală elementară bisericească, unde se învață rusește; o școală de meserii; un spital pentru bolnavi. Țăranii posedau pământ de împrăștiere, în total 770 desetine. Cel mai înstărit om, boierul Rîșcan-Derojinski, posedă în Rîșcani, la Răcări și Nagoreni, peste 6860 desetine de pământ.

În perioada de pînă la 1940 localitățile din Basarabia, inclusiv din zona Rîșcani, s-au aflat în componența Statului Român. Din iunie 1940, în urma pactului Ribentrop-Molotov, Basarabia a fost anexată la URSS.

În toamna anului 1949 s-a constituit raionul Rîșcani, cu amplasarea centrului raional în orașul Rîșcani, căruia la 26 august 1940 i s-a atribuit statutul de orașel. În componența raionului erau incluse 54 localități, cu o populație de circa 84,0 mii locuitori. Din iunie 1941 pînă în martie 1944 teritoriul raionului a fost sub ocupația regimului fascist, după care a revenit la același statut de raion în componența RSSM.

Pe parcursul anilor 60-70 ai secolului 20 în or. Rîșcani s-au construit un șir de întreprinderi industriale: fabrica de brînzeturi, combinatul de panificație, fabrica de uleiuri eterice, fabrica de confecții, stație avicolă de incubație, punctul de colectare a tutunului. În Rîșcani funcționau 5 organizații de construcții, coloana de transport auto ATB-17, coloana intercolhoznică de transporturi auto „Colhoztrans”, asociația raională „Moldplodovoșciprom”, tipografie, etc.

Cele mai ilustre personalități ale raionului Rîșcani sunt: Eugen Coșeriu, lingvist cu renume mondial, scriitorii Liviu Damian și Spridon Vangheli, renumitul medic Nicolae Testimiteanu, primul Guvernator al Băncii Naționale din Moldova Leonid Talmaci, precum și mulți alți oameni de creație și demnitari de stat care își au rădăcinile în raionul Rîșcani.

2.3. Organizarea administrativ-teritorială a raionului Rîșcani ³

Raionul Rîșcani, face parte din cele 11 raioane și mun. Bălți ale Regiunii de Dezvoltare Nord.

³ Pagina web a Consiliului raional Rîșcani <http://www.riscani.md/index.php?pag=page&id=53>

În componența raionului Rîșcani sunt 55 localități, dintre care 2 orașe, 26 comune și 27 sate, care la rîndul său sunt împărțite în 28 UAT, cu centrul raional situat în or. Rîșcani.

Organizarea administrativ-teritorială a raionului este efectuată în baza Legii Republicii Moldova nr. 764-XV din 27.12.2001 „Privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova”, Legii Republicii Moldova nr. 123-XV din 18.03.2003 „Privind administrația publică locală”, avînd ca sarcină satisfacerea intereselor generale ale locuitorilor din unitățile administrativ-teritoriale.

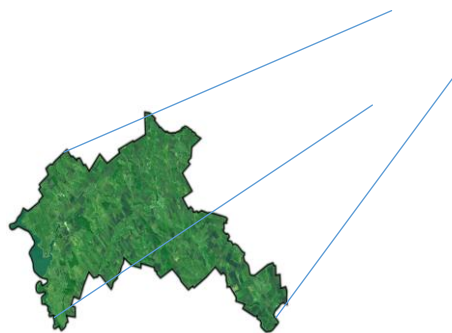

Figura 5. Harta raionului Rîșcani în cadrul RDN

Administrația publică în unitățile administrativ-teritoriale se bazează pe principiile autonomiei locale, ale descentralizării serviciilor publice, ale eligibilității autorităților administrației publice locale și ale consultării cetățenilor în problemele locale și de interes deosebit. Autonomia privește, de asemenea, organizarea și funcționarea administrației publice locale.

Toate cele 28 unități administrativ-teritoriale au statut juridic și dispun de patrimoniu, au dreptul de a soluționa și a gestiona problemele de ordin local, în cadrul legii, în numele propriu și în interesele populației locale.

Autoritățile administrației publice, prin care se exercită autonomia locală în sate, comune, orașe sînt consiliile locale, ca autorități deliberative și primarii, ca autorități executive. Consiliile locale și primarii funcționează ca autorități administrative autonome și rezolvă treburile publice din sate, comune, orașe în condițiile legii.

Raporturile dintre autoritățile publice de nivelul al doilea și cele de nivelul unu, au la bază principiile autonomiei, legalității, transparenței și colaborării în rezolvarea problemelor comune.

Buna guvernare locală funcționează cu succes axîndu-se pe încurajarea democrației participative, legalității și transparenței actului decizional, echitate în accesul la bunuri și servicii publice, precum și incluziune socială.

2.4 Aspectul social

Populație. Demografie. Potrivit datelor BNS, populația stabilă a raionului a constituit 68371 persoane (01.01.2015).

Analizînd evoluția populației raionului pe durata ultimilor ani observăm o scădere continuă a numărului populației raionului cu circa 500 persoane anual.

Factorii principali ai reducerii numărului populației atît în raion, cît și în regiune și țară sunt migrația și sporul natural negativ.

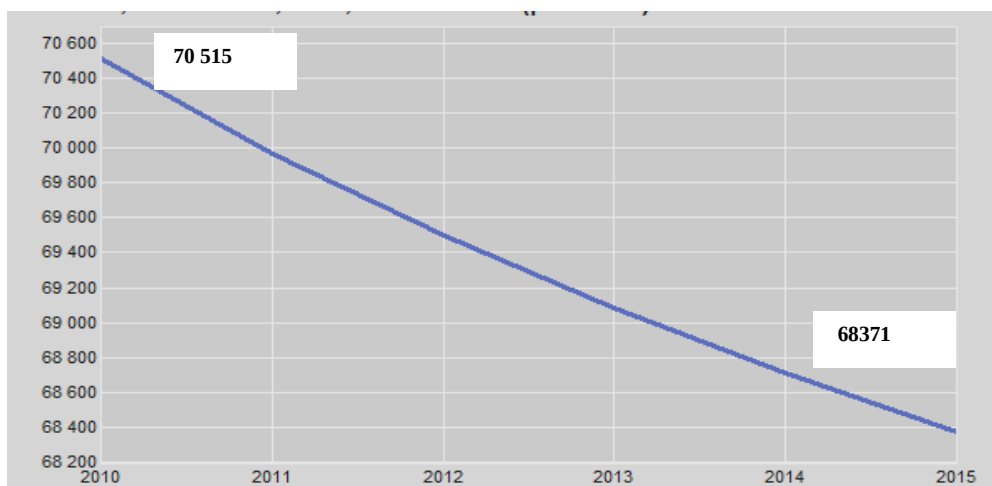

Figura 6. Evoluția numărului populației din r.Rîșcani (2010-2015)

Din punctul de vedere al distribuției pe cele două medii de reședință la nivelul raionului în anul 2015 se constată o diferență mare între populația urbană 23% (15775) și populația rurală 77% (52596), fapt explicat prin gradul redus de urbanizare în raion.

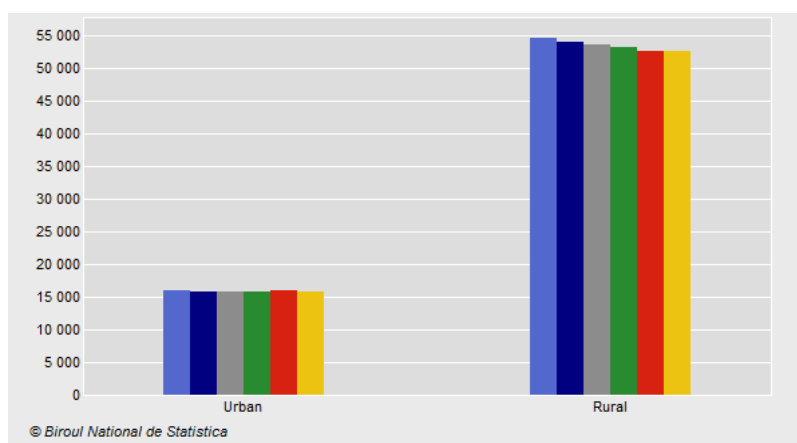

Figura 7. Populația urbană și rurală din r.Rîșcani (2010-2015)

În ceea ce privește structura populației pe sexe se constată o stabilitate pe parcursul ultimilor șase ani, și anume, ponderea populației masculine (circa 48%) este mai scăzută, decât ponderea populației feminine (circa 52%), situație similară pentru toată regiunea.

Densitatea populației (la data 01.01.2015) fiind de circa 73 pers./km², care este mai scăzută comparativ cu cea atestată la nivel regional (99,3 loc./km²) și se plasează sub media existentă la nivel național (117,0 loc./km²). Densitatea populației în raion și regiune corespunde evoluției generale a populației, fiind în descreștere față de anii precedenți.

Structura etnică. Pe teritoriul raionului locuiesc 51 196 moldoveni, circa 18 000 persoane de altă etnie (ucraineni – 15737; ruși – 1620; romi – 602; bulgari – 60; polonezi – 42; altele – 120).

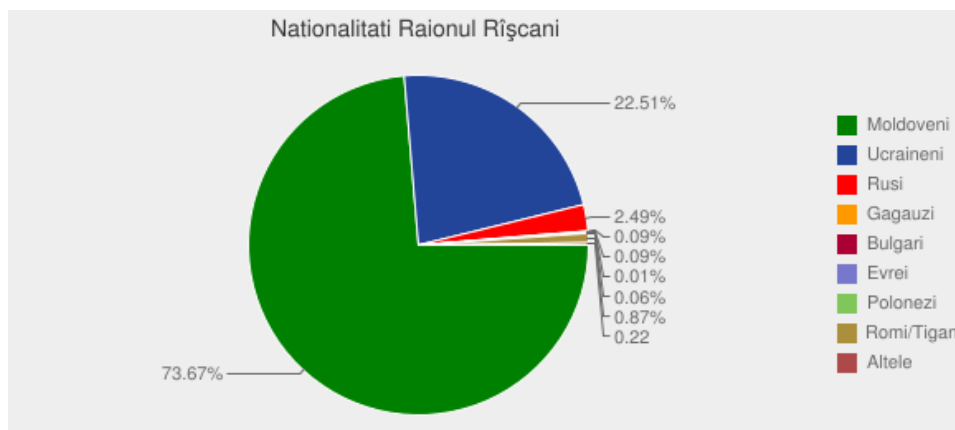

Figura 8 Structura etnică a populației din r.Rîșcani (2014), BNS

Structura populației. Analizând structura populației pe grupe de vîrstă, la nivelul anului 2014 se constată, că populația cu vîrstă aptă de muncă cuprinsă între 15 și 57/62 ani reprezintă segmentul majoritar la nivelul raionului Rîșcani, constituind 61,18% din totalul populației raionului, care este aproape de nivelul regional (63,04%).

Tabelul 2 . Structura populației pe grupe de vîrstă în RDN (2014), BNS

	Numărul populației, total, pers.	Sub vîrsta aptă de muncă		În vîrsta aptă de muncă		Peste vîrsta aptă de muncă	
		pers.	%	pers.	%	pers.	%
Regiunea Nord	994844	166394	16,73	627110	63,04	201340	20,24
Rîșcani	68715	11580	16,85	42043	61,18	15092	21,96

Ponderea aferentă grupei de vîrstă 0-14 ani se situează în jurul valorii 16,85%, aproape de nivelul regiunii. Iar populația în vîrstă de peste 57/62 ani acoperă circa 22% din totalul populației raionale, situîndu-se peste media națională (16,82%) și cea regională (20,24%).

Este de remarcă, că în raionul Rîșcani este atestat un procent ridicat de populație vîrstnică (21,96%), peste media națională și regională (20,24%).

Îmbătrînirea populației ridică probleme complexe asupra evoluției raportului de dependență demografică (dependența demografică reprezintă raportul dintre persoanele neapte de muncă (persoane de sub 15 ani și peste 60 ani) și populația în vîrstă de muncă exprimat la 100 de persoane.

Astfel, în anul 2014, indicii sarcinii demografice la nivel regional și raional a înregistrat cel mai ridicat nivel (53,2 de persoane dependente la 100 de persoane în vîrstă de muncă), depășind media pe țară (46,5).

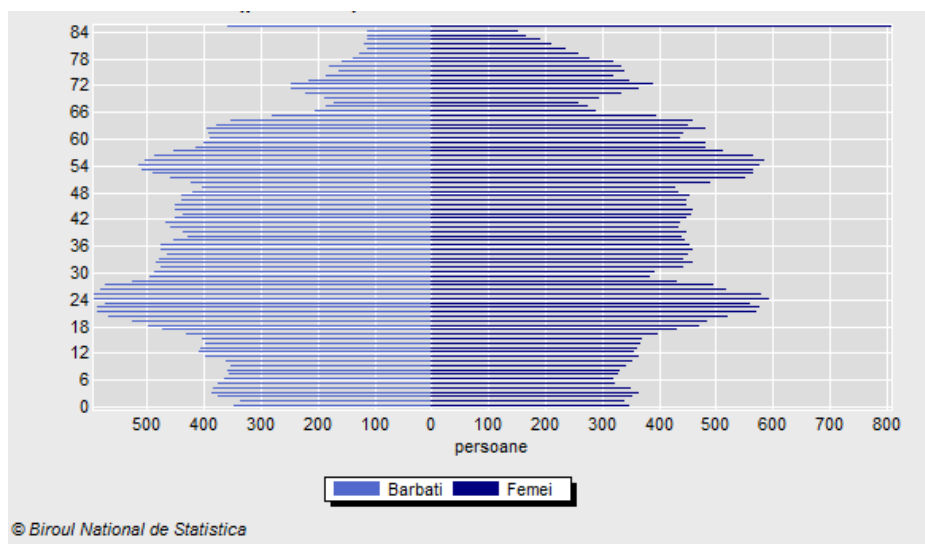

Figura 9. Piramida vîrstelor din r.Rîșcani , 2014

Indicii sarcinii demografice. Îmbătrînirea populației ridică probleme complexe asupra evoluției raportului de dependență demografică dintre persoanele neapte de muncă (persoane de sub 15 ani și peste 60 ani) și populația în vîrstă de muncă exprimat la 100 de persoane. Astfel, în anul 2014 indicii sarcinii demografice în raionul Rîșcani a înregistrat cel mai ridicat nivel de

58,8 persoane dependente la 100 de persoane în vîrstă de muncă, care este mai ridicat decît media regională (53,2 persoane) și media pe țară (46,5 persoane).

Mișcarea naturală a populației. Indicatorul care sintetizează mișcarea naturală a populației este sporul natural, calculat ca diferență între numărul nașcuților vii și numărul deceselor dintr-o perioadă de referință.

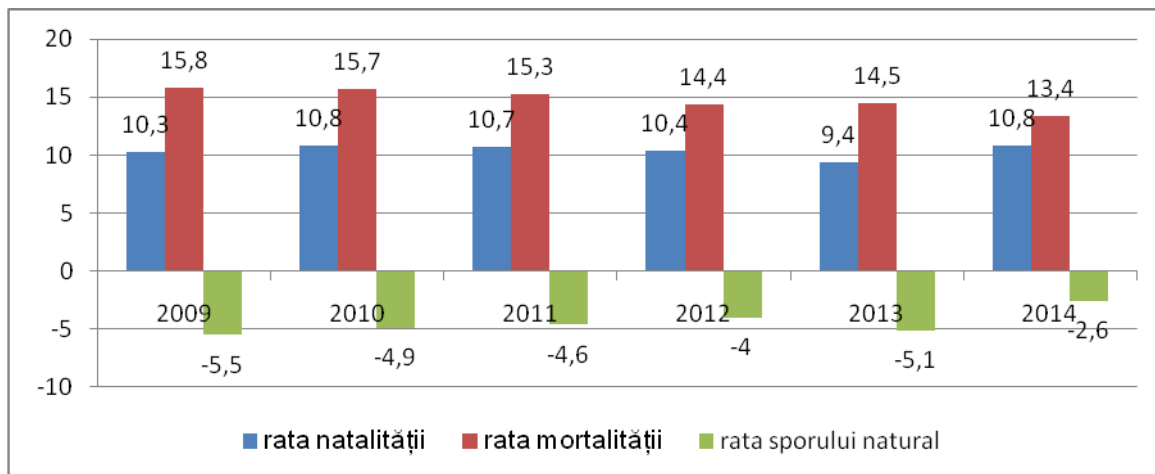

Figura 10. Principalii indicatori demografici în r.Rîșcani, %, BNS

Rata sporului natural la nivelul raionului a fost preponderent negativă pe toată perioada analizată (2009-2014), înregistrînd în anul 2014 nivelul de -2,6‰; mai mare față nivelul național de -0,2‰. Trendul negativ al sporului natural a fost determinat de scăderea continuă a ratei natalității și nivelul ridicat al ratei mortalității.

Mortalitatea la nivelul raionului a fost superioară natalității pe tot parcursul perioadei 2009-2014, determinînd un spor natural negativ, situație întîlnită și la nivel de regiune și țară. Cele mai multe decese atît la nivel raional, cît și regional au drept cauză bolile aparatului circulator, urmate de tumori, bolile aparatului digestiv, accidente, intoxicații și traumatisme.

Tabelul 3 . Decedați pe principalele clase ale cauzelor de deces la 100.000 locuitori, 2014, BNS

	Total pe cauze de deces	Boli ale aparatului circulator	Tumori maligne	Boli ale aparatului digestiv	Accidente, intoxicații și traume
RDN	1298,23	802,08	180,86	89,82	90,13
Rîșcani	1352,44	856,40	196,96	91,91	84,62

Principalul factor care influențează natalitatea este fertilitatea populației. În ultimii ani rata totală de fertilitate marchează o traiectorie descendentă, în anul 2014 atinge nivelul de 1,49 copii per/femeie. Este de menționat, că pentru o înlocuire simplă a generației părinților de către copii rata de fertilitate trebuie să constituie 2,2 copii per/femeie.

Durata medie de viață. Durata medie de viață este unul dintre indicatorii cei mai utilizați pentru măsurarea stării de sănătate și a nivelului de dezvoltare al unei țări. În anul 2014 durata medie de viață în regiune și raion a fost de 72,2 ani, fiind superioară nivelului național (71,5 ani).

În ceea ce privește evoluția duratei medii de viață, în intervalul 2009-2014, aceasta a crescut cu 2,1 ani.

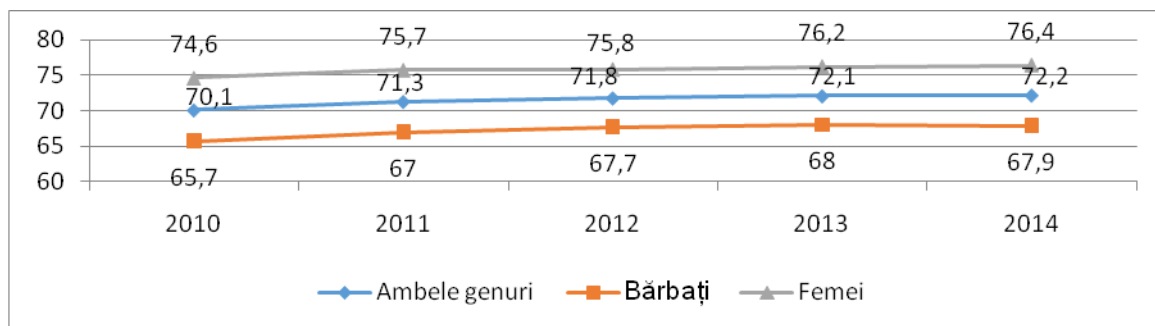

Figura 11. Evoluția duratei medii de viață în perioada 2009-2014 în RDN, ani, BNS

Analizînd graficul din figura de mai sus se observă că femeile trăiesc mai mult decît bărbații, vîrsta medie a femeilor fiind în 2014 de 76,4 ani, iar a bărbaților – 67,9 ani. Acest decalaj se datorează nivelului mai înalt al mortalității premature a bărbaților, care pe parcursul vieții active sunt implicați în procese de muncă cu o intensitate mai sporită decît activitățile practicate de către femei. În același timp bărbații sunt predispuși într-o măsură mai mare consumului excesiv de substanțe nocive pentru sănătate (produse alcoolice și de tutungerie). Speranța de viață a populației din raionul Rîșcani în perioada anilor 2009 – 2014 a fost net inferioară valorii medii pe țară, care în perioada de referință a crescut de la 70,1 ani pînă la 72,2 ani.

Vîrsta medie a populației din raion constituie 40 ani (la bărbați – 37,8 ani, la femei – 42,1 ani), iar coeficientul îmbătrînirii populației constituie 21,3% și este în continuă creștere.

Procesul migraționist. În ceea ce privește migrația externă în anul 2014, BNS prezintă date doar la nivel de țară și regiuni teritoriale. Astfel din numărul total al populației regiunii de 101,6 mii persoane 10,2% au fost plecate în străinătate. Comparativ cu anul 2009 acest indicator a înregistrat o creștere cu 17,6%.

Analizînd destinația persoanelor plecate, se constată că direcțiile prioritare de emigrare în anul 2013 au fost Rusia (83%) și Italia (5,7%). Această situație este caracteristică pentru toată perioadă de analiză. Alte țări de destinație sunt Ucraina, Portugalia, Israel și Grecia.

Cel mai mult afectați de fenomenul migrației sunt persoanele cu vîrsta cuprinsă între 15-24 ani și 25-44 ani. Aceste grupe reprezintă circa 77,2% din totalul populației plecate peste hotare.

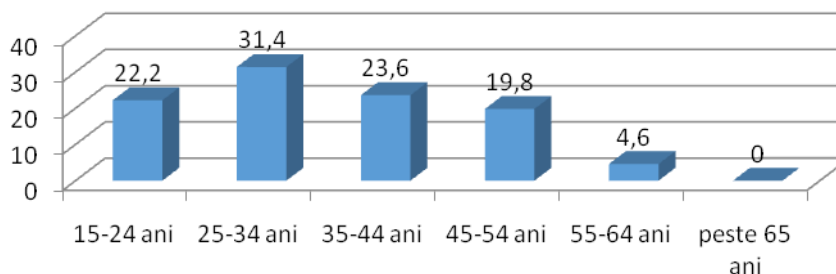

Figura 12 . Populația plecată pe grupe de vîrstă, mii persoane (BNS)

În ceea ce privește repartitia pe sexe a persoanelor plecate în străinătate, se observă că pe toată perioada analizată predomină bărbații.

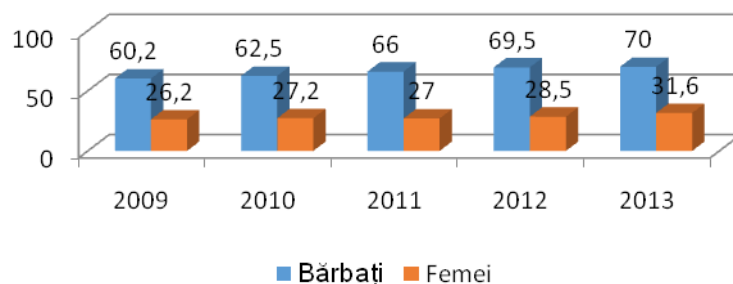

Figura 13 . Populația plecată în străinătate pe sexe, mii persoane

Informațiile statistice despre fenomenul migrației externe sunt relativ limitate, numărând doar populația înregistrată statistic. În realitate, dinamica acestui fenomen este mult mai amplă, o mare parte din persoanele plecate din țară nu apar în statistici. În cele mai multe cazuri este vorba de persoanele plecate în căutarea unui loc de muncă.

Schimbările social-economice din țară au determinat o intensă mobilitate teritorială a populației, caracterizată prin fenomenul migrației interne. Importante mișcări a populației la nivel intra-regional au loc în regiune, în special se constată o migrare a populației tinere rurale către oraș. Acest fenomen este determinat în mare măsură de unii factori social-economici, precum: oportunități mai mari pe piața muncii în mediul urban, nivel de salarizare mai atractiv, concentrarea unităților școlare în mediul urban.

Ocuparea populației în câmpul muncii (2014). Analiza populației active la nivelul raionului Rîșcani din numărul total al populației atestă o rată de activitate de 40,8% (356,1 mii persoane), cu o rată de ocupare de 39,9 % (347,4 mii persoane), acesta fiind un indicator foarte pozitiv.

Rata șomajului constituie circa 3%, la nivel de țară fiind de 3,9%. Numărul șomerilor înregistrați la AOFM Rîșcani în ultimii 5 ani s-a micșorat cu 61,6%.

Numărul salariaților în raionul Rîșcani constituie 8,6 mii persoane. Dintre ei, 53% sunt angajați în sfera publică, respectiv 47% în sectorul privat.

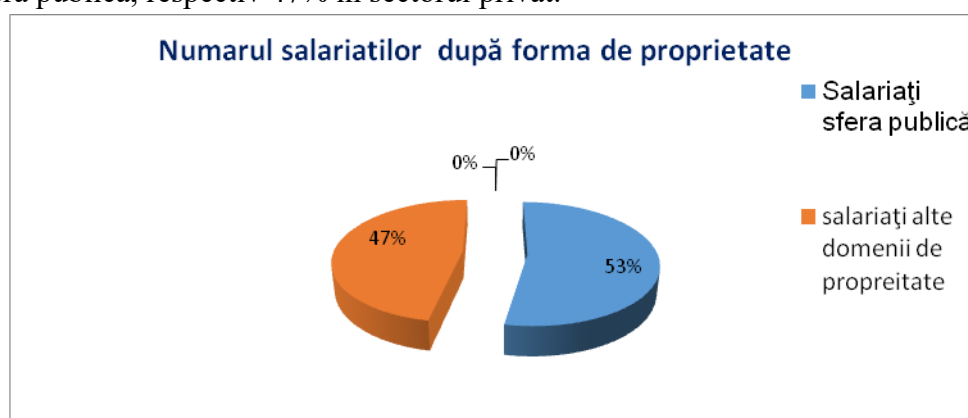

Figura 14. Numărul salariaților după form de proprietate, 2014, BNS

Din distribuția populației după activitățile din economia raională rezultă, că cea mai mare parte a populației este ocupată în agricultură (45%), urmată de domeniul servicii/comerți (40%), industrie (10%), altele (5%).

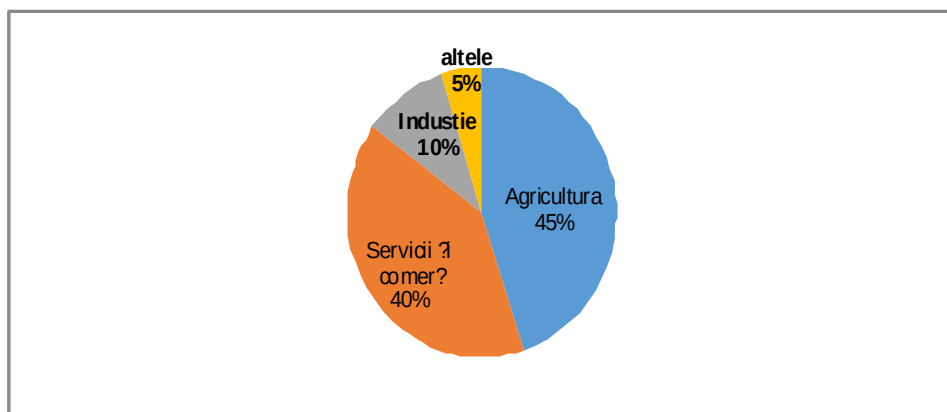

Figura 15 . Ocuparea populației pe domenii de activitate, 2014, BNS

Venitul și bunăstarea populației. Conform datelor BNS la nivelul RDN veniturile medii disponibile pe o persoană în anul 2014 au constituit 1697,0 lei lunar, situându-se sub media pe țară (1767,5 lei).

Tabelul 4 . Cîștigul salarial mediu lunar brut după ani și sexe, 2014, BNS

Rîșcani	2011		2012		2013		2014	
	Femei	Barbati	Femei	Barbati	Femei	Barbati	Femei	Barbati
	2 289,9	2 503,5	2 561,7	2 705,3	2 717,0	2 919,1	3 084,6	3 246,0

Venitul brut mediu pe lună per salariat pe parcursul ultimilor ani are tendință de majorare de la circa 2300 lei în 2011 pînă la 3250 în anul 2014. În raionul Rîșcani salariul mediu în 2011 a fost de 2386,0 lei și în 2014 de circa 3157,0 lei, ce reprezintă puțin sub media regională. Este evident faptul că bărbații dispun de un venit mediu lunar mai mare decît femeile. Iar salariul mediu lunar este diferit în funcție de mediul de reședință și domeniul de activitate.

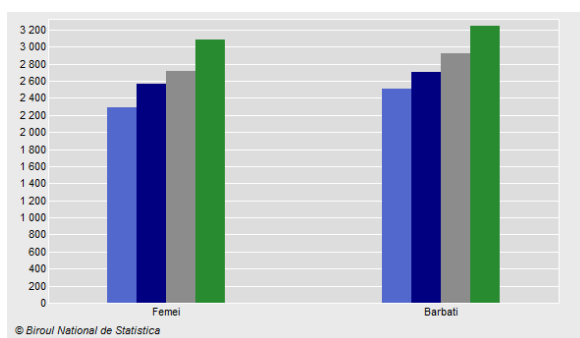

Figura 16. Cîștigul salarial mediu lunar brut după ani și sexe, 2014

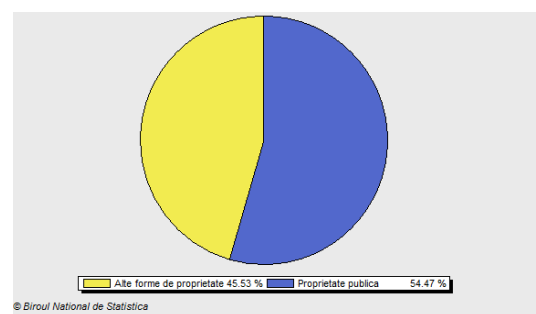

Figura 17 . Cîștigul salarial după forma de proprietate, 2014

Conform datelor statistice pentru anul 2014, în raionul Rîșcani salariații din sfera publică primesc cu circa 500 de lei mai mult decît salariații din domeniul privat.

Principala sursă de formare a veniturilor populației din raion este activitatea salariată (30,54%), fiind urmată de alte venituri 28,46% (dintre care remitențele contribuie la formarea veniturilor cu 23,38%). Veniturile din prestațiile sociale au o pondere de 23,42%, pensiile constituind 21,03%. Activitatea agricolă de asemenea este una din sursele de venit pentru o bună

parte a populației, însă veniturile generate din aceste activități nu sunt semnificative, fapt ce subminează rolul acestora în formarea veniturilor gospodăriilor.

Cheltuielile. În cea mai mare parte, structura cheltuielilor de consum ale gospodăriilor este influențată de nivelul veniturilor disponibile. Conform datelor disponibile de la BNS numai la nivel regional, în RDN cheltuielile de consum medii lunare pe o persoană au fost de 1682,4 lei, situându-se sub media pe țară (1816,7 lei). Principalele destinații ale cheltuielilor efectuate de gospodării sunt orientate pentru acoperirea necesarului de consum alimentar (43,41%) după care urmează cheltuielile pentru întreținerea locuinței (19,28%), îmbrăcăminte, încălțăminte (12,23%). Celelalte cheltuieli au avut drept destinație îngrijirea medicală și sănătatea (6,90%), dotarea locuinței (3,89%). Este de menționat, că în dinamică, față de nivelul anului 2010, scade ponderea cheltuielilor pentru îmbrăcăminte, încălțăminte și crește ponderea cheltuielilor pentru întreținerea locuinței.

2.5 Dezvoltarea economică în raionul Rîșcani

Privire de ansamblu. Profilul și specializarea economică a raionului Rîșcani este orientată spre domeniul agroindustrial și de prelucrare a produselor agricole, industriei extractive și a materialelor de construcție, industriei ușoare, precum și a industriei de producere și redistribuire a energiei electrice. Ponderea sectorului agricole constituie 70%, iar a sectorului industrial – 11%.

Cei mai activi agenți economici sunt: “Avis-Nord” SA, “Lactis” SA, “Argon-Sigma” SA, “Avicola” SA, “Fantazia-Oc” SA, “Gordincom” SRL, “Anatol Jușca” ÎI, “Valea Pîrjotei” SRL, “Vardan Agro” SRL, “Stîncăuți” SRL, “Vilato Agro” SRL.

Treizeci și unu subiecți economici din raionul Rîșcani sunt membri ai Camerei de Comerț și Industrie a Republicii Moldova.

Analizând datele BNS privind evoluția principalilor indicatori economici a raionului Rîșcani pe parcursul a ultimilor 6 ani (2009-2014), reflectată în tabelul de mai jos observăm o ascensiune în creșterea volumului vânzărilor agenților economici din raion, cu mici abateri în 2012, și revenire pe poziție în următorii ani.

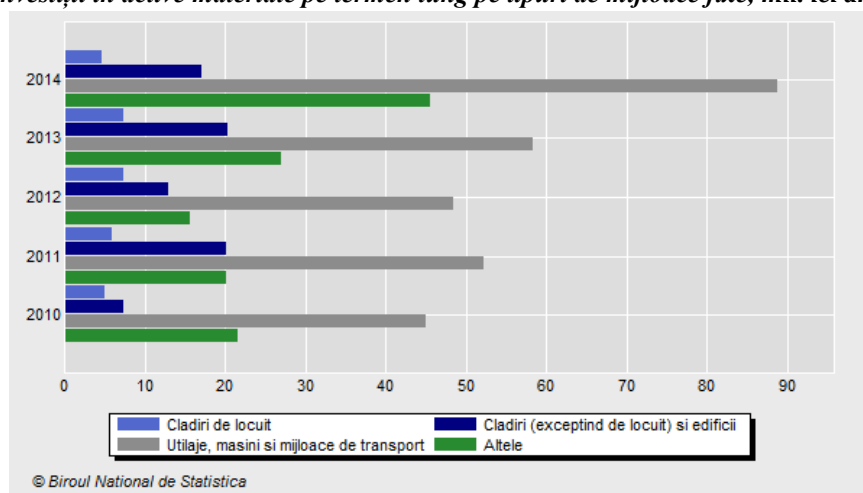
Tabelul 5. Evoluția de ansamblu a indicatorilor economici a raionului Rîșcani, mil. lei, BNS

N d/o	Denumirea indicatorilor	2009	2010	2011	2012	2013	2014
1.	Volumul vinzarilor totale a agentilor economici din raion, inclusiv pe activități:	752	799,7	869,5	723,3	863,6	1109,6
	- Comerț	361,8	313,1	311,1	166,2	252,1	311,9
	- Industrie	86,9	118,1	134,9	146,3	176,2	227,7
	- Agricultură, economia vînatului, silvicultura și piscicultura	238,1	292	329,3	316,2	317,6	415,5
	- Transporturi și comunicații	9,1	12,2	15,1	14,8	23,3	36,6
	- Construcții	9,6	13,7	24,1	20,6	35,4	55,2
	- Hoteluri și restaurante	2,5	2,6	4,1	5,6	4,6	7,5
	- Alte sectoare	44	48	50,9	53,6	54,4	55,2
2.	Investiții locale în capital fix, inclusiv:	110,6	106,3	98,5	84,3	113,0	155,9
	- Comerț și servicii	10,4	6,0	8,5	5,1	6,6	4,9
	- Industrie	30,7	19,8	10,8	8,0	10,6	23,5
	- Agricultură, economia vînatului, silvicultura și piscicultura	32,6	33,6	50,7	36,7	50,5	69,7

- Transporturi si comunicatii	12,5	12,0	2,6	1,0	2,2	2,9
- Construcții	2,7	5,8	5,0	2,9	6,3	11,3
- Hoteluri si restaurante	0,3	0,3	0,4	1,2	1,0	1,2
- Alte sectoare	21,4	28,8	20,5	29,4	35,8	42,4

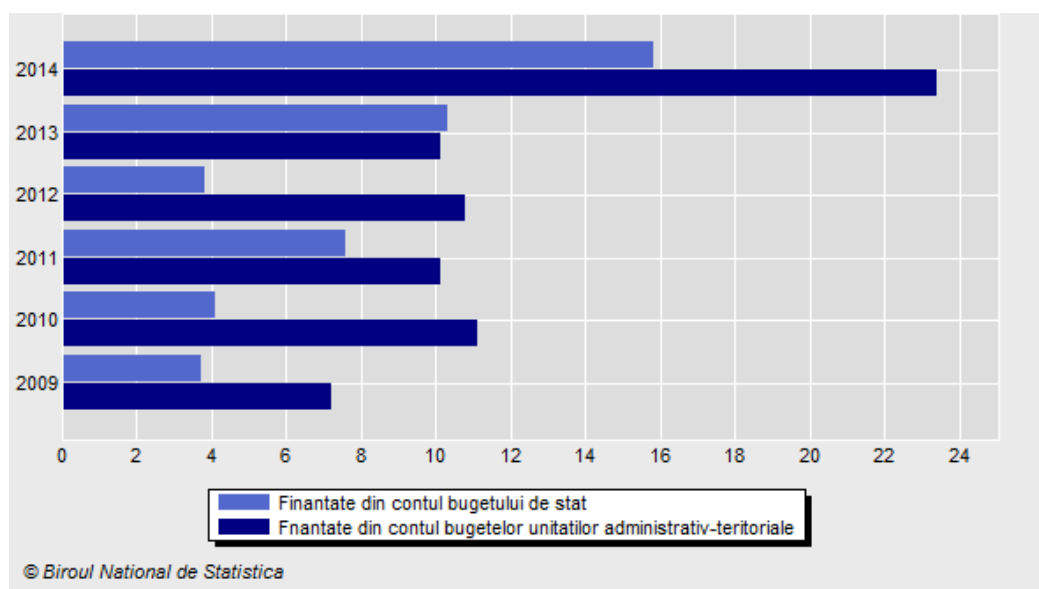
În ceea ce privește investițiile locale în capitalul fix, pe domenii de activitate economică, în raion s-a înregistrat o creștere a investițiilor în perioada anilor 2009-2010 și 2013-2014, cu o scădere a sumelor în anii 2011-2012. Cele mai multe investiții au fost efectuate în domeniul agriculturii, care s-au dublat comparativ cu anul 2009, fiind urmată de sectorul industrie, transport și comunicații, servicii și comerț.

Figura 18. Investiții în active materiale pe termen lung pe tipuri de mijloace fixe, mil. lei ani

Analizând graficul figurii de mai sus observăm că pe toată perioada anilor 2010-2014 cele mai multe investiții au fost orientate spre achiziționarea utilajilor, mașinilor și mijloacelor de transport.

Figura 19. Investiții în active materiale pe termen lung pe tipuri de mijloace fixe, după sursa de finanțare, ani

Conform datelor BNS cele mai multe investiții pe termen lung în mijloace, au fost finanțate din bugetul unităților administrative locale, care au crescut considerabil de la 15,8 mil. lei în anul 2009, până la 23,4 mil. lei în anul 2014.

Activitatea agenților economici. În raion activează circa 443 entități de afaceri: 5 întreprinderi mari, 20 întreprinderi mijlocii, 95 întreprinderi mici și 323 micro întreprinderi, avînd un venit total din vânzări de circa 1109,7 mil. lei (în 2014). Totodată 170 de întreprinderi în anul 2014 au suportat pierderi financiare.

Tabelul 6. Activitatea agenților economici, 2014 (înafara gospodăriilor țărănești), 2014, BNS

Domeniul de activitate a agenților economici din raionul Rîșcani	Numarul IMM
Total: Rîșcani	443
• Agricultura, economia vinatului si silvicultura	90
• Pescuitul, piscicultura	1
• Industria extractiva	2
• Industria prelucratoare	35
• Energie electrica si termica, gaze si apa	10
• Constructii	14
• Comert cu ridicata si cu amanuntul; repararea autovehiculelor, motocicletelor, a bunurilor casnice si personale	195
• Hoteluri si restaurante	10
• Transporturi si comunicatii	26
• Activitati financiare	5
• Tranzactii imobiliare, inchirieri si activitati de servicii prestate intreprinderilor	14

• Administratie publica	..
• Invatamint	1
• Sanatate si asistenta sociala	7

Analizând activitatea agenților economici din raion și cifra de afaceri putem menționa că cel mai mare profit au avut întreprinderile din domeniul comerțului (36%) și agriculturii (27%), fiind urmate de cele din domeniul industria extractivă și cea prelucrătoare (14%), precum și industria de producere a energiei electrice (13%).

Industria. Volumul producției industriale în prețuri curente, produs de agenții economici localizați în raionul Rîșcani, a înregistrat pe parcursul anului 2014 o valoare de 176,2 milioane lei. Cea mai mare pondere în volumul producției industriale provine din sectorul industriei prelucrătoare (152,11 mil. lei), datorită specializării agenților economici în prelucrarea produselor lactate, panificație și a conservelor de fructe și legume, în producerea energiei electrice, gaze și apă (14,23 mil. lei), și nu în ultimul rînd celei extractive (9,85 mil. lei).

Tabelul 7. Indicatori ce caracterizează dezvoltarea industriei din raion, ani, mil. lei

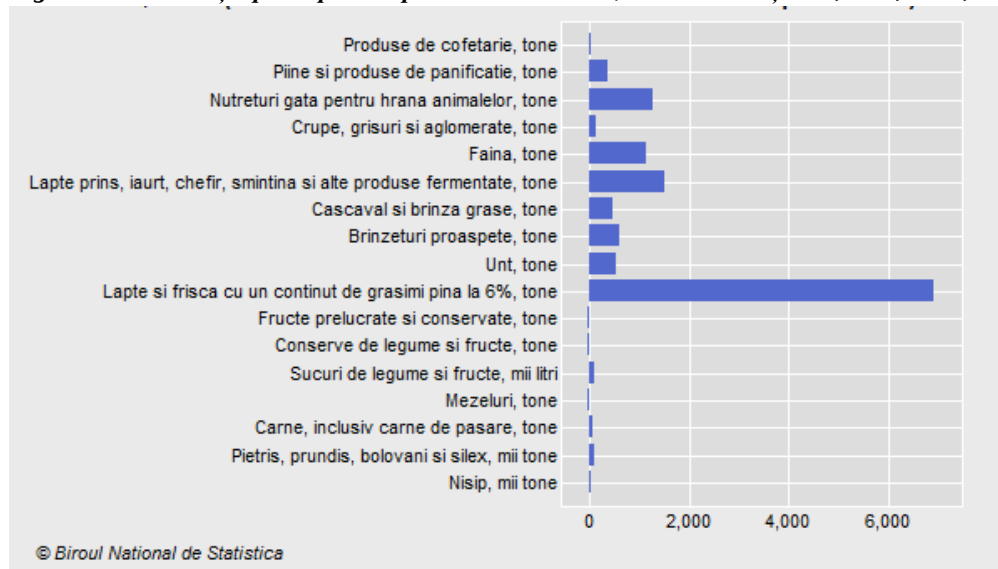
N d/o	Denumirea indicatorilor	2009	2010	2011	2012	2013	2014
1.	Valoarea producției industriale fabricate, mil. lei	103,4	124,6	158,1	160,2	201,5	230,2
2.	Valoarea producției industriale livrate, mil. lei	69,0	107,6	128,0	138,0	167,0	209,3
	Investiții în capital fix	30,7	19,8	10,8	8,0	10,6	23,5
3.	Numarul agentilor economici activi din industria locală locala (CA > 15 mil. lei)	1	1	1	1	1	2

Sursa: Consiliul Raional Rîșcani, 2015

Cele mai mari întreprinderi industriale sunt “Avis-Nord” SA, “Lactis” SA, “Argon-Sigma” SA, “Avicola” SA, etc.

Cele mai importante produse industriale fabricate în Rîșcani în anul 2014 rămîn a fi produsele lactate (9,5 mii tone), urmate de nutrețuri gata pentru hrana animalelor (1,3 mii tone) și produse de băcănie (1,3 mii tone de făină și crupe alimentare).

Figura 20. Producția principalelor produse industriale, în raionul Rîșcani, tone, 2014, BNS

Produsele fabricate sunt distribuite în mare parte pe piața autohtonă și piața țărilor CSI.

Agricultura. Terenurile agricole a raionului Rîșcani constituie 76460 ha din suprafețele totale de teren. Nota de bonitate a solului constituie 70 unități, fiind mai înaltă decât media pe țară. Ponderea terenurilor erodate în total terenuri supuse cercetărilor este, de asemenea, foarte mare, constituind 65% (comparativ cu 64% media regională). Terenurile agricole sunt consolidate în proporție de 85%, un indicator net superior mediei regionale.

Circa 84 entități din totalul companiilor agricole din raion dețin terenuri mai mari de 10 ha, din numărul total de gospodării țărănești de circa 12,5 mii de entități.

Pământul arabil ocupă 58236 ha din suprafața totală a terenurilor agricole: plantațiile de livezi- 4015 ha, viile – 439 ha, pășunile – 12492 ha, fînețe – 133 ha, pîrloagă – 351 ha, plantațiile de nuci – 665 ha, plantațiile de dud – 152 ha , arbuști și fructiferi – 13 ha, altele – 40 ha. Sectorul agricol al raionului Rîșcani este dominat de creșterea culturilor tehnice, aceasta deținînd peste 27% (314,246 mln. lei) din totalul volumului producției agricole a raionului.

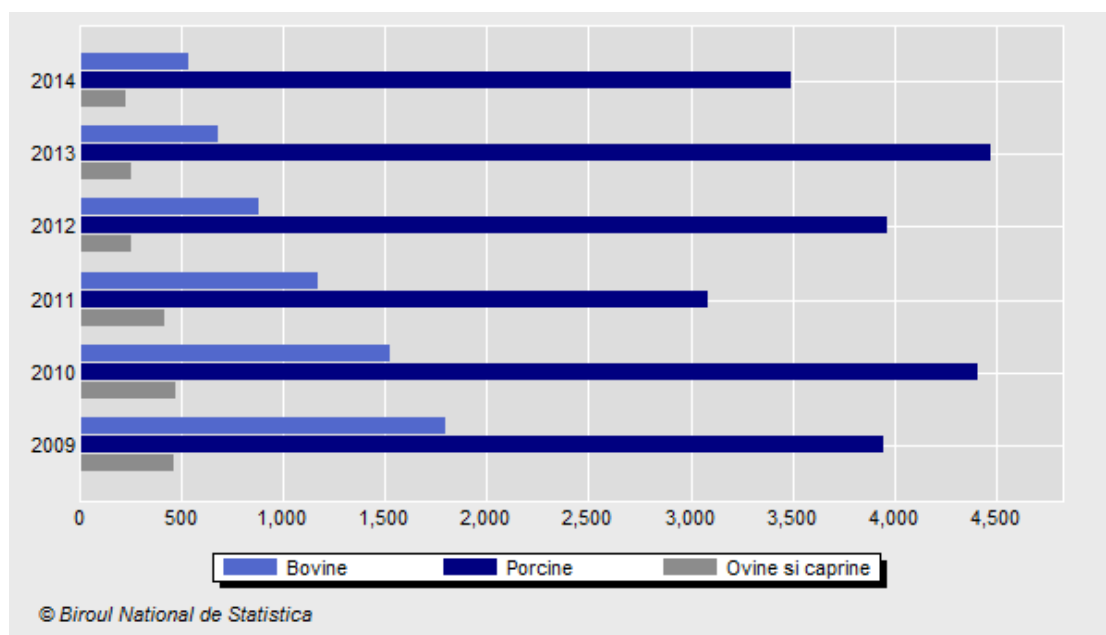
Tabelul 8. Volumului producției agricole a raionului Rîșcani, ani, tone. Recolta medie, ani, chintale/ha

Volumul Producției agricole	Producția în masă după finisare, tone						Culturi agricole	Recolta medie, chintale/ha					
	2009	2010	2011	2012	2013	2014		2009	2010	2011	2012	2013	2014
Cereale și leguminoase boabe (exclusiv porumb) din care:	32330	28827	32395	28379	31998	43614	Cereale și leguminoase boabe (exclusiv porumb) din care:	26,1	25,5	28,6	21,9	32,4	32,7
- Grâu	25718	25475	29872	22999	24784	36323	- Grâu	28,1	26,5	30,2	22,0	21,2	33,8
- Porumb (boabe)	7456	13551	18542	9146	29535	31798	- Porumb (boabe)	23,9	32,7	37,1	15,1	43,6	54,8
- Floarea soarelui	13807	16100	16774	13974	27313	21384	- Floarea soarelui	21,6	17,1	18,1	13,1	24,7	20,3
- Sfecla de zahăr	36326	53693	48559	42310	66366	93024	- Sfecla de zahăr	319,9	332,7	272,6	188	337,1	545,9
- Soia	5184	14096	9690	4211	6768	14943	- Soia	9,6	20,8	14,5	7,0	16,3	24,0
- Rapița	6162	695	3798	452	1193	4828	- Rapița	14,5	7,7	13,5	13,3	27,1	28,5
- Legume	3502	4319	3729	2525	1532	1801	- Legume	57,9	47,0	114,6	97,7	77,9	105,9
- Fructe și pomușoare – total, din care:	10005	4462	6236	5296	11106	11260	- Fructe și pomușoare – total	41,1	25,1	38,9	23,5	88,0	57,7
- sămînțoase	8027	4247	6196	5203	11046	11109							
- sîmburoase	1978	215	37	88	60	151							

Sursa: Consiliul Raional Rîșcani, 2015

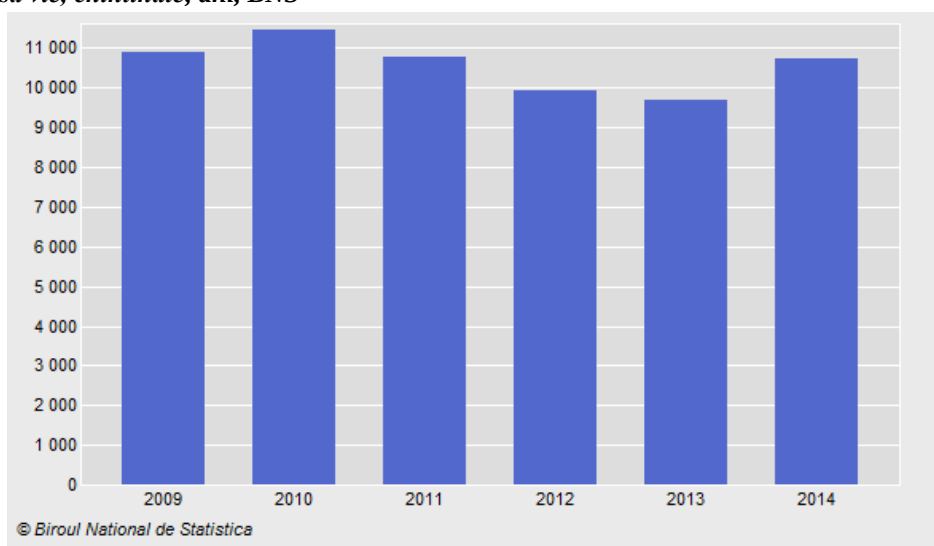
Zootehnia. Sectorul zootehnic al raionului este reprezentat prin activitatea de creștere a bovinelor, porcinelor, ovinelor și caprinelor. Conform datelor BNS, în anul 2014 față de anul 2009 efectivele de bovine, porcine, ovine și caprine au scăzut considerabil. Cu toate acestea, creșterea porcinelor se menține la o cotă mai înaltă decât celelalte specii de animale.

Figura 21. Efectivele de animale în gospodăriile de toate categoriile, specii de animale, capete, ani, BNS

Creșterea bovinilor, ovinelor și caprinelor se menține printre cele mai importante activități, datorită specializării raionului în producerea produselor lactate, sector care trebuie menținut și dezvoltat în continuare. Sectorul avicol de asemenea este bine poziționat în raion, producția anuală fiind de circa 30,0 mii ouă.

Figura 22. Producția animală în întreprinderi agricole și gospodării țărănești, vânzarea pentru sacrificare vitelor și păsărilor în masă vie, chintinale, ani, BNS

Luând în considerare datele BNS pentru perioada analizată, observăm că producția animală vândută se menține în mediu de circa 10,6 mii chintale anual.

În ultimii ani, sectorul agrar s-a dezvoltat neuniform, din cauza condițiilor climatice nefavorabile (înghețuri, secetă, grindină, inundații, etc.).

Comerț și servicii. Sectorul comerțului și serviciilor în raion este unul atractiv pentru mediul antreprenorial. Din numărul total de întreprinderi cea mai mare parte o dețin companiile din sectorul *comerț și servicii* – 56,4% (250 entități).

Specifice pentru raion sunt comerțul angro și cu amănuntul, prestările de servicii în următoarele domenii: reparații auto, reparații electrocasnice, frizerii, telecomunicații, servicii de

transport, tîmplării, stații tehnologice de deservire a companiilor agricole, mai puțin sunt dezvoltate serviciile hoteliere și restaurante.

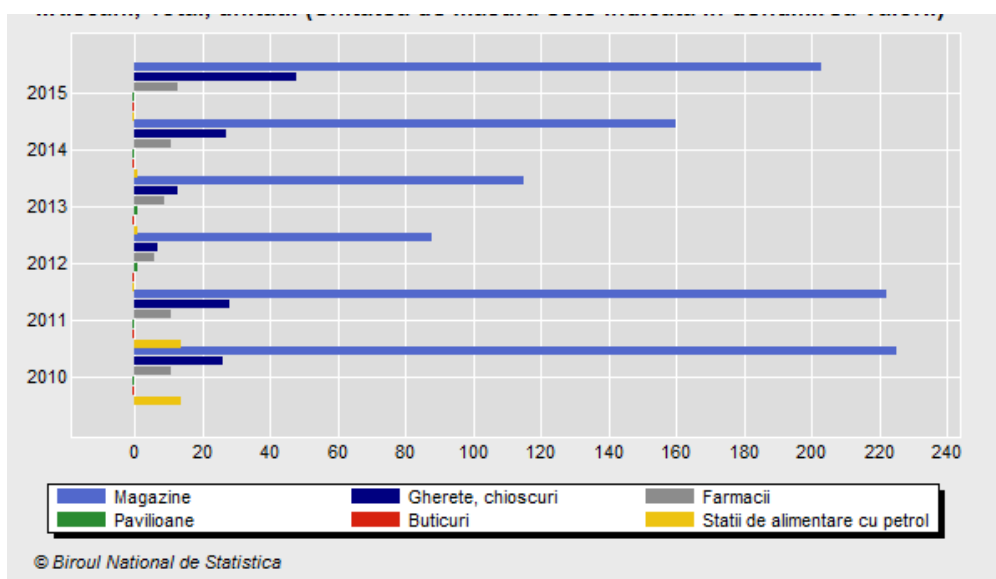

Figura 23. Numărul unităților de comerț cu amănuntul, total unități, ani, BNS

Conform datelor BNS privind unitățile de comerț cu amănuntul, putem observa din graficul de mai sus că magazinele, gheretele și chioscurile sunt lideri pe piața comerțului din raion, deținând o suprafață comercială de circa 14,0 mii m² în 2010, avînd un trend în scădere în anul 2012 pînă la 7,4 mii m², după care revenind aproape pe poziție în 2015, atîngînd cifra de 13,3 m².

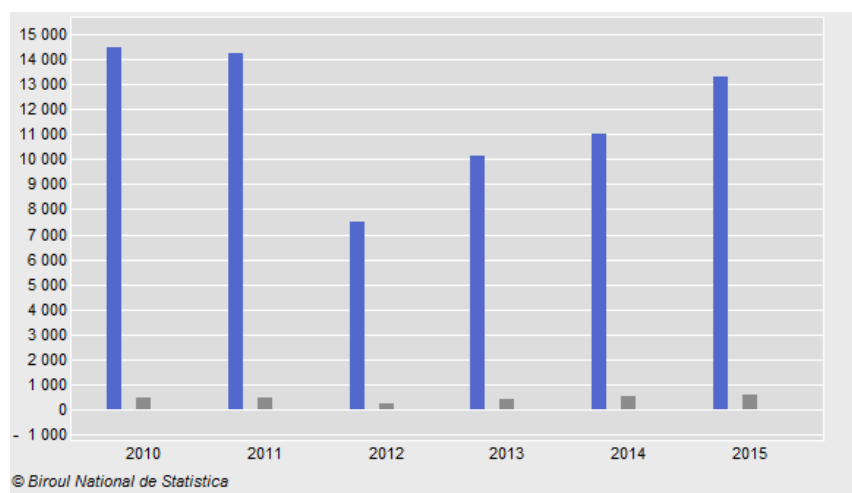

Figura 24. Suprafața comercială a unităților de comerț cu amănuntul, m², ani, BNS

Tabelul 9: Principalii indicatori ce caracterizează dezvoltarea sferei comerțului din raionul Rîșcani, mil. lei

N d/o	Denumirea indicatorilor	2009	2010	2011	2012	2013	2014
1.	Volumul vânzărilor agenților economci din sfera comerțului	332,5	313,1	311,1	174,9	252,1	311,9
3.	Investiții în sfera comerțului	10,4	5,9	8,5	5,1	6,6	4,9

6.	Numarul agentilor economici activi din sfera comerțului (CA > 15 mil. lei)	3	4	--	--	4	4

Sursa: Consiliul Raional Rîșcani, 2015

Analizînd datele din tabelul de mai sus, observăm că în anul 2014, volumul vânzărilor cu amănuntul s-a redus cu circa 20,6 mil. lei, comparativ cu volumul vânzărilor cu amănuntul înregistrat în anul 2009, cauza principală fiind reducerea capacității de cumpărare a consumatorilor raionului, provocată de criza economică din țară și de peste hotarele ei. Automat, odată cu scăderile vânzărilor, s-au diminuat și investițiile în sector, mai mult de 50% în anul 2014, comparative cu anul 2009.

Tabelul 10. Volumul vânzărilor agenților economici prestatori de servicii din raionul Rîșcani, mil. lei

N d/o	Denumirea indicatorilor	2009	2010	2011	2012	2013	2014
1.	Volumul vânzărilor agenților economici prestatori de servicii, inclusiv:	55,2	62,7	69,2	24,7	82,0	99,0
	- Servicii de transport	9,1	12,2	15,1	13,6	25,3	36,6
2.	Investiții în sfera prestării serviciilor	27,9	23,8	12,0	22,6	26,2	27,4
6.	Numarul agentilor economici activi din sfera prestării serviciilor (CA > 15 mil. lei)	2	2	2	2	2	2

Sursa: Consiliul Raional Rîșcani, 2015

În sectorul servicii, se observă o dinamică mai pozitivă comparativ cu cea a comerțului cu amănuntul, analizînd datele din tabelul de mai sus, observăm că în anul 2014 volumul vânzărilor agenților prestatori de servicii a crescut cu circa 44,0 mil. lei, comparativ cu volumul vânzărilor înregistrat în anul 2009, mai ales se observă o creștere considerabilă a sferei serviciilor de transport. În schimb investițiile rămîn constant pe parcursul întregii perioade analizate.

Turism. Potențialul turistic al raionului Rîșcani este foarte bogat și variat. Resursele turistice ale raionului sunt divizate în resurse turistice de origine *naturală* și *antropică*, ambele tipuri de resurse sunt impresionante din punct de vedere cantitativ, structural și atractiv, cele de origine *naturală* sunt determinate de resurse de origine geologică, climatică, hidrologică, floristică și faunistică. Structura geologică este complexă, ceea ce determină și un potențial turistic geologic bogat, cu prezența unor obiective inedite. Aceasta este reprezentată de peșteri, recife, grote, obiecte paleontologice, unele dintre ele fiind unice în Europa. Cele mai importante obiective turistice sunt peșterile și toltrele din raion.

Resursele turistice antropice se delimitează în două categorii mari: a) edificii și instituții cu atracție turistică; b) activități și evenimente cu atracție turistică.

Numărul total al obiectelor turistice din raionul Rîșcani, incluse în Registrul Monumentelor de importanță națională și locală, constituie 111 monumente de arheologie și istorie, arhitectură și natură peisagistică: (Peștera de la Duruitoarea Veche, Peștera de la Horodiște, „Suta de movile” din s. Braniște, monumentul de istorie în memoria Eroilor căzuți în anii Marelui Război pentru apărarea Patriei (1941-1945), biserici, etc. Patrimoniul turistic din raion este foarte valoros, însă cu părere de rău rămîne nevalorificat la justa valoare.

La nivelul anului 2014 capacitatea de cazare a raionului a fost de 285 de locuri-pat în 50 camere existente în cele 3 hoteluri. Analizând evoluția capacității de cazare, în intervalul de timp 2009 – 2014, raionul a înregistrat o creștere a capacității de cazare turistică cu 5 locuri.

Tabelul 11. Indicatorii ce caracterizează domeniul turismului din raion, ani, mil. lei, unități

N d/o	Denumirea indicatorilor	2009	2010	2011	2012	2013	2014
1.	Numarul de turiști care vizitează anual obiectivele turistice din raion	13.252	13.191	14.842	16.232	13.738	13.697
2.	Numărul de hoteluri funcționale din raion	x	x	3	3	3	3
3.	Capacitatea însumată de cazare a hotelurilor/an	x	X	9831	7398	10506	13078

Sursa: Consiliul Raional Rîșcani, 2015

Datele din tabelul de mai sus demonstrează evoluția numărului de turiști ce au vizitat locațiile turistice din raion, care au atins o cotă maximă în anul 2012, iar în anii 2013 – 2014 menținând poziția anului 2009, reprezentând circa 13,5 mii de turiști pe an.

În concluzie putem menționa, că raionul are un patrimoniu turistic de excepție. Dezvoltarea unei infrastructuri de turism adecvate, crearea unui traseu turistic local, cu încadrarea lui în circuitul național și internațional, precum și promovarea activă a obiectivelor turistice din zonă, ar atrage numeroși turiști din țară și din străinătate, contribuind la dezvoltarea economică și socială a raionului.

2.6 Serviciile sociale din raionul Rîșcani

Educația

Dezvoltarea și îmbunătățirea calității educației și învățământului constituie unul din obiectivele primordiale ale dezvoltării social-culturale în ansamblu a raionului Rîșcani, acestea fiind monitorizate și gestionate de Direcția Generală Învățământ, Tineret și Sport Rîșcani.

Rețeaua sistemului educațional din raion.

Sistemul de învățământ din raion include:

- 44 de instituții de educație preșcolară, dintre care:
 - 41 de grădinițe de copii, (20 cu statut de creșă-grădiniță și 21 cu statut de grădiniță);
 - 3 Centre Comunitare;
- 34 de instituții preuniversitare:
 - 9 licee teoretice;
 - 24 gimnazii;
 - 1 școală primară;
- 2 instituții extrașcolare:
 - 1 Școala de Sport;
 - 1 Centru de Creație a Copiilor.
- 1 școală auxiliară în or. Costești.

În clasele primare se instruiesc 2358 elevi, în clasele gimnaziale – 2949, în clasele liceale – 496, în total în instituțiile de învățământ preuniversitar din raion sînt instruiți 5803 elevi în 338 clase. Media pe raion de completare a claselor constituie 16 elevi per clasă.

Educația școlară

Gimnaziile și liceele raionului dispun de 13392 locuri, unde învață 5938 elevi, gradul de utilizare a capacităților fiind de 41%. Procesul de învățământ se desfășoară conform sistemului de cabinete, într-un singur schimb. Cu apeduct și canalizare sunt dotate 96% de școli. De cantine pentru elevi dispun majoritatea instituțiilor.

Numărul total al elevilor școlarizați în anul școlar 2015 – 2016 în învățământul preuniversitar este de 5938 și respectiv 5803. Estimările evoluției demografice au fost confirmate prin efectivele de elevi din învățământul primar și din învățământul gimnazial: în anul școlar analizat au fost cuprinși în sistemul învățământului raional un efectiv cu 47 elevi mai puțin în învățământul primar, decât în anul școlar 2014-2015 și cu 94 mai puțin la nivel gimnazial, decât în anul școlar precedent, cu 45 mai puțin la nivel liceal. Scăderea solicitanților la studii liceale este determinată, în mare parte, de declinul demografic, precum și de posibilitățile și oportunitățile de angajare în câmpul muncii în baza potențialului și capacităților proprii. Conform datelor preluate de la Direcția Generală Învățământ, Tineret și Sport Rîșcani în perioada anilor 2009 – 2014 fenomenul de abandon s-a redus față de anii precedenți și este egal cu zero. Distribuția elevilor din învățământul primar și secundar general pe niveluri de învățământ este următoarea: 2358 elevi (41%) reprezintă elevii din învățământul primar, 2949 elevi (51%) – din învățământul gimnazial și 496 elevi (9%) din cel liceal. Cei 5938 elevi sînt instruiți în 338 clase. Numărul mediu al elevilor în clasă/învățământul primar constituie 15 elevi/clasă, în învățământul gimnazial – 17 elevi/clasă și în învățământul liceal – 16 elevi/clasă. Media pe raion este de 16 elevi/clasă. Din cele 35 instituții preuniversitare din raion doar în 11 instituții numărul mediu elevi/clasă este egal sau mai mare decât media pe raion. În toate 10 instituții, ordonatori terțiari de buget conform numărului mediu elevi/clasă este egal sau mai mic cu 11. În general, numărul mediu elevi/clasă în această categorie de instituții constituie 9,7 elevi/clasă. În instituțiile care sînt ordonatori secundari de buget numărul mediu elevi/clasă constituie 20.

Învățământul preșcolar

Număr total de copii de vîrsta 0-7 ani este de 4458, inclusiv 2480 de copii sunt înrolați în programul educațional ce-l prestează 41 de grădinițe de copii și 3 Centre Comunitare. Serviciile educaționale la această treaptă sunt oferite de 44 instituții preșcolare cu efectivul 106 grupe. Programul de activitate al instituțiilor preșcolare este de 10,5 ore în toate instituțiile preșcolare din raion. Procesul educațional se desfășoară în 78 grupe în limba română și 28 grupe cu instruire în limba rusă. În raionul Rîșcani sunt 3857 de copii cu vîrsta cuprinsă între 1 și 7 ani. Dintre ei, înrolați în programul educațional sunt 2480 copii sau 64,29%. Pentru vîrsta de 5-7 ani rata instituționalizării constituie 86,57%.

Resurse umane/ cadre didactice

În anul curent în instituțiile de învățământ din raion sunt încadrate 883 cadre didactice:

- 641 – în instituțiile preuniversitare;
- 214 – în grădinițele de copii;
- 28 – în instituțiile extrașcolare.

Din numărul total de cadre didactice 711 au studii superioare (circa 80 %), 168 au studii medii speciale (circa 19 %) și 4 au studii medii (0,45 %). Din numărul total de specialiști 161 (18 %, cu 10 mai mult decât în anul precedent) constituie cadrele didactice de vîrstă pensionară și 120 (13 %, cu 8 mai puțini) constituie nespecialiștii.

Pentru anul de studii 2015 – 2016 oferta tinerilor specialiști a constituit 13 cadre didactice pe un salariu, însă au fost încadrați doar 5 tineri specialiști în instituțiile de învățământ din raion, 3 dintre care sunt cu statut special.

Infrastructura educațională

Instituțiile de învățământ preuniversitar din raion sînt amplasate pe teritoriul a 28 primării. Instituțiile preuniversitare implementează noua metodologie de finanțare din anul 2008, au statut de instituție publică necomercială și managerii școlari sînt gestionari secundari de buget în 25 instituții preuniversitare și în 9 instituții executori terțiari.

Analizînd toți indicatorii cu referire la starea sistemului de învățământ, rețeaua instituțiilor de învățământ secundar general din perspectiva tendințelor demografice și nivelului de utilizare a capacităților instituțiilor de învățământ, a resurselor materiale, financiare și umane din domeniul educațional, precum și soluționării diverselor probleme de ordin educativ, se constată necesitatea de optimizare a rețelei instituțiilor de învățământ secundar general din raion, inclusiv și necesitatea redimensionării rețelei instituțiilor liceale.

În vederea realizării acestui obiectiv și în conformitate cu Codul Educației al Republicii Moldova și a Regulamentului cu privire la transportarea elevilor este organizat transportul a 732 elevi (12,34%), respectiv – 664 elevi din clasele a I – IX-a (12,37%) și 68 elevi din clasele de liceu (2,28%). Elevii sînt transportați din 30 de localități în 17 instituții de învățământ. Suplimentar sunt transportați 30 de elevi din învățământul preșcolar din 4 localități (Duruitoră Veche, Slobozia Recea, Dumeni, Lupăria) în 4 instituții de învățământ (g/c Costești, g/c Recea, g/c Duruitoră Nouă, g/c Malinovscoe). Din toate localitățile transportul este asigurat de către Administrația publică locală de nivelul II și nivelul I, cu excepția transportului elevilor din satul Hiliuți, unde parțial plata este asigurată de către părinți. Transportarea elevilor se face cu 20 autobuze, toate fiind special destinate pentru transportarea elevilor.

Educația incluzivă

Promovarea și dezvoltarea educației incluzive în raionul Rîșcani se realizează în vederea asigurării accesului fiecărui copil la educație de calitate, la valorificarea și dezvoltarea la maxim a potențialului individual. Pentru realizarea acestui scop pentru 300 de copii cu cerințe educaționale speciale din 31 instituții preuniversitare cu practici incluzive și 22 copii din 12 instituții preșcolare sînt constituite corespunzător 24/2 centre de resurse, în cadrul cărora sînt angajate 44/4 cadre didactice de sprijin pentru realizarea serviciilor de suport.

Specialiștii SAP și din raion prestează servicii de asistență psihopedagogică: 10 logopezi oferă asistență pentru 126 de copii, 7 psihologi acordă asistență psihologică pentru 130 de copii.

Situația financiară

Finanțarea instituțiilor de învățământ primar și secundar se efectuează în bază de cost standart per elev și are ca scop:

- Echilibrarea cheltuielilor;
- Eficientizarea cheltuielilor publice;
- Simplificarea și fortificarea posibilităților de prognozare a procesului de formare a bugetelor;
- Asigurarea transparenței în finanțarea școlilor;

- Extinderea autonomiei școlare (distribuirea și utilizarea resurselor financiare, angajarea și destituirea personalului non-didactic).

Bugetul instituțiilor de învățământ în anul 2015 a constituit 71692,7 mii lei, din componenta raională au fost procurate laboratoare la chimie și fizică pentru 8 licee și cabinete langofonice pentru 9 licee. E regretabil faptul, că instituțiile mici din cauza bugetului auster suficient doar pentru achitarea cheltuielilor de personal și a serviciilor nu-și pot permite o dotare mai extinsă a instituțiilor.

Sistemul educațional din raion își păstrează patrimoniul în condiții sigure. În toate instituțiile periodic se desfășoară inventarierea bunurilor materiale. Nu sînt cazuri de înstrăinare a patrimoniului sistemului educațional. Este de menționat, că în toate instituțiile, atît cele preșcolare cît și cele preuniversitare, anual se realizează reparații curente, mai puțin reparații capitale. Resursele financiare pentru reparații au fost utilizate din bugetul școlii, al primăriei, din componenta Consiliului raional, contribuția asociațiilor părintești, sponsorizări private și alte surse.

Asigurarea cu TICE

În cele 34 de instituții de învățământ preuniversitar ale raionului funcționează circa 645 calculatoare, dintre care sunt performante 517 de calculatoare (Pentium IV sau modele similare), ceea ce constituie 80,15%. De asemenea instituțiile de învățământ dispun de notebook-uri (în total 77 unități), proiectoare (în total 86 unități) și alte dispozitive adiționale necesare (imprimante, scannere, etc.). În 9 licee și în gimnaziile „Gh. Rîșcanu” din or. Rîșcani, din s. Păscăuți, din s. Hiliuți și cabinetul metodic D.R.Î.T.S Rîșcani sunt instalate 13 table interactive. Instituțiile de învățământ din raion acordă o atenție deosebită problemei completării bazei tehnico-materiale și utilizării frecvente a mijloacelor TIC de instruire în sporirea calității actului didactic. La nivel de instituție se inițiază și se organizează diverse activități, implicînd cadrele didactice cu experiență în domeniu, se desfășoară diverse lecții asistate la calculator.

Alimentația

De alimentație în instituțiile de învățământ beneficiază 2819 elevi, ce constituie 48 % din numărul total de elevi. Concomitent este organizată alimentația pentru toți elevii din clasele primare. Alimentarea elevilor claselor a V-XII-a din familii defavorizate este asigurată pentru 193 elevi în 11 instituții, ceea ce constituie 44%. În unele instituții este organizată alimentarea tuturor elevilor doritori din clasele gimnaziale, 407 elevi sînt alimentați din contul părinților și a APL, cu ajutorul agenților economici.

Probleme ale sistemului de învățământ raional

- Declinul demografic conduce la scăderea semnificativă a populației cuprinse în procesul de educație și generează probleme de supradimensionare a rețelei școlare. Totuși, persistă probleme de acces la anumite niveluri de învățământ (învățământ complementar, etc.).
- Programele de formare continuă nu sînt centrate pe necesitățile cadrelor didactice. Dezinteresul pentru profesia de profesor a diminuat calitatea candidaților la specialitățile pedagogice. Lipsește mecanismul de recrutare, motivare a cadrelor didactice și este inefficientă practica de atestare, dezvoltare și măsurare a performanțelor cadrelor didactice.

- Implicarea copiilor și tinerilor în procesele de luare a deciziilor poartă un caracter sporadic, limitat. Dreptul fiecărui copil de a fi auzit în familie, la școală și în întreaga societate nu este respectat în mod corespunzător.
- Numărul cazurilor de violență și abuz asupra copiilor este relativ înalt, și nu toate cazurile sînt raportate.
- Familiarizarea elevilor cu TIC este limitată de rata scăzută de acoperire cu calculatoare și de utilizarea lor la o vîrstă tîrzie. Aplicarea limitată a metodelor și dispozitivelor interactive TIC în scopuri didactice și de management nu permite atingerea obiectivelor de calitate, incluziune și eficiență, care i-ar pregăti pe tineri să răspundă cerințelor pieței muncii și pentru o viață socio-economică satisfăcătoare.
- Lipsa specialiștilor pentru a acorda asistență psihologică, logopedică în instituțiile de învățămînt preuniversitar și preșcolar, pentru a presta servicii calitative pentru elevii cu cerințe educaționale speciale (inclusiv copiii dotați).
- Infrastructură neadaptată la nevoile persoanelor cu dizabilități motorice.
- Gradul redus de implicare a comunității în soluționarea problemelor de ordin social, care afectează în primul rînd o mare parte a populației școlare.
- Lipsa unui concept modern / Ghid metodologic privind amenajarea incintelor / dizain-ul sălilor de clasă, holurilor instituțiilor de învățămînt în vederea organizării diverselor zone de lucru, de odihnă, etc.
- Nivelul redus al dezvoltării culturii organizaționale, sistemului de valori și atitudini în unitățile școlare, și totodată, lipsa unui sistem de promovare a imaginii pozitive a școlii în comunitate/societate.

Perspective de dezvoltare

- Crearea unei infrastructuri și a rețelei de instituții educaționale, dimensionată eficient, în conformitate cu tendințele demografice, sociale - corespunzătoare standardelor actuale de calitate;
- Îmbunătățirea managementului resurselor în educație, dezvoltarea, sprijinirea și motivarea cadrelor didactice și manageriale pentru asigurarea educației de calitate;
- Implementarea curriculumului școlar, asigurând formarea de competențe necesare pentru creștere și dezvoltare personală, socială și profesională pe parcursul întregii vieți;
- Modernizarea informațional-tehnologică, consolidarea continuă a bazei materiale-tehnice la disciplinele de studiu, asigurarea adecvată a instituțiilor de învățămînt în conformitate cu cerințele actuale;
- Crearea unor parteneriate sociale durabile, axate pe beneficii comune pe termen lung, promovarea imaginii pozitive a unității de învățămînt în comunitate.

Soluții propuse

- Majorarea ratei de înrolare a copiilor în instituțiile de educație timpurie;
- Conectarea grădinițelor de copii din raion la rețeaua internet;
- Implementarea instrumentelor de monitorizare a pregătirii copiilor pentru școală;
- Sporirea accesului la educație de calitate pentru toți copiii;
- Abordarea aplicativă a conceptului de leadership educațional care să se axeze pe învățarea de calitate, pe monitorizarea acesteia și pe evaluarea ei sistematică, pe dezvoltarea profesională a cadrelor didactice;

- Organizarea diverselor activități de cercetare psiho-pedagogică;
- Instituirea activității de mentorat în școli și creditarea acestora, promovarea mentoratului de inserție profesională pentru susținerea specialiștilor tineri;
- Sensibilizarea personalului privitor la necesitatea formării continue și a ascensiunii profesionale, inclusiv prin participare la procesul de atestare și de obținere a gradelor didactice și manageriale;
- Aplicarea conținuturilor educaționale digitale în procesul de învățământ, prin intermediul tehnologiilor informaționale în vederea dezvoltării competențelor digitale;
- Studierea și implementarea experiențelor avansate în noile condiții;
- Promovarea în continuare a politicilor și practicilor de dezvoltare a educației incluzive;
- Crearea în continuare a condițiilor unui mediu favorabil pentru copiii cu cerințe educaționale speciale prin: asigurarea cu suporturi (grup sanitar adaptat, pantă de acces, bare de suport) în 10 instituții din raion; remodificarea transportului – autobuselor școlare pentru transportarea elevilor cu dizabilități fizice (în cărucior); monitorizarea activității elevilor needucogeni în scopul socializării lor;
- Formarea profesională a resurselor umane implicate în dezvoltarea EI în scopul îmbunătățirii calității procesului educațional, serviciilor educaționale și de sprijin;
- Organizarea diverselor activități ce ar accentua esența rolului de mentor: activități deschise, schimb de experiență, activități de îndrumare a tinerilor specialiști;
- Studierea aprofundată a limbii de stat, a limbilor străine;
- Diversificarea activităților extracurriculare și axarea lor pe nevoile de realizare a elevilor din perspectiva dezvoltării unei personalități creative și multilateral dezvoltate;
- Formarea la elevi prin activități diverse a unor deprinderi de comportament responsabil la traficul rutier și în cazul situațiilor excepționale;
- Asigurarea respectării drepturilor elevilor și excluderea violenței sub orice formă.

Ocrotirea sănătății

Menținerea sănătății populației raionului Rîșcani este asigurată de o rețea de instituții medico-sanitare, care acordă diverse servicii medicale. Această rețea este formată din: IMSP Spitalul raional Rîșcani cu subdiviziunile; 1 Centru al medicilor de familie cu sediul în orașul Rîșcani; 10 Centre de sănătate; 16 Oficii ale medicilor de familie cu 20 oficii de sănătate; 17 farmacii de stat; 20 farmacii private; 8 cabinete stomatologice.

Populația raionului este asigurată cu asistență medicală de urgență de către stațiunea din Rîșcani și de punctele de asistență medicală urgentă din localitățile Zăicani și Șaptebani. Beneficiază de asigurare medicală obligatorie circa 53 mii locuitori sau 75,7 la sută din populația raionului.

Spitalul raional Rîșcani cu 5 secții specializate de profil deține la moment 210 paturi, avînd un grad de utilizare de 91.2 %. Nivelul de asigurare a populației raionului cu paturi de spital este unul mediu. La 10 mii locuitori revin 30,7 paturi de spital. Funcționalitatea instituției este insuficientă și necesită servicii suplimentare pentru bolnavi. Deasemenea, spitalul nu dispune în măsura necesarului de echipament tehnic și medical nou, fapt ce scade din calitatea serviciilor de sănătate oferite pacienților. Ca urmare, echipamentele medicale, în special în secțiile de terapie intensivă, chirurgie și endoscopie sunt foarte vechi, cauzând frecvente defectări. Posibilitatea reparării este extrem de limitată, deoarece companiile-producătoare și-au retras din producție aceste tipuri de echipamente. Lipsa echipamentului necesar influențează

efectuarea oportună a investigației și diagnosticării bolii, ceea ce determină creșterea costului tratamentelor.

Asistența medicală primară (AMP)

AMP este cea mai eficientă, din punctul de vedere al costurilor, formă de îngrijire medicală, care a avut cea mai mare influență asupra indicatorilor de sănătate. Pe parcursul anului 2014 în instituțiile de asistență medicală de ambulator au fost efectuate 229720 vizite, ceea ce este cu 21,3 % mai puțin decât în anul 2009. În rezultat numărul mediu de vizite într-un an la 1 locuitor, care locuiește în sectorul deservit a constituit 4,3 unități (față de 5,7 un. în anul 2009). Deosebit de semnificativă a fost reducerea numărului de vizite la medicii de familie. În anul 2014 numărul de vizite la medicul de familie a constituit 132793, ceea ce cu 80,3 % este mai puțin, decât în anul 2009. În rezultat numărul de vizite la medicul de familie într-un an la un locuitor, care locuiește în raion a constituit 1,9 un. (față de 3,4 un. în anul 2009).

Cadrelle medicale

Numărul total de medici în raion este în mare parte stabil 367 persoane în anul 2009 și 365 persoane – în anul 2014. Calculat la 10 mii locuitori gradul de asigurare a populației cu medici a constituit 58,2 persoane în anul 2009 și 56,0 persoane în 2014.

Conform datelor preluate de la IMSP Spitalul raional Rîșcanii, trendul indicatorilor ce descriu necesarul de personal medical în instituțiile medicale din raionul Rîșcani este în creștere de 20% pentru anul 2014 comparativ cu anul 2009, necesarul atingând cifra de 410 persoane.

Tabelul 12. Morbiditatea populației de diferite boli

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Media pe țară 2014
Boli cardiovasculare	240.1	127.4	122.0	173.8	214.7	183.1	189.8
Cancer	236.2	227.8	203.6	206.9	254.0	275.7	249.1
Boli ale aparatului respirator	1233.8	918.6	1208.0	1083.3	1339.7	938.1	1143.5
Boli ale aparatului digestiv, inclusiv	161.7	138.5	188.4	258.0	194.8	157.7	193.5
Hepatice	246.1	323.8	391.5	469.0	304.3	304.5	224.0
Traume, otrăviri și alte consecințe ale cauzelor externe	1035.2	979.4	1157.3	1435.1	1161.2	1129.2	2853.1
Narcomani	1.4	-	4.3	2.9	7.3	4.4	29.5
Alcoolici	101.8	99.7	94.5	96.7	101.6	163.3	96.4
Tuberculoza	96.2	76.9	33.2	85.2	106.6	83.2	95.6
SIDA	9	9	9	9	9	16	16

Bolile ce denotă un grad sporit al numărului de îmbolnăviri în rândul populației din raionul Rîșcani la nivelul anilor 2009 – 2014, sunt bolile de cancer, hepatice, traume, otrăviri și alte consecințe ale cauzelor externe, tuberculoză, SIDA. În ceea ce privește prevalența prin narcomanie, aceasta deasemenea a crescut în perioada menționată, constituind în anul 2014 4,4 persoane față de 1,4 persoane în 2009.

În anii 2009 – 2014 prevalența prin alcoolism s-a redus de la 101,8 persoane până la 96,4 persoane. Totuși ponderea femeilor aflate la evidență din numărul total de bolnavi de alcoolism și psihoze alcoolice (65,3 %) este mai înalt, decât al bărbaților (34,7 %).

Din datele statistice e de menționat că ponderea populației cu asigurare medicală începând cu anul 2008 are o tendință de majorare de la 62,8 până la 69,0 în anul 2014. Populația localităților urbane dispun de un procent mai mare de asigurare decât populația rurală. Aici, deasemenea există o tendință de majorare de la 61,9 în anul 2009 până la 67,1 în anul 2014. Totodată, ponderea asigurării medicale a populației din raion este mai redusă decât media națională cu o medie de 12,2% în anul 2009 până la 13,5% în anul 2014.

Gradul de satisfacție al populației vis-avis de calitatea serviciilor de ocrotire a sănătății prestate este satisfăcător, fapt confirmat de participanții la atelierele de lucru în cadrul elaborării strategiei de dezvoltare socio-economică. Un factor negativ ce merită a fi menționat ține de insuficiența specialiștilor tineri calificați în domeniul pediatriei, dar și alte domenii medicale. Aceasta determină și reducerea încrederii cetățenilor din localitățile raionului în eficacitatea și calitatea serviciilor medicale propuse la moment, majoritatea pacienților solicitând tratament în alte orașe: Bălți, Chișinău.

Principalele probleme cu care se confruntă sistemul de ocrotire a sănătății sînt următoarele:

1. Problemele privind posibilitățile de diagnosticare modernă;
2. Problema tratării eficiente a infarctului miocardic;
4. Numărul sporit al medicilor specialiști de vîrstă pensionară;
5. Insuficiente resurse financiare pentru regie și întreținerea instituțiilor medicale;
6. Prețurile majorate la medicamente;
5. Insuficiența spațiului locativ pentru tineri specialiști;
6. Transport sanitar învechit.

În scopul dezvoltării și îmbunătățirii sistemului de ocrotire a sănătății în raionul Rîșcani, precum și sporirii nivelului de calitate al serviciilor medicale prestate în următorii 5-7 ani există următoarele posibilități:

- Atragerea investițiilor în domeniul sănătății;
- Îmbunătățirea infrastructurii medicale;
- Achiziționarea echipamentului medical performant;
- Acordarea asistenței medicale specializate de calitate înaltă.
- Regionalizarea medicine spitalicești.
- Asigurarea acoperirii cu cadre medicale a instituțiilor medicale, în special în localități;
- Asigurarea creșterii ponderii medicilor și a personalului mediu medical de categorie înaltă, mai ales în localitățile rurale;
- Crearea în instituțiile medicale a condițiilor de lucru decente pentru personalul medical și a condițiilor normale pentru tratarea oamenilor bolnavi.

Protecția socială

Pensionarii și beneficiarii de indemnizații asistenței sociale

În anii 2009 – 2014 numărul pensionarilor s-a redus de la 16 437 persoane până la 15 872 persoane, sau cu 3,44 %. În structura numărului pensionarilor predomină pensionarii pentru limita de vîrstă. Din numărul total de pensionari pentru limita de vîrstă 67,2 % – lucrători ai sectorului agrar, în timp ce lucrătorii sectorului non-agrar constituie 32,8 %. Printre pensionarii pentru limita de vîrstă-28,7 % sunt bărbați și 71,3 % – femei (ceea ce corespunde structurii de gen a pensionarilor pentru limita de vîrstă în general pe țară). Numărul pensionarilor de invaliditate s-a micșorat ușor de la 1954 persoane în anul 2009 până la 1924 persoane în anul 2014,

	adică	cu	1,54	%.
--	-------	----	------	----

Mărimea medie a pensiilor lunare a crescut de la 562,12 lei în anul 2009 până la 1069,38 lei – în anul 2014 sau cu 52,6 %. Mărimea medie a pensiei pentru limita de vârstă la femei și la lucrătorii din sectorul agricol este mai mică decât mărimea medie, cu 3,4 % și cu 5,6 % corespunzător. Despre mărimea extrem de mică a pensiei pentru limita de vârstă atestă faptul, că constituie doar 61,7 % din valoarea mărimii minimului de existență a pensionarului. Într-o situație și mai dificilă se află pensionarii, care beneficiază de pensie în mărime minimă – 3770 persoane, sau 23,9 % din numărul total al pensionarilor pentru limita de vârstă. Astfel, fiecare al patrulea pensionar pentru limita de vârstă practic se află la limita de supraviețuire. Mărimea medie a pensiei de invaliditate a crescut de la 403,24 lei în anul 2009 până la 483,23 lei – în anul 2014 (cu 19,8 %).

În raionul Rîșcani sistemul indemnizațiilor ajutorului social include diverse plăți, îndreptate spre protecția anumitor persoane și familii, aflate în virtutea unui șir de împrejurări într-o situație financiară precară. Printre aceste plăți un loc important îl ocupă indemnizațiile lunare pentru îngrijirea copiilor, indemnizații de maternitate, compensații nominative, ajutor social. Numărul persoanelor asigurate care primesc indemnizație pentru îngrijirea copiilor până la vârstă de 3 ani a crescut de la 721 persoane în anul 2009 până la 791 persoane în anul 2014, numărul persoanelor neasigurate, care primesc indemnizație pentru îngrijirea copiilor până la vârstă de 1,5 ani – de la 1265 persoane până la 1507 persoane. Mărimea indemnizației lunare pentru îngrijirea copiilor până la vârsta de 3 ani a crescut de la 351,04 lei până la 560,56 lei (sau de 1,6 ori), iar mărimea indemnizației lunare pentru îngrijirea copiilor până la vârsta de 1,5 ani – de la 149,54 lei până la 254,287 lei (sau de 1,7 ori). În anii 2009-2014 a scăzut numărul beneficiarilor de compensații nominative. Ceea ce este determinat de faptul că compensațiile nominative au început să fie înlocuite de ajutorul social, dreptul la primirea căruia se stabilește nu prin apartenența la o anumită categorie de populație, dar prin verificarea venitului solicitanților. Astfel, ajutorul social se acordă exclusiv familiilor cu venituri mici, ceea ce contribuie la reducerea nivelului lor de sărăcie. De aceea majorarea numărului de beneficiari de ajutor social de la 7430 persoane în anul 2009 până la 18178 persoane – în anul 2011 (de 2,5 ori), fără îndoială, este un factor pozitiv. În această perioadă suma plăților pentru ajutorul social a crescut de la 5948,3 mii lei până la 15268,7 mii lei, sau de 2.6 ori.

Infrastructura asistenței sociale

Sistemul asistenței sociale este predestinată pentru a asigura sprijinirea familiilor și persoanelor ajunse din diverse motive într-o situație vitală dificilă. Formarea infrastructurii de asistență socială s-a efectuat atât din mijloacele bugetare, cât și cu ajutorul granturilor internaționale. În prezent infrastructura asistenței sociale din raionul Rîșcani este formată din:

- Direcția ASSi PF;
- Centrul multifuncțional Renaștere;
- Azil de batrani în s. Nihoreni;
- Asistență Profesionistă Parentală 5 familii.

Dintre recomandările care se propun a fi luate în considerare de către echipa de experți, menționăm:

- Consolidarea activității organelor administrației publice a raionului pentru atragerea fondurilor extrabugetare în vederea finanțării sferei de asistență socială a populației raionului;
- Extinderea colaborării cu organizațiile naționale și internaționale umanitare;
- Elaborarea regulamentului activității lucrătorilor sociali;

- Prevederea majorării finanțării din buget a instituțiilor în vederea pregătirii și ridicării calificăției asistenților sociali;
- Majorarea acoperirii cu ajutor social și unele servicii sociale printr-o mai mare informare a familiilor și persoanelor îndreptățite să le primească;
- Crearea condițiilor pentru satisfacerea nevoilor speciale ale anumitor categorii de populație privind reabilitarea medicală și profesională, în instruire, sport și alte servicii sociale;
- Asigura instruirii și plasării lor în câmpul muncii a persoanelor cu posibilități limitate și independența lor de alți cetățeni.

Asigurarea cu locuințe și facilități de confort

Conform datelor de la BNS, în anul 2014 fondul locativ al raionului constituia 2 002,8 m², ce denotă o creștere de 0,5% comparativ cu anul 2009 (1 993,7 m²). În mediu unui locuitor îi revine 15,2 m², inclusiv: mediu rural – 16,9 m², mediu urban – 11,6 m².

Trendul indicatorilor ce reflectă dotarea fondului locativ cu facilități de confort denotă o creștere în perioada anilor 2009 – 2014.

Tabelul 13. Fondul locativ total pe raion dotat cu facilități de confort, mii m²

N d/o	Denumirea indicatorilor	2009	2010	2011	2012	2013	2014
1.	Apeduct	251,8	464,2	483,0	514,7	536,2	583,9
2.	Canalizare	251,8	464,2	483,0	514,7	536,2	583,9
3.	Încălzire centrală	124,8	283,5	290,6	296,0	307,7	310,3
3.	Alimentare cu gaze	1 338,6	1 885,3	1 893,9	1 900,0	1 907,6	1 907,8

Sursa: Consiliul raional Rîșcani

Suprafața totală a fondului locativ al orașului Rîșcani la 01.01.2014 a fost de 24,4 mii m² de suprafața totală pe 1 locuitor. 69% din totalul fondului locativ este reprezentat de casele particulare, celelalte 31% reprezentând blocurile cu apartamente. Fondul de locuințe nu s-a extins considerabil în ultimii cinci ani, creșterea fiind de doar 1,3% în anul 2012, față de anul 2009.

2.7 Mediul social-cultural

Cultura

Raionul Rîșcani dispune de un număr mare de valori patrimoniale, cum ar fi muzee, monumente istorice și de artă, complexe arhitecturale, biserici și mănăstiri. Trendul indicatorilor ce reflectă activitatea culturală din raion poate fi urmărit în următorul tabel:

Tabelul 14. Indicatori ce reflectă activitatea culturală din raion

Nr.	Indicatori	2009	2010	2011	2012	2013	2014
1.	Biblioteci	51	51	51	49	49	46
2.	Fondul de cărți din biblioteci, nr. de cărți	398,7	392,4	388,4	384,6	374,6	363,1
3.	Cinematografe					1	1

4.	Numărul de filme rulate					4	8
5.	Teatre	4	4	4	4	4	4
6.	Numărul de piese teatrale jucate	10	12	13	9	11	13
7.	Cluburi, săli de concerte	43	43	43	43	43	43
8.	Numărul de concerte muzicale organizate	2841	2689	2492	2425	2360	2727
9.	Muzee	1(2fil.)	1(2fil.)	1(2fil.)	1(2fil.)	1(2fil.)	1(2fil.)
10.	Numărul de vizitatori ai muzeelor	12,5	12,6	14,2	15,5	12,2	13,0
11.	Scoli muzicale	4	4	4	4	4	4
12.	Numărul de elevi în școlile muzicale	358	408	393	402	375	387
13.	Cercuri de activități culturale, inclusiv:	115	129	120	120	115	111
	- cercuri de dans	3	5	6	8	8	7
	- cercuri literare	4	3	3	3	4	5
	- cercuri teatrale	19	15	16	16	18	17
14.	Numărul de evenimente culturale organizate	4	5	7	8	9	9
15.	Volumul de resurse alocat anual pentru promovarea și dezvoltarea culturii în raion, mii. lei	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Sursa: Direcția raională Cultură

Cadrul instituțional și sursele de finanțare

Finanțarea instituțiilor culturale se efectuează din contul bugetelor locale. În perioada anilor 2009 - 2014 din bugetul raional s-a alocat suma constantă de 100,0 mii lei. Iar din bugetele locale în anul 2013 a fost alocată suma de 3170,0 mii lei, iar în anul 2014, aceasta mărindu-se cu 31,6% , constituind suma de 4170,3 mii lei. Alocațiile pentru cultură calculate pe cap de locuitor sunt egale cu 93 lei.

Case de cultură

Capacitatea celor 43 case de cultură este de 12,5 mii locuri de spectatori, ceea ce reprezintă 4,5 la sută din numărul total. În medie, la 1000 de locuitori revin 126 de locuri, medie mai mare decât cea pe țară (95 locuri). Starea căminelor culturale este, în mare parte, nesatisfăcătoare și necesită reparații și investiții. Aceasta se datorează faptului că, în procesul de transmitere a caselor de cultura la balanța administrațiilor locale nu s-a ținut cont de posibilitățile comunităților respective de a întreține activitatea acestor cămine. Bugetele locale nu dispun de suficiente mijloace financiare. Totuși, în comparație cu alte raioane, autoritățile rlu Rîșcani au marcat unele rezultate bune, prin renovarea caselor de cultură din localități. Căminele culturale realizează mai multe funcții sociale, cum ar fi de informare, de odihnă, etc. Astfel, pe parcursul anilor 2009 – 2014 au fost organizate peste 40 manifestări culturale cu o frecvență medie pe an de 35,3 și în mediu a câte 99 de spectatori la o manifestare. Activitățile cultural-artistice din r-l Rîșcani care au un impact în viața culturală atât la nivel local, cât și național sunt: Festivalul tradițiilor și obiceiurilor de iarnă (bienioal), Festivalul interpreților de muzică populară, Festivalul-concurs raional al interpreților de muzică ușoară (bienioal), Concursuri literar-artistice, Sărbătoarea Națională a Vinului (anual).

Biblioteci

Numărul bibliotecilor publice din raion denotă o descreștere cu 5 unități în 2014, comparativ cu anul 2009. Cele 46 de biblioteci din r-l Rîșcani reprezintă 3,5% din numărul total pe țară și au un fond total de carte egal cu 363,1 mii exemplare, ceea ce constituie circa 2% din fondul total de carte pe republică.

Din datele menționate, constatăm că fondul de carte este învechit. Numărul de cititori tineri în anul 2013 a fost de 5000, micșorându-se în 2014 la 4260. Cauzele scăderii indicatorilor ce se referă la activitatea bibliotecilor sunt insuficiența resurselor financiare pentru a completa fondurile de carte și a asigura accesul la Internet în special pentru a atrage tinerii.

Potențialul cultural

Pe lângă cadrul funcțional și infrastructura specifică domeniului diagnosticat (case culturale, biblioteci, muzee, etc.) este foarte important de ținut cont și de faptul, că raionul Rîșcani dispune de un potențial cultural, precum sunt numeroase colective de creație etnografică și de folclor și meșteri populari. Folclorul muzical are o valoare deosebită, fiind reprezentat de ansambluri etnofolclorice de adulți și copii, orchestre de muzică populară. Prezența acestui potențial uman a dus la organizarea mai multor festivaluri, care devin deja tradiție pentru raion, cum ar fi: Festivalul Vinului, Festivalul Tradițiilor și Obiceiurilor de iarnă, etc. Obstacolele existente în practicarea meșteșugurilor populare sunt legate de lipsa organizării desfacerii pe piață a articolelor produse. Nu există un concept și nu este promovat produsul cultural, nu există un raport de interacțiune între regiuni, lipsește un schimb de informații, de produse cultural-artistice.

Principalele probleme și impedimente cu care se confruntă raionul Rîșcani în domeniul culturii țin, în mare parte de următoarele:

- Lipsa unei Asociații culturale în raion, care ar facilita activitatea culturală;
- Colaborare insuficientă și schimb de informații redus, de produse cultural-artistice etc.;
- Lipsa unei concepții moderne de dezvoltare și reorganizare a caselor de cultură, și bibliotecilor;
- Insuficiența tehnologiilor informaționale în biblioteci;
- Insuficiența fondului de carte în bibliotecile raionului;
- Lipsa rețelelor de difuzare a filmelor, care constituiau un important volum al activității culturale locale;
- Lipsa unui post local de televiziune, care ar asigura participarea oamenilor de cultură locali la TV, precum și promovarea culturii;
- Lipsa unui concept de dezvoltare și promovare a potențialului cultural, precum și a produsului cultural autohton;
- Lipsa de organizare a desfacerii pe piață articolelor produse de meșterii populari;
- Conducătorii instituțiilor nu posedă cunoștințe și deprinderi de management în condițiile economiei de piață;
- Abilități insuficiente de cunoaștere a calculatorului de către personalul din bibliotecile publice din raion;
- Motivație redusă și posibilități limitate de atragere a specialiștilor calificați în domeniu cultural.

Sportul

În anul 2014 în raionul Rîșcani erau atestate 131 edificii sportive, dintre care 1 stadion cu tribune de peste 500 locuri, 30 săli sportive, 100 construcții sportive de plan. Aceste edificii reprezintă o pondere de 2,6% din totalul pe republică. Majoritatea din aceste edificii sunt într-o stare satisfăcătoare (excepție fac terenurile sportive). În raion există o infrastructură slab dezvoltată ce ține de domeniul sportului profesionist. Numărul secțiilor sportive de fotbal s-a micșorat cu 2 unități către anul 2014 (13), comparativ cu anul 2009 (15), deasemenea și secțiile sportive de baschet s-au redus cu 2 unități în 2014 (12), în 2009 numărul acestora fiind 14. Totuși, școala sportivă raională supervisează activitatea a 9 secții sportive la 9 probe diferite – volei, fotbal, judo, box, lupte libere, lupte greco-romane, orientare sportivă și atletism. În aceste secții sînt antrenați 431 copii din 12 localități din raion.

Actualmente, în raionul Rîșcani nu există o sală performantă pentru școala de sport, lipsește inventarul sportiv performant, o stare deplorabilă a terenurilor de fotbal, nu este dezvoltată o infrastructură sportivă adițională și una legată de agrement, cum ar fi spațiile verzi dotate cu inventar sportiv, benzi de ciclism, terenuri pentru sportul cu roțile, skateboard, bazin de înot etc.

Raionul Rîșcani nu are la moment în proprietate publică nici un edificiu sportiv, care ar corespunde unor condiții contemporane de dotare, igienă și cazare. Drept rezultat, raionul nu poate găzdui competiții de rang republican și internațional. Acest lucru periclitează și posibilitatea atragerii unor investiții majore în infrastructura sportive. Astfel, conform calculelor, suma alocațiilor pentru sport pe cap de locuitor la ora actuală este de 2,9 lei.

Privind dezvoltarea și promovarea activităților sportive din raion în următorii 5-7 ani există următoarele posibilități:

- Reabilitarea infrastructurii sportive la nivel de comunitate prin consolidarea bazei tehnico – materiale a infrastructurii existente și crearea unei infrastructuri noi de agrement:
 - Majorarea alocațiilor bugetare;
 - Atragerea fondurilor extrabugetare;
 - Crearea de parteneriate publice – private.
- Încurajarea organizării activităților sportive:
 - Perfecționarea și instruirea continuă a cadrelor;
 - Atragerea și menținerea tinerilor specialiști în câmpul muncii;
 - Crearea unor posibilități reale și sensibilizarea populației, în special al tinerilor, privind importanța manifestărilor sportive și asigurarea unui mod sănătos de viață.

Mass media

Mass-media locală este reprezentată prin activitatea a doar unui singur ziar raional “Evenimentul actual” care are un tiraj de 1650 exemplare. Redacția este amplasată în incinta Consiliului Raional Rîșcani. Publicația informează cititorii despre știrile și noutățile din raionul și orașul Rîșcani, plasează anunțuri de interes local și zonal, precum și anunțuri de publicitate. Ziarul „Evenimentul actual” are 4 pagini. În cadrul întreprinderii activează 2 reporteri. Din discuțiile cu cetățenii, putem concluziona că influența reală pe care o are publicația menționată asupra opiniei publice din raion este una redusă. În raionul Rîșcani nu există ziariști sau reporteri care s-ar bucura de popularitate în rîndul locuitorilor și ar reuși să devină formatori de opinie.

În raion nu funcționează post de radio raional și nici post TV local. Interesul comunității (în special a tinerei generații) pentru viața social-politică, dezvoltare comunitară, valorile spirituale este foarte scăzut. Lucru care se explică și prin faptul că nu există o infrastructură de difuzare și promovare a valorilor menționate. Una din cauzele deja menționate este accesul

limitat la informarea în masă. În mediul rural accesul la ziarele republicane și cele raionale este limitat, iar Internetul este practicabil în rare cazuri.

2.8 Mediul ambiant și situația ecologică

Factorii calității mediului – apele, solurile, aerul

Poluarea apelor

Factorii principali care pot influența calitatea apelor sunt: rețeaua învechită de colectare și transport a deșeurilor menajere, evacuarea ineficientă a apelor uzate menajere și industriale din oraș care prezintă pierderi, existența localităților care nu beneficiază de servicii de canalizare, tehnologia învechită de tratare a stației de epurare, folosirea necorespunzătoare a metodelor și mijloacelor de administrare a îngrășămintelor chimice sau a substanțelor fitosanitare. Acești factori afectează atât calitatea apelor de suprafață cât și pânza freatică prin depășirea limitelor admise pentru următorii indicatori: substanțe organice (CBO5, CCOCr) hidrogen sulfurat, amoniu.

Este de constatat, că trendul indicatorilor ce reflectă gradul de poluare a apelor de suprafață din raion rămâne constant și nu denotă o poluare sporită a apelor de suprafață. În raion nu sînt surse de poluare sporită a apelor de suprafață.

Tabelul 15. Gradul de poluare a apelor de suprafață din raion

N d/o	Denumirea indicatorilor	2009	2010	2011	2012	2013
1.	Concentrația de sulfat (Indicele de concentrație/LMA)	≤250,0	≤250,0	≤250,0	≤250,0	≤250,0
2.	Concentrația de azotați (Indicele de concentrație/LMA)	nu>3	nu>3	nu>3	nu>3	nu>3
3.	Concentrația de fosfați (Indicele de concentrație /LMA)	-	-	-	-	-
4.	Concentrația de metale grele (Indicele de concentrație /LMA)	-	-	-	-	-
-5.	Concentrația de pesticide (Indicele de concentrație /LMA) Prut	≤0,05	≤0,05	≤0,05	≤0,05	≤0,05
6.	Concentrația de hidrocarburi (Indicele de concentrație /LMA) Prut	≤0,1	≤0,1	≤0,1	≤0,1	≤0,1
7.	Numărul surselor concentrate de poluare a apelor de suprafață	1	1	1	1	1
8.	Numărul bazinelor acvatice în care nivelul de poluare a apelor de suprafață depășește LMA	1	1	1	1	1
9.	Alți indicatori relevanți					

Totuși, un grad sporit de poluare are râul Copăceanca, pe malurile căruia sînt prezente un număr sporit de gunoști spontane. Un alt factor ce contribuie major la poluarea apelor este ineficiența și insuficiența stațiilor de epurare a apelor. Există printre problemele menționate mai sus probleme care reprezintă provocări strategice pentru raion, de exemplu starea actuală a stației de epurare din or. Costești, care este una deplorabilă și prezintă pericol pentru sănătatea cetățenilor.

Pentru diminuarea gradului de poluare a apelor de suprafață din raion în următorii 5-7 ani este necesar de a reconstrui stația de epurare din or. Costești și în cele 28 de localități ce dispun de apă potabilă centralizată (de profunzime).

Conform datelor Centrului de Sănătate Publică raional, pe parcursul anilor 2009 – 2014 s-a menținut un nivel ridicat de necorespondere a calității apei din sursele centralizate și decentralizate. Trendul indicatorilor ce reflectă gradul de poluare a apelor subterane din raion denotă următoarele date:

Tabelul 16. Gradul de poluare a apelor subterane din raion

N d/o	Denumirea indicatorilor	2009	2010	2011	2012	2013	2014
1.	Concentrația de sulfati (Indicele de concentrație/LMA)	≤250	≤250	2/>250	≤250	6/<250	≤250
2.	Concentrația de azotați (Indicele de concentrație/LMA)	≤50	≤50	≤50	≤50	≤50	≤50
3.	Concentrația de fosfați (Indicele de concentrație /LMA)	-	-	-	-	-	-
4.	Concentrația de metale grele (Indicele de concentrație /LMA)	1/>0,3	2/>0,3	0	2/>0,3	8/>0,3	1/>0,3
5.	Concentrația de pesticide (Indicele de concentrație /LMA)	-	-	-	-	-	-
6.	Concentrația de hidrocarburi (Indicele de concentrație /LMA)	-	-	-	-	-	-
7.	Numărul surselor concentrate de poluare a apelor subterane	0	0	0	0	0	0
8.	Numărul zonelor din raion unde gradul de poluare a apelor subterane depășește LMA	3	3	3	3	3	3
9.	Aria însumată a suprafețelor de teren unde nivelul de poluare a apelor subterane depășește LMA	0	0	0	0	0	0
10.	Alți indicatori relevanți fluor	18/>1,5	26/>1,5	25/>1,5	29/>1,5	45/>1,5	51/>1,5

Dinamica indicatorilor privind gradul de poluare a apelor subterane din raion relevă prezența poluării cu sulfat, fier și fluor într-un număr mare de surse de apă potabilă. Zonele cu cele mai poluate ape subterane sînt: or. Rîșcani, or. Costești, localitățile din zona Prutului. Principalele probleme legate de gradul de poluare a apelor subterane cu care se confruntă raionul în ultimii 5 ani pot fi enunțate prin:

1. Poluarea are loc în straturile telurice naturale din care provine apa de profunzime;
2. Uzura și ineficiența stațiilor de epurare;
3. Localități nesalubre, cu număr mare de depozite de deșeuri spontane, amplasate deseori în preajma surselor de apă.

Astfel, din 54 de localități din raion numai în 6 este organizată evacuarea deșeurilor menajere solide. Ameliorarea gradului de poluare a apelor subterane poate fi realizată prin realizarea unui management eficient al deșeurilor și instalarea stațiilor de epurare a apelor poluate de profunzime.

Poluarea solului

Solul, ca rezultat al interacțiunii tuturor elementelor mediului și suport al întregii activități umane, este influențat puternic de acestea, atât prin acțiuni antropice, cât și ca urmare a unor fenomene naturale. Sursele de poluare a solului sunt fizice (datorate utilajelor și tehnologiei de cultivare a solurilor), chimice (utilizarea îngrășămintelor, pesticidelor, ierbicidelor), biologice (nerespectarea concentrației de eziduuri, dejecții solide și lichide aplicate) și poluarea radioactivă din aer.

Tabelul 17. Gradul de poluare a solului din raion

N d/ o	Denumirea indicatorilor	2009	2010	2011	2012	2013	2014
1	Poluarea cu îngrășămintă chimice						
1.1	Concentrația amoniului (Indicele de concentrație/LMA)	-	-	-	-	-	-
1.2	Concentrația azotaților (Indicele de concentrație/LMA)	≤130	≤130	≤130	≤130	≤130	≤130
1.3	Concentrația azoților (Indicele de concentrație/LMA)	-	-	-	-	-	-
1.4	Concentrația nitraților (Indicele de concentrație/LMA)	-	-	-	-	-	-
1.5	Numărul zonelor din raion unde gradul de poluare a solurilor cu îngrășămintă chimice depășește LMA	≤130	≤130	≤130	≤130	≤130	≤130
1.6	Aria însumată a suprafețelor de teren unde poluarea cu îngrășămintă chimice depășește LMA	0	0	0	0	0	0
1.7	Numărul surselor concentrate de poluare a solurilor cu îngrășămintă chimice	0	0	0	0	0	0

Sursa: Consiliul raional Rîșcani

Principalele activități și fenomene care influenează negativ solul pe teritoriul raionului Rîșcani sunt reprezentate prin:

- Depuneri întâmplătoare de deșeuri menajere și dejecții animaliere de la populație;
- Deșeurile și reziduurile provenite din agricultură;
- Aerosolii încărcăți cu diferite substanțe poluante;
- Administrarea incorectă a substanțelor chimice fertilizante și pentru combaterea dăunătorilor, ceea ce a dus de-a lungul anilor la acumularea lor în sol; în ultimii ani folosirea acestor substanțe în agricultură s-a redus mult.

Deșeurile menajere sunt depozitate uneori pe terenuri sensibile (în apropierea locuințelor, a apelor de suprafață sau subterane). Depozitele nu sunt amenajate corespunzător pentru protecția mediului, depozitarea deșeurilor fiind necontrolată, deschisă, fără suprafață de nivelare, conducând la poluarea solurilor din zonele respective.

În funcție de natura problemelor care afectează solurile din raionul Rîșcani, se disting zone cu:

- Soluri degradate prin exces de umiditate și inundații, localizate în zona Prutului, circa 8,2 %;
- Soluri degradate de alunecări de teren și eroziuni torențiale, localizate pe versanții cu pante mari și medii, circa 4,8 %;
- Relieful accidentat, ploile torențiale, sectoarele mici de terenuri împădurite, contribuie la erodarea solurilor, intensificarea alunecărilor de teren.

Poluarea aerului

Calitatea aerului atmosferic în raionul Rîșcani este influențată preponderent de emisiile întreprinderilor, cazangeriilor și surselor casnice. Conform datelor prezentate de subdiviziunile teritoriale ale Inspectoratului Ecologic de Stat trendul indicatorilor ce reflectă gradul de poluare a aerului din raion este constant poluant.

Tabelul 18. Gradul de poluare a aerului din raion

N d/o	Denumirea indicatorilor	2009	2010	2011	2012	2013	2014
1.	Concentratia dioxidului de sulf (Indicele concentrației/LMA)	≤0,5	6/>0,5	≤0,5	≤0,5	17/>0,5	≤0,5
2.	Concentratia oxidului de azot (Indicele concentrației/LMA)	-	-	-	-	-	-
3.	Concentrația dioxidului de azot (Indicele concentrației/LMA)	≤0,085	8/>0,085	≤0,085	≤0,085	13/>0,085	7/>0,085
4.	Concentratia oxidului de carbon (Indicele concentrației/LMA)	-	-	-	-	-	-
5.	Concentrația hidrocarburilor (Indicele concentrației/LMA)	-	-	-	-	-	-
6.	Numărul zonelor din raion în care gradul de poluare a aerului depășește LMA	0	2	0	0	3	2
7	Aria însumată a zonelor unde gradul de poluare a aerului depășește LMA	-	-	-	-	-	-
8	Numărul surselor concentrate de poluare a aerului	0	1	0	0	1	1

Principalele probleme legate de poluarea aerului cu care se confruntă raionul în ultimii 5 ani țin de numărul mărit de autovehicule ce nu corespund cerințelor și sunt uzate și învechite. Drept recomandări privind ameliorarea gradului de poluare a aerului din raion pot servi următoarele acțiuni:

1. Direcționarea transportului pe drumurile intravilane ale localităților.
2. Control tehnic riguros al autovehiculelor cu investigații al gazelor de eșapament.

2.9 Infrastructură și utilități publice

2.9.1 Rețeaua de transport

Lungimea totală a drumurilor publice din raionul Rîșcani constituia în anul 2015 82,6 km. Orașul Rîșcani se află la 3 km de la traseul național M-14 Odesa-Chișinău-Brest. 18% dintre drumurile raionului Rîșcani sunt de importanță națională. Drumurile locale reprezintă 82% dintre distanța totală a drumurilor, 53,79% dintre acestea sunt cu îmbrăcăminte rigidă.

În orașul Rîșcani iluminarea publică se efectuează în proporție de 92%. Nu au fost atestate cazuri de reclamare cu privire la serviciul de iluminat public. Pe domeniul public sunt amenajate locuri de parcare. Conform sondajului de opinie realizat, doar 23% din populație este satisfăcută de iluminatul public și circa 16% de calitatea infrastructurii drumurilor.

Principalele probleme privind exploatarea și dezvoltarea rețelei de transport sînt următoarele:

1. Resurse insuficiente pentru reconstrucția și reparația drumurilor.
2. Sectoare de drumuri deteriorate, greu accesibile pentru oameni.
3. Uzarea unităților de transport din cauza stării nesatisfăcătoare a rețelei de drumuri.
4. Încălcări frecvente a prevederilor Regulamentului transporturilor auto de călători și bagaje.

Tabelul 19. Indicatori privind utilizarea rețelei de drumuri în raionul Rîșcani

N d/o	Denumirea indicatorilor	2009	2010	2011	2012	2013	2014
1.1	Lungimea totală a drumurilor din raion, km Inclusiv:	294,0	294,0	289,0	289,0	289,0	289,0
	• drumuri de importanță națională, km	113,614	113,614	108,614	108,614	108,614	108,614
	• drumuri de importanță locală, km	180,39	180,39	180,39	180,39	180,39	180,614
1.2	Cheltuielile anuale totale efectuate cu întreținerea și reparația drumurilor, mil. lei	2,4	8,3	13,3	10,9	14,0	15,2
1.3	Cheltuielile anuale efectuate pentru reparația curentă a drumurilor, mil. lei	1,4	6,3	11,3	8,3	12,2	13,1
1.4	Cheltuielile anuale efectuate pentru reparația capitală a drumurilor, mii. lei	-	-	-	-	82,6	-

Sursa: Consiliul raional Rîșcani

2.9.2 Rețeaua de alimentare cu apă și canalizare

Este de menționat faptul, că pe fonul creșterii numărului de sisteme de aprovizionare centralizată cu apă a populației crește numărul beneficiarilor de aceste servicii, ponderea populației asigurată prin intermediul sistemelor centralizate de aprovizionare cu apă majorîndu-se de la 29,5% în anul 2004 pînă la 37,6% în anul 2014.

Tabelul 20. Lista întreprinderilor municipale din raion prestatoare de servicii AAC

Nr/o	Primăria	Denumire ÎM	Lungimea apeduct, km
------	----------	-------------	----------------------

1	Rîșcani	ÎM. „Gospodărie comunală Rîșcani”	53,4
2	Costești	ÎM.G.F.L. “Apă-Canal”Costești	23,8
3		ÎM. “salubritizarea-Costești”	
4	Braniște	ÎM. “Apă Canal S “Braniște”raionul Rîșcani”	21,3
5	Corlăteni	ÎM. “Corlăteni-Servcom”	19,6
6	Duruitoarea Nouă	ÎM. “Duruitoarea-Nouă”	7
7	Gălășeni	ÎM. “Gospodărie Comunală Inovație Gălășeni”	20,98
8	Grinăuți	ÎM. “Servicii-Grinăuți”	
9	Horodiște	ÎM. “Spirivlad-Service”	13
10	Malinovscoe	ÎM. “Prim-Servicii-Malinovscoe”	9,7
11	Mihăileni	ÎM. “Mihăileni-Servive”	32
12	Nihoreni	ÎM. “Comunservice-Nihoreni”	21
13	Răcăria	ÎM. “Prim-Servici-Răcăria”	5,5
14	Singureni	ÎM. “Viitorul Singureni”	13,1
		SRL„Salubricom-Expert”	
15	Sturzeni	ÎM. “ Apă-Canal-Sturzeni”	13
16	Șaptebani	ÎM. “Șaptebani-Servicii”	21,5
17	Varatic	ÎM. “Pro-Varatic”	16,8
18	Zăicani	ÎM. “ moara Ladului”	31

Rețeaua de apă potabilă din raionul Rîșcani are o lungime de 322,68 km, în anul 2015. În or. Rîșcani 82% de locuitori sunt asigurați cu apă potabilă, și doar 24% au acces la rețeaua de canalizare.

Rețeaua de canalizare a orașului are o lungime de 38.3 km și s-a extins doar cu 1,5 km față de anul 2009. Actualmenet 24% din locuitorii orașului Rîșcani au acces la rețeaua de canalizare. Gradul de uzură mediu al rețelelor de canalizare este de 79%. Serviciul de apa și canalizare la nivelul or. Rîșcani este furnizat de catre Întreprinderea Municipală “Gospodăria comunală Rîșcani”. La momentul actual veniturile înregistrate din plata serviciilor conform tarifelor existente nu acoperă cheltuielile pentru întreținerea sistemului. Pentru reabilitare și extindere sunt necesare surse financiare suplimentare, sau majorare de tarif. Comparativ cu tarifele din alte orașe din aceiași regiune pentru populație tariful este de mărime medie, depășind tariful din mun. Balti. Comparativ cu tarifele plătite în Chișinău, tariful din Rîșcani de asemenea este mai mare.

Tabelul 21. Volumul consumului de apă în raionul Rîșcani

N d/o	Denumirea indicatorilor	2009	2010	2011	2012	2013	2014
1.	Volumul de apă consumat în scopuri menajere, mil. m ³ /an	0,234	0,283	0,422	0,344	0,398	0,562
2.	Volumul de apă consumat în scopuri industriale, mil. m ³ /an	0,061	0,064	0,054	0,082	0,041	0,051

2.9.3 Rețelele energetice, eficiența consumului de energie, utilizarea energiei regenerabile

Tabelul 22. Consumul de energie electrică în raion

N d/o	Denumirea indicatorilor	2009	2010	2011	2012	2013	2014
1.	Consumul energiei electrice din surse tradiționale						
1.1	Consumul anual total de energie electrică în raion, ml kW/oră	35,92	41,14	43,09	43,85	45,54	47,14
1.2	Cheltuielile anuale cu consumul anual total de energie electrică în raion, mil. lei	43,1	56,6	67,6	52,6	77,6	80,6
1.3	Consumul anual de energie electrică pentru iluminarea stradală, mii kW/oră	16	45	74	76	81	86
1.4	Cheltuielile anuale cu iluminarea stradală, mil. lei	19	64	116	129	138	150
1.5	Consumul anual de energie electrică în sediile administrative, mil kW/oră	1,93	2,25	2,08	2,11	2,31	2,52
1.6	Cheltuielile anuale cu energia electrică consumată în sediile APL, mil. lei	2,32	3,21	3,26	3,61	3,95	4,31

Rețelele de distribuție a energiei electrice SA „RED-Nord” asigură iluminatul public și consumul utilizatorilor de pe întreaga suprafață a orașului. Nu există disfuncționalități din punct de vedere al alimentării cu energie electrică, orașul fiind electrificat în totalitate. Cu toate acestea se impune extinderea rețelei existente către zonele propuse pentru a fi incluse în spațiul intravilan, în ideea alimentării unor noi potențiali consumatori. Traseele liniilor electrice urmăresc în general cursul străzilor, în acest fel asigurându-se și iluminatul public. Cu toate acestea există zone periferice încă neiluminate. În oraș și în raion nu există sisteme de producere sau alimentare cu energie alternativă.

2.9.4 Rețelele de telecomunicații

Raionul Rîșcani este în aria de acoperire a operatorilor de telefonie fixă și telefonie mobilă:

- telefonie fixă Moldtelecom, care are o acoperire de circa 65%;
- telefonie mobilă Orange, Moldcell și Unite cu acoperire totală de circa 83%.

Privitor la serviciile de acces la internet, companiile Moldtelecom, Orange, Moldcell și Starnet acoperă circa 30% de beneficiari.

În ceea ce privește serviciile poștale și de curierat, este de menționat faptul că orașul Rîșcani deține un oficiu poștal funcțional, bine amenajat și dotat. La acesta se mai adaugă și sediul Moldtelecom, fiind în stare bună de funcționare. Astfel, se poate constata, că în ceea ce privește serviciile de comunicație, în orașul Rîșcani nu sunt semnalate probleme serioase.

2.9.5 Infrastructura administrativă

Consiliul raional Rîșcani este situat în cartierul central al orașului cu adresa juridică str. Independenței, 38. Localul reprezintă o clădire cu 4 niveluri. Edificiul este menținut în stare bună, ultima reparație fiind realizată în anul 2013. Toate birourile sunt dotate cu mobilierul și echipamentul necesar activității funcționarilor. Una din problemele legate de întreținerea edificiului administrativ al raionului Rîșcani ține de supracheltuielile la asigurarea confortului

termic în instituție. Acest fapt se datorează exploatarea unui sistem de încălzire învechit și neeconomic.

Clădirea Primăriei orașului Rîșcani se află în stare tehnică relativ satisfăcătoare, fiind necesare lucrări de reparație și amenajare.

2.9.6 Managementul deșeurilor

În baza evaluării datelor prezentate de Centrul de Sănătate Publică din raionul Rîșcani, s-a constatat că ponderea spațiilor de trai cu acces la colectarea centralizată a deșeurilor în anul 2004 alcătuia 10,3%, avînd o tendință de creștere pe parcursul a 10 ani atîngînd cifra de 36% în anul 2013.

La nivelul orașului Rîșcani gestionarea serviciului public în domeniul colectării și evacuării deșeurilor, precum și de întreținere a spațiilor verzi este efectuată de Întreprinderea Municipală „Gospodăria Comunală Rîșcani”. Ponderea gospodăriilor ce beneficiază de serviciul de salubritate este de 36%. În ultimii 3 ani a fost înregistrată o creștere cu 3,8% a numărului de beneficiari. Tarifele plătite de către populație pentru serviciile de salubritate din localitate sînt de 8-10 lei/lună, iar tarifele plătite de către agenții economici pentru serviciile de salubritate sunt de 138 lei/lună, indicatori ce au rămas constanti în perioada 2009 – 2013. Deșeurile menajere colectate nu sunt utilizate ca sursă energetică pentru producerea energiei termice sau energiei electrice. Frecvența efectivă medie de colectare a gunoierului este de 1/7 zile.

Printre principalele probleme referitor la managementul deșeurilor în raionul Rîșcani pot fi menționate:

1. Nu există deposit regional pentru deșeuri în zona adiacentă;
2. Nu există suficientă tehnică specializată;
3. Nu există containere suficiente pentru colectarea deșeurilor;
4. Populația nu conștientizează consecințele ce afectează sănătatea oamenilor din cauza deșeurilor;
5. APL nu dispune de capacități suficiente pentru crearea și gestionarea sistemelor de management eficient al deșeurilor.

2.10 Guvernarea locală

2.10.1 Securitatea locuitorilor

Obiectivul general al acestui sector de activitate îl reprezintă creșterea climatului de siguranță a cetățenilor, pe fondul reformării sectorului responsabil de securitatea cetățenilor. Inspectoratul de Poliție Rîșcani, ca unitate teritorială din subordinea Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova, este instituția specializată care exercită pe raza raionului atribuții privind apărarea drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei, a proprietății private și publice, prevenirea și descoperirea infracțiunilor, precum și respectarea ordinii și liniștii publice, în condițiile legii. Activitatea Inspectoratului de Poliție Rîșcani constituie un serviciu public specializat și se realizează în interesul persoanei, al comunității, precum și în sprijinul altor instituții, exclusiv în baza și executarea legii. Inspectoratul de Poliție Rîșcani are un personal în număr de 88 angajați.

Din datele statistice s-a constatat că incidența generală a criminalității per 100000 populație din raion în anul 2009 constituie 259 cazuri cu o tendință de creștere pînă în anul 2014

la 450 cazuri. Comparativ cu media națională totuși incidența generală a criminalității din raion rămâne mai joasă.

Tabelul 23: Rata generală a criminalității în raionul Rîșcani

Denumirea indicatorilor	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Pe teritoriul raionului	259	450	376	388	323	450
Inclusiv crime cu caracter economic	1	0	1	9	8	18
Situația în republică	21460	29891	31282	32996	35226	38755
Inclusiv crime cu caracter economic	-	-	-	-	732	1025

Sursa: Consiliul Raional Rîșcani

2.10.2 Serviciile administrative

APL Rîșcani oferă cetățenilor acte după necesitate. În cadrul Primăriei există proceduri scrise, liste de documente necesare de prezentat privind etapele și modalitatea de eliberare a tuturor tipurilor de documente eliberate cetățenilor.

Datele din chestionar reflectă că pentru documentele/actele eliberate de către Primărie sunt stabilite instrucțiuni clare privind eliberarea acestora. La nivelul Primăriei există un ghid informativ pentru angajații Primăriei cu privire la cerințele față de actele eliberate.

În ceea ce privește tehnologiile utilizate pentru perfectarea documentelor, datele din chestionar arată că Primăria Rîșcani utilizează în măsură de 100 % tehnologiile moderne.

Pentru depunerea și soluționarea reclamațiilor depuse de cetățeni către Autoritatea Publică Locală sunt stabilite în cadrul Primăriei o serie de proceduri. Informația referitoare la procedurile administrative și listele de documente necesare este afișată doar pe panourile informative ale Primăriei.

Aparatul Primăriei Rîșcani asigură furnizarea serviciilor publice către populație din domeniile:

- Construcții, gospodărie comună și drumuri;
- Urbanism;
- Protecție civilă;
- Tineret și sport;
- Planificare bugetară.

În cadrul Primăriei deocamdată nu este creat ghișeu unic și nu sunt birouri amenajate pentru primirea cetățenilor. Prin urmare interacțiunea beneficiari – funcționari se face în birourile funcționarilor. Sediul Primăriei Rîșcani s-a arătat a fi amenajat în privința accesului în sediul Primăriei pentru persoanele cu dizabilități fizice. În sediul Primăriei există semne și indicatoare pentru orientarea cetățenilor.

2.10.3 Managementul serviciilor publice

Pe teritoriul r-lui Rîșcani activează mai multe întreprinderi municipale care gestionează servicii publice în diverse domenii de utilități publice: aprovizionare cu apă și canalizare, lucrări de construcție, reconstrucție a caselor de locuit și obiectelor de menire socială, gestionarea

serviciului de colectare și evacuare a deșeurilor, lucrări de înverzire și salubritate, iluminatul stradal, protejarea și funcționarea pieței orașenești, etc.

Acestea sînt:

- SA „Drumuri Rîșcani” – gestionarea rețelei de drumuri;
- SA „RED-Nord” – gestionarea rețelelor electrice;
- ÎM „Gospodăria Comunală Rîșcani” – asigurarea cu apă potabilă și canalizare, lucrări de construcție, reconstrucție a caselor de locuit și obiectelor de menire socială, acumularea și transportarea deșeurilor menajere, lucrări de înverzire și salubritate;
- ÎM G.F.L., Apă-Canal Costești” – asigurarea cu apă potabilă și canalizare în Clusterul „Pruț”;
- SRL „Salubricom-Expert” Singureni – gestionarea serviciului de colectare și evacuare a deșeurilor din 6 unități administrativ-teritoriale (UAT) din raionul Rîșcani și 1 UAT din raionul Drochia (com. Pelinia).

2.10.4 Managementul finanțelor publice locale, proprietatea publică și implementarea proiectelor finanțate din exterior

Conform datelor de la Consiliul raional Rîșcani realizarea bugetului raional comparativ cu cel planificat în perioada anilor 2011 – 2014 demonstrează constant o tendință pozitivă.

La elaborarea bugetului raional se utilizează clasificarea funcțională bugetară, pe când cea economică se utilizează mai puțin. În documentația bugetară nu se iau în considerație așa elemente ca previziunea macroeconomică, cursul valutar și estimarea impactului.

În ultimii 4 ani (2011-2014) costurile administrative anuale ale UAT demonstrează o creștere constantă (cu 23% în 2014 comparativ cu 2011), iar volumul cheltuielilor de personal are o creștere de 52,5% în 2014 față de anul 2011.

În concluzie putem menționa că resursele financiare utilizate în cadrul raionului Rîșcani (cumulativ bugetul raional și bugetele UAT din raion) sunt insuficiente pentru asigurarea unei dezvoltări durabile la nivel de raion, inclusiv datorită faptului că nu a fost realizată reforma descentralizării administrative, inclusiv a componentei financiare.

Tabelul 24: Principalii indicatori ai bugetului raionului Rîșcani

1. Bugetul planificat/realizat al raionului Rîșcani în perioada 2011-2014:	
Planificat:	Realizat:
2011 - 161762,7 lei	2011 - 150933,1 lei
2012 - 172719,4 lei	2012 - 162075,2 lei
2013 - 196344,6 lei	2013 - 188673,2 lei
2014 - 219774,7 lei	2014 - 209212,3 lei
2. Nivelul veniturilor proprii ale APL în intervalul 2011-2014 realizate prin colectarea taxelor și impozitelor locale (total)	
37312,7 mii lei prevăzut în 2011	38730,6 mii lei efectiv realizat
45161,3 mii lei prevăzut în 2012	45451,0 mii lei efectiv realizat
48563,0 mii lei prevăzut în 2013	50354,0 mii lei efectiv realizat
40305,8 mii lei prevăzut în 2014	42658,4 mii lei efectiv realizat
Volumul veniturilor proprii realizate prin colectarea taxelor și impozitelor locale, mii lei	

I. Planificate	2011	2012	2013	2014
a. Impozit pe proprietate	541,0	554,5	600,4	716,3
a) Impozit funciar	6294,6	6298,7	5971,8	6551,2
b) Impozit pe venit persoane fizice	12178,5	14489,3	17456,2	11741,4
c) Taxe locale	3030,8	3208,7	3789,2	4066,0
d) Alte venituri fiscale total și nefiscale	15267,8	20610,1	20745,4	17230,9
II. Colectate	2011	2012	2013	2014
a) Impozit pe proprietate	560,6	722,2	570,5	817,7
b) Impozit funciar	6701,5	6635,3	7208,3	6325,7
c) Impozit pe venit persoane fizice	13083,7	15581,5	16430,7	12425,3
d) Taxe locale	3167,5	3392,4	3945,8	3977,5
e) Alte venituri fiscale total și nefiscale	15217,3	19119,6	22198,7	19112,2

3. Volumul defalcărilor/transferurilor bugetare pentru execuția bugetară a anilor 2010-2014:
2011 - 112902,5 mii lei
2012 - 113698,9 mii lei
2013 - 135578,6 mii lei
2014 - 167316,4 mii lei

4. Costurile administrative anuale ale UAT (grupa 1):
2011 - 2744,4 mii lei
2012 - 14303,3 mii lei
2013 - 16150,3 mii lei
2014 - 21251,2 mii lei

5. Volumul cheltuielilor de personal:
2011 - 84641,4 mii lei inclusiv salariu: 2011 - 68389,6 mii lei
2012 - 91598,3 mii lei 2012 - 74100,2 mii lei
2013 - 61284,0 mii lei 2013 - 73123,6 mii lei
2014 - 102049,4 mii lei 2014 - 81378,8 mii lei

Sursa: Consiliul Raional Rîșcani

2.10.5 Transparența procesului decizional

În activitatea sa Consiliul Raional Rîșcani se conduce de proceduri clar definite, cu subiecți implicați în procesul de inițiere, elaborare, promovare și aprobare a proiectelor de decizii.

În perioada 2011-2014 au avut loc 33 de ședințe ale CR Rîșcani toate fiind publice cu acces liber pentru cetățeni.

În această perioadă au fost adoptate 470 proiecte de decizie, dintre care 442 decizii au fost prin informare direcționată a cetățenilor, iar 20 - prin intermediul dezbaterilor publice organizate de către specialiștii Consiliului raional.

Informarea direcționată a cetățenilor are loc prin informare generală pe panoul informativ și pagina web www.riscani.md /acte legislative, proiecte de decizii și ziarele locale.

În perioada 2011-2014 numărul de proiecte de decizii în care au fost prezentate amendamente în cadrul consultării cu publicul este de 29. Mai detaliat activitatea Consiliului raional Rîșcani este reprezentată în Tabelul 38.

Tabelul 25: Activitatea Consiliului raional Rîșcani în perioada 2011-2014

Nr.	Indicatori	2011	2012	2013	2014
1.	Numărul de ședințe ale consiliului raional	7	7	6	13
1.1	Inclusiv: numărul de ședințe desfășurate public	7	7	6	13
2.	Numărul de proiecte de decizii ale Consiliului raional examinate	120	119	103	128
2.1	Inclusiv: numărul de proiecte de decizii ale consiliului raional consultate cu publicul				91
2.1.1	din ele: - prin informare generală pe panoul informativ și pagina web www.riscani.md /acte legislative, proiecte de decizii	95	115	111	121
2.1.2	- prin informare direcționată				
2.1.3	- prin dezbateri publice organizate				20
3.	Numărul de proiecte de decizii în care au fost prezentate amendamente în cadrul consultării cu publicul				29
4.	Numărul de amendamente la proiectele de decizii prezentate în cadrul consultării cu publicul				62
5.	Numărul de contestări în legătură cu încălcarea Legii privind transparența procesului decizional				1

Sursa: Consiliul raional Rîșcani

2.10.6 Capacitatea factorului uman din APL și evaluarea resurselor

La nivelul Consiliului raional Rîșcani există Manualul de proceduri privind condițiile de recrutare, selecție, încadrare și promovare a personalului.

CR Rîșcani are elaborate procedurile de evaluare a performanțelor angajaților. În cadrul CR Rîșcani activează 21 de specialiști cu statut de funcționar public, care au studii superioare sau superioare incomplete. Aceasta atestă un nivel înalt al potențialului uman al APL. Femeile angajate reprezintă 42,9 % din totalul funcționarilor publici, ponderea bărbaților fiind de 57,1 %.

Structura funcționarilor Consiliului raional este polietnică. Toate funcțiile pentru funcționarii publici din primărie dispun de fișe de post. Angajații primăriei sunt evaluați o dată pe an. Datorită bugetului raional redus anual nu se alocă surse suficiente pentru instruirea funcționarilor publici și consilierilor raionali. Deși CR Rîșcani dispune de o politică de promovare și pregătire a personalului, de un plan de dezvoltare instituțională, ele pot fi aplicate în deplină măsură doar în cazul existenței unor resurse suficiente în bugetul raional.

Tabelul 26: Capacitatea factorului uman al Consiliului Raional Rîșcani

1. Persoane cu statut de funcționar public angajate la CR:

Femei: 9

Bărbați: 12

2. Persoane angajate suplimentar conform organigramei tip a CR:

Femei: -

Bărbați: -

1. Fluctuația persoanelor angajate și eliberate din funcție în perioada 2011-2013:

	2012	2013	2014
a) Bărbați angajați:	5	3	4
b) Femei angajate:	4	4	2
c) Bărbați eliberați din funcție:	5	4	5
d) Femei eliberate din funcție:	2	2	-

Sursa: Consiliul Raional Rîșcani

2.11 Analiza SWOT sectorială a raionului Rîșcani

DOMENIILE VIZATE:

- Economie și turism;
- Infrastructura, eficiența energetică și utilități publice;
- Infrastructură socială: educație sănătate, asistență socială;
- Cultură, tineret, sport;
- Mediu, probleme climatice.

Economie și turism

Puncte Tari	Puncte Slabe
• Așezarea geografică favorabilă • Infrastructura existentă • Dotarea agricultorilor cu tehnică modernă • Consolidarea la 82% a terenurilor agricole • Zăcămintele minerale • Aplicarea tehnologiilor noi în agricultură • Bazine acvatice • Implementarea programului de susținere a IMM • Funcționarea hidrocentralei electrice Costești-Stîncă • Fertilitatea terenurilor agricole (soluri	• Industria slab dezvoltată • Insuficiența zonelor de agricultură (factori demografici) • Situația demografică nefavorabilă • Lipsa locurilor de muncă • Rețelele de irigare deplorabile • Rata mare a șomajului

fertile) • Instituții de instruire (IȘPT, Colegii, AIR) • Resurse umane, profesioniști în domeniu • Potențial turistic natural	
Oportunități	Amenințări
• Dezvoltarea întreprinderilor de procesare a produselor agricole • Implementarea proiectelor de diferite niveluri (regionale, naționale, transfrontaliere, internaționale) • Dezvoltarea infrastructurii turistice • Conectarea zonelor turistice din raion la rețeaua turistică din Republica Moldova (națională) • Crearea incubatoarelor de afaceri • Crearea piețelor agricole, dotarea cu frigidere • Crearea parcurilor industriale • Dezvoltarea sectorului agricol ecologic pur	• Calamități naturale • Insuficiența resurselor financiare • Nivelul sporit de sărăcie • Acces redus la piețele de desfacere • Situația socio-economică instabilă • Neîncrederea populației în viitor • Politica fiscală nemotivată • Situația politică instabilă • Fluctuația de cadre în sectorul economic

Infrastructura, eficiența energetică și utilități publice

Puncte Tari	Puncte Slabe
• Infrastructura drumurilor rurale dezvoltate (densitate, acces) • Proiecte în domeniul AAC finanțate de Ministerul Mediului, GIZ, alți donatori • Proiect de creare a Sistemului de management integrat al deșeurilor solide • Proiect în domeniul eficienței energetice (biomasa) • Proiecte de conservare a energiei termice în instituțiile de menire socială	• Drumuri locale deteriorate • Rata scăzută de consum de apă și canalizare • Calitatea proastă a apei potabile • Rata scăzută de implicare a locuitorilor • Nivel redus de implementare a proiectelor în domeniul eficienței energetice în sectorul privat • Calitatea joasă a produselor de biomasă • Rata scăzută a proiectelor în domeniul de eficiență energetică în sectorul privat • Servicii publice de calitate joasă • Servicii publice insuficiente • Serviciul de transport public necesită îmbunătățită • Serviciul de iluminare stradală slab dezvoltat

Oportunități	Amenințări
• Cooperare Intercomunitară în domeniul serviciilor publice • Regionalizarea serviciilor de AAC și MDS • Accesarea fondurilor pentru dezvoltarea infrastructurii • Creșterea bunăstării populației	• Instabilitatea politică în țară • Scăderea demografică • Calamități naturale • Scăderea surselor de finanțare pentru reabilitarea și întreținerea utilităților publice • Reducerea nivelului de încredere din partea donatorilor • Majorarea prețurilor la carburanți • Creșterea inflației (devalorificarea leului)

Infrastructură socială: educație, sănătate, asistență socială

Puncte Tari	Puncte Slabe
• Calificarea suficientă a resurselor umane • Creșterea motivației pentru învățare/ performanță • Rețeaua ramificată a instituțiilor • Legislația în procesul de perfecționare • Parteneriat intern și extern • APL deschisă pentru implicare • Infrastructură existentă • Implicarea / realizarea proiectelor în domeniu • Instituții de învățământ dotate cu materiale didactice și echipament • Există serviciul de asistență socială • Centre de sănătate moderne • Rețea de OMF • Spital raional conform standardelor • Centru multifuncțional de asistență socială • Centrul de zi pentru copii cu dizabilități • Serviciu activ de asistență personală	• Fluctuația cadrelor în domeniile educație și sănătate • Îmbătrânirea cadrelor • Baza tehnico- materială depășită • Motivația redusă a specialiștilor • Statutul social redus • Infrastructura deficitară • Corupția existentă • Abandon școlar • Migrația sporită a părinților • Lipsa soft-urilor • Starea tehnico-materială a OMF • Dotarea insuficientă cu transport auto • Lipsa unui azil de bătrâni • Rețea slab dezvoltată a instituțiilor sociale în zona rurală
Oportunități	Amenințări
• Programe sociale pentru tineri • Dezvoltarea infrastructurii prin intermediul proiectelor în domeniile educație, sănătate și social	• Inconsecvența politicilor statului în domeniile educație, sănătate și social • Situația demografică nefavorabilă • Situația politică instabilă

• Consolidarea bazei tehnico- materiale prin intermediul investițiilor externe	• Nivelul înalt de corupție
--	---

Cultură, tineret, sport

Puncte Tari	Puncte Slabe
• Acces sporit la informație • Existența politicilor de tineret aprobate • Parteneriate externe (Acorduri încheiate) • Cooperare transfrontalieră (județul Botoșani) • Patrimoniu Cultural existent: istorie, tradiții, obiceiuri • Infrastructura în domeniu culturii și sportului • Colaborare eficientă între APL • Practici pozitive, schimb de experiență	• Insuficiența specialiștilor în domeniu (statutul social redus) • Descreșterea numărului de persoane tinere (migrația sporită, criza demografică) • Finanțarea insuficientă a domeniilor vizate • Degradarea valorilor morale • Lipsa zonelor de odihnă și agrement, cercurilor extrașcolare • Apatia în rândul tineretului • Lipsa motivației și a modelelor pozitive pentru tineri • Fluctuația sporită a cadrelor • Baza tehnico-materială insuficientă
Oportunități	Amenințări
• Schimb de experiență la diverse nivele (național, internațional) • Acces la fonduri în domeniul culturii și sportului • Sporirea accesului la tehnologiile informaționale • Promovarea culturii prin toate metodele • Existența ONG-urilor în domeniile tineret, cultură și sport • Crearea unui Centru de tineret raional • Susținerea programelor culturale	• Acutizarea crizei demografice și sporirea migrației • Instabilitate economică și politică • Influența negativă a politicii multiculturalismului • Diminuarea finanțării în domeniu • Birocrația excesivă • Influența negativă a tehnologiilor informaționale

Mediu, probleme climatice

Puncte Tari	Puncte Slabe
• Bonitatea înaltă a solului • Nivelul redus de poluare a aerului • Clima favorabilă pentru dezvoltarea agriculturii • Existența bazinelor acvatice • Surse proximale de apă potabilă (rîul Prut)	• Folosirea nerațională a pesticidelor și altor substanțe chimice • Utilizarea neconformă a carierelor de piatră • Nivelul redus de funcționare a sistemelor de canalizare

și apă subterană) • Existența fondurilor de susținere a proiectelor în domeniul protecției mediului	• Poluarea râurilor cu deșeuri de uz casnic • Colectarea separată a deșeurilor slab dezvoltată • Împădurirea insuficientă (doar 3%)
Oportunități	Amenințări
• Implementarea proiectelor transfrontaliere în domeniu • Crearea serviciului comun antigrindină România – Republica Moldova • Implementarea proiectelor regionale prin intermediul ADR Nord • Împădurirea terenurilor • Colaborarea cu Fondul Ecologic Național • Schimb de experiență cu țările UE	• Pericol de inundații • Grindină frecventă în zonă • Micșorarea debitului apelor subterane • Prezența mai tot mai frecventă a perioadelor de secetă • Lipsa precipitațiilor atmosferice • Riscuri politice • Devalorizarea valutei naționale • Majorarea prețurilor la carburanți

III. CONTEXTUL STRATEGIC

3.1. Definirea viziunii și misiunii

Notă: Declarația de viziune a fost formulată ținând cont de aspirațiile și dorințele cetățenilor raionului Edineț din diverse păaturi sociale, precum și ținând cont de viziunea autorităților locale.

VIZIUNEA STRATEGICĂ: Îmbinarea între tradiție și inovare va aduce raionului Rîșcani un nivel sporit de bunăstare, devenind o zonă economică dezvoltată, atractivă pentru investiții locale și străine, cu infrastructură socială și de utilități publice de calitate, cu un potențial turistic valorificat și un mediu ambiant protejat. Regiune cu cetățeni activi și de succes, care contribuie la dezvoltarea socio-economică și culturală continuă a raionului Rîșcani.

MISIUNEA APL: APL de nivelul I și II din raion asigură dialogul continuu cu cetățenii raionului, instituții și societatea civilă, contribuind la identificarea și soluționarea problemelor socio-economice din raion, asigură transparența procesului decizional în scopul mobilizării resurselor locale și atragerea investițiilor străine pentru creșterea calității serviciilor publice, susținerea mediului de afaceri, dezvoltarea turismului, protecției mediului ambiant, promovării valorilor și tradițiilor culturale autohtone și creării unui mediu favorabil de trai pentru cetățenii raionului Rîșcani.

3.2 Valori

Întru atingerea viziunii și realizarea misiunii stabilite, cetățenii raionului **Rîșcani** și administrația publică locală vor respecta următoarele valori comune:

- **Transparența.** Acțiunile întreprinse de administrația publică locală a raionului **Rîșcani** vor avea în centrul atenției cetățeanul, nevoile sale și mediul în care acesta trăiește. Fiecare persoană are acces liber și imediat la informații privind drepturile sale fundamentale și alte drepturi stabilite prin lege, precum și șansa de a influența deciziile care îi pot afecta viața. Membrii comunității sunt încurajați și sprijiniți să participe în acest proces de planificare și implementare a priorităților raionului și să contribuie la dezvoltarea acestuia.
- **Responsabilitate și competență.** Asumarea obligațiilor de a efectua acțiunile până la sfârșit de către responsabili de implementarea strategiei de dezvoltare, cu asumarea răspunderii pentru consecințe. Implicarea în rezolvarea problemelor raionului a persoanelor care au cunoștințe și abilități necesare, sunt investiți cu exercitarea acestor atribuții și responsabili pentru acțiunile lor.
- **Respectul pentru demnitatea umană, libertatea alegerii și egalitatea de șanse.** Viitorul strategic al raionului **Rîșcani** se bazează pe respectul pentru demnitatea umană, garantând dezvoltarea liberă și deplină a fiecărui individ și a personalității sale. Opțiunea fiecărei persoane cu privire la rolul pe care dorește să îl joace în dezvoltarea raionului **Rîșcani** va fi respectată.
- **Respectarea confidențialității.** Toți furnizorii publici și privați de servicii au obligația de a lua toate măsurile posibile și legale pentru a se asigura că datele și informațiile personale ale utilizatorilor de servicii publice nu sunt furnizate sau făcute publice fără acordul scris al persoanei.
- **Toleranță și incluziune.** Respectarea echității de gen și participării incluzive a tuturor grupurilor de cetățeni. Asigurarea accesului la informare, expunere și implicare în viața publică a raionului și în procesul de luare a deciziilor la nivel local a femeilor, persoanelor cu disabilități, persoanelor în etate, etc.
- **Respectul fata de populația vîrstnică.**
- **Păstrarea și valorificarea tradițiilor populare.** Respectarea obiceiurilor și datinilor face viața cetățenilor mai corectă, iar imaginea raionului mai atrăgătoare, atît pentru cetățenii acestuia, cît și pentru turiști.
- **Dezvoltarea creativă a copiilor.**

3.3 Direcțiile Strategice de dezvoltare

Analiza cadrului strategic are drept scop identificarea priorităților stabilite la nivelurile național, regional, raional și sectorial. Aceasta își propune, de asemenea, să identifice influența pe care strategiile respective o au asupra raionului **Rîșcani**, precum și importanța pe care aceste documente strategice o reprezintă în cadrul procesului de elaborare a planului de dezvoltare socio-economică a raionului.

DS 1. Dezvoltarea și îmbunătățirea serviciilor publice prin modernizarea infrastructurii tehnico-edilitare, amenajarea teritoriului și asigurarea eficienței energetice.

OS 1.1. Reabilitarea infrastructurii drumurilor și dezvoltarea rețelei de transport.

Conform Strategiei Naționale de Dezvoltare a Republicii Moldova 2012-2020 (SND 2012-2020), drumurile mai bune influențează direct creșterea și dezvoltarea economică prin mai multe căi, numite canale de influență.

Astfel, principalele beneficii sunt:

- Reducerea costului de operare a vehiculelor (COV), în care intră combustibilul și reparațiile economisite din cauza că drumul este mai bun.
- Reducerea timpului petrecut în drum de populație, care poate fi ulterior utilizat în scopuri productive sau pentru recreare.
- Reducerea accidentelor.
- Trafic adițional atras, inclusiv internațional.
- Efectele terțe, mai puțin tangibile, precum creșterea investițiilor străine directe și a turismului în urma atractivității mai bune a țării.

În perioada februarie – octombrie 2014 a fost elaborat Programul Regional Sectorial în sectorul Drumuri Regionale și Locale în RD Nord (PRS DRL în RD Nord), care stabilește unele priorități la nivel regional și local privind renovarea drumurilor și planifică acțiuni prioritare în acest sector.

Măsurile și acțiuni prioritare necesare la nivel raional:

- Îmbunătățirea căilor de acces prin reconstrucția drumurilor de la **Rîșcani** spre alte localități.
- Îmbunătățirea căilor de acces spre punctele de trecere a frontierei.
- Îmbunătățirea căilor de acces spre terenurile agricole amplasate la periferia zonei.

Amenajarea teritoriilor publice pentru atragerea investițiilor strategice, inclusiv prin sporirea accesibilității lor.

OS 1.2. Modernizarea și extinderea infrastructurii de transport a gazelor.

Modernizarea și extinderea infrastructurii de transport a gazelor poate fi efectuată cu permisiunea și conform Regulamentului de organizare și funcționare a Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică (ANRE), creată în anul 1997 prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 767 în calitate de autoritate permanentă a administrației publice cu statut de persoană juridică, ce nu se subordonează unei alte autorități publice sau private, cu excepția cazurilor stipulate în legislație.

Agentia reglementeaza activitatile economice si comerciale in sectoarele electroenergetic, de gaze naturale si produse petroliere prin acordarea de licente, promovarea unei politici tarifare adecvate si protectia drepturilor consumatorilor. In activitatea sa Agentia se conduce de Constitutia Republicii Moldova, Legea cu privire la energia electrica, Legea cu privire la gaze, Legea cu privire la energetica, regulamentul Agentiei Nationale pentru Reglementare in Energetica si alte acte legislative si normative ale Republicii Moldova.

OS 1.3. Extinderea și reabilitarea infrastructurii de aprovizionare cu apă potabilă și canalizare.

La realizarea acestui obiectiv vor fi luate în considerare prevederile Strategiei de Aprovizionare cu Apă și Canalizare a RM (revizuită în anul 2012), Planului Regional Sectorial (PRS) în Apă și Canalizare (aprobată în iunie 2014) și Strategiei de Dezvoltare Regională a RD Nord (SDR Nord).

Conform SDR Nord pentru 2010 – 2016 alimentarea cu apă potabilă calitativă este un imperativ al regiunii, iar raionul Edinet este implicat deja în cooperări regionale pe acest segment.

Prioritățile de bază în acest domeniu urmează să includă:

- Profesionalizarea serviciilor publice în sectorul AAC.
- Promovarea principiilor economiei de piață.
- Promovarea prestatorilor de servicii AAC eficienți.
- Efectuarea Studiilor de Fezabilitate în sectorul apă și canalizare.
- Elaborarea proiectelor de construcție a sistemelor de alimentare cu apă și canalizare.
- Extinderea rețelelor de apă și canalizare.
- Construcția stațiilor de tratare a apelor uzate.

OS 1.4. Îmbunătățirea managementului deșeurilor solide.

Pentru dezvoltarea serviciului de management al deșeurilor solide (MDS) Consiliul Raional Rîșcani urmează să aplice prevederile Programului Regional Sectorial de Management al Deșeurilor pentru Regiunea de Dezvoltare Nord (PRS MDS pentru RDN) care recomandă autorităților administrației publice locale să creeze la nivel regional asociații de management al deșeurilor solide, care vor urmări realizarea în comun a proiectelor de investiții publice de interes zonal sau regional, în conformitate cu strategiile regionale de management integrat al deșeurilor.

Conform PRS în MDS pentru RDN raionul **Rîșcani** face parte din Zona 1 de MDS din RDN, care include raioanele Rîșcani, Glodeni, Fălești, Sîngerei, Drochia, Florești, Soroca și mun. Bălți.

Conform Planului de acțiuni privind implementarea Strategiei de gestionare a deșeurilor în Republica Moldova pentru anii 2013-2027, precum și a PRS MDS pentru RDN administrația publică a raionului Rîșcani urmează să-și alinieze acțiunile de la nivel local cu prioritățile stabilite în acest domeniu:

- Crearea asociațiilor intercomunale (interraionale) pentru implementarea unui management integrat al deșeurilor la nivel intercomunal/ interraional în regiuni;
- Crearea sistemelor de colectare a deșeurilor în mediul urban/rural prin procurarea containerelor și amenajarea stațiilor de transfer, introducerea și extinderea colectării selective la sursă;
- Crearea rețelelor de colectare a anvelopelor uzate prin intermediul centrelor de deservire tehnică a automobilelor, centrelor comerciale, parcarilor;
- Crearea rețelei de colectare separată a bateriilor și acumulatorilor uzați de la utilizatori/ populație prin intermediul centrelor de deservire tehnică a automobilelor;
- Desfășurarea programelor de instruire profesională la toate nivelele, atât în sectorul public, cât și în cel privat în gestionarea deșeurilor, inclusiv pentru cele periculoase;
- Organizarea instruirilor la aplicarea noului sistem de raportare a datelor privind gestionarea deșeurilor, inclusiv a celor periculoase;

- Elaborarea unei strategii de comunicare între toate părțile implicate în gestionarea tuturor deșeurilor;
- Organizarea campaniilor de conștientizare asupra consecințelor practicilor necorespunzătoare în domeniul gestionării deșeurilor, inclusiv a celor periculoase din punct de vedere al protecției mediului.

OS 1.5. Creșterea eficienței energetice și dezvoltarea durabilă a sectorului energetic.

Promovarea și asigurarea eficienței energetice în sectorul public este reglementat de un șir de legi și strategii naționale și regionale:

- Legea nr. 142 din 2 iulie 2010 cu privire la eficiența energetică reglementează activitățile care au drept scop reducerea intensității energetice a economiei naționale și diminuarea impactului negativ al sectorului energetic asupra mediului.
- Strategia Energetică a Republicii Moldova până în anul 2030, adoptată prin Hotărârea de Guvern (HG) nr. 102 din 5 februarie 2013, menține obiectivele de eficiență energetică drept prioritate pentru ambele perioade: 2013-2020 și 2021-2030. Strategia prevede ghidări specifice privind dezvoltarea sectorului energetic din Moldova în vederea furnizării unei baze pentru creșterea economică și bunăstarea socială.
- Planul Național de Acțiuni în Domeniul Eficienței Energetice pentru anii 2013-2015 detaliază măsurile propuse pentru eficiența energetică în sectorul public, după cum urmează:
 - Elaborarea cadrului legal cu privire la performanța energetică a clădirilor;
 - Promovarea clădirilor al căror consum energetic este aproape de zero;
 - Promovarea companiilor de prestare a serviciilor energetice;
 - Managementul energetic la nivelul autorităților publice locale;
 - Creșterea eficienței energetice în sectorul public.

Programul Regional Sectorial în Eficiență Energetică pentru Regiunea de Dezvoltare Nord (PRS în EE pentru RDN) a fost aprobat în luna februarie 2014 și stabilește prioritățile pentru asigurarea eficienței energetice a clădirilor publice din Regiunea de Dezvoltare Regională Nord.

OS 1.6. Construcția, reabilitarea și modernizarea spațiilor verzi și de agrement.

Conform Strategiei Naționale de Mediu 2013-2023 este necesară aprobarea unei viziuni strategice în domeniul protecției mediului care să garanteze populației Republicii Moldova dreptul la un mediu durabil nepoluat și sănătos în armonie cu dezvoltarea economică și progresul social.

Strategia include un set de obiective și măsuri care vor asigura realizarea reformei sectorului de mediu, îmbunătățirea sistemului de management, utilizare rațională și protecție a resurselor naturale, crearea și asigurarea funcționării unui sistem adecvat de gestionare a deșeurilor; reducerea impactului negativ al activității economice asupra mediului și îmbunătățirea măsurilor de prevenire a poluării mediului (ESM, EIM, expertiză, autorizare), crearea unui sistem eficient de monitoring și control al calității mediului; promovarea Dezvoltării Economice Verzi la scară națională prin integrarea prevederilor de mediu în alte documente sectoriale, asigurarea accesului la informația de mediu și promovarea educației pentru dezvoltare

durabilă; diminuarea impactului schimbărilor climatice și adaptarea la acestea; reducerea riscurilor și protecția împotriva dezastrelor.

DS 2. Dezvoltarea economiei raionului prin susținerea IMM și atragerea investițiilor în industrie, agricultură și turism.

OS 2.1. Atragerea investițiilor și modernizarea sectorului agro-industrial.

La realizarea acestui obiectiv vor fi luate în considerare prevederile strategiilor regionale și naționale în domeniu. În special este vorba despre Strategia de Dezvoltare a Agriculturii și Mediului Rural din Moldova 2014-2020, Strategia națională privind politicile de ocupare a forței de muncă pentru anii 2007-2015, Programul național de atragere a remitențelor în economie "PARE 1+1", Programul „Gestiunea eficientă a afacerii”, PNAET, Fondul special de garantare a creditelor (FGC), Strategia de dezvoltare regională a RDN 2010-2016 și planurile de acțiuni pentru realizarea acestor strategii.

Prioritățile de bază identificate în aceste documente și care pot fi luate în considerare la elaborarea planului de acțiuni pentru realizarea obiectivului strategic 2.1 sunt:

- Intermedierea fluxurilor economice de transport și comerciale între regiunile Republicii Moldova și cele internaționale;
- Dezvoltarea rurală care presupune modernizarea agriculturii, dezvoltarea businessului rural, diversificarea serviciilor în agricultură, etc.;
- Dezvoltarea industriei și IMM prin crearea condițiilor pentru deschiderea lor, dezvoltarea industriei în baza materiei prime a RDC, modernizarea tehnologiilor industriale, utilizarea eficientă a infrastructurii existente;
- Susținerea și antrenarea tinerilor în programe/activități de antreprenoriat;
- Stimularea IMM prin dezvoltarea serviciilor de informare și consultare pentru IMM (industrie, servicii, turism) și susținerea creării incubatoarelor tehnologice, centrelor de inovații tehnologice și aplicării tehnologiilor inovative (frigidere, sere, industria de prelucrare);
- Sprijinirea întreprinderilor cu potențial de export, care implementează standarde internaționale de calitate;
- Stimularea asocierii și cooperării tuturor actorilor din sectorul economic, în scopul asigurării echității în relația dintre producători de materie primă, procesori și comercianți;
- Valorificarea resurselor umane.

OS 2.2. Dezvoltarea infrastructurii de afaceri și susținerea IMM.

În acest scop ar putea fi utilizate oportunitățile create de Strategia națională privind politicile de ocupare a forței de muncă pentru anii 2007-2015, Strategia de dezvoltare a sectorului întreprinderilor mici și mijlocii pentru anii 2012-2020, Programul de susținere și dezvoltare a sectorului IMM-urilor pentru promovarea eforturilor privind ajustările economice structural, Programul național de atragere a remitențelor în economie "PARE 1+1", Programul „Gestiunea eficientă a afacerii”, PNAET, Fondul special de garantare a creditelor (FGC), etc.

Prioritățile de bază în acest domeniu sunt:

- Ajustarea cadrului normativ de reglementare la necesitățile dezvoltării IMM-urilor;
- Îmbunătățirea accesului IMM-urilor la finanțare;
- Dezvoltarea capitalului uman prin promovarea competențelor și culturii antreprenoriale;

- Sporirea competitivității IMM-urilor și încurajarea spiritului inovator;
- Facilitarea dezvoltării IMM-urilor în regiuni;
- Susținerea și antrenarea tinerilor în programe/activități de antreprenoriat;
- Inaugurarea mecanismelor de supraveghere și reglare a proceselor de migrație circulară (birouri de relații cu migranții, etc.);
- Susținerea persoanelor implicate în procese migratorii;
- Preluarea din experiența de succes a altor localități din republică.

OS 2.3. Promovarea activităților economice și a produselor autohtone.

La realizarea acestui obiectiv vor fi luate în considerare prevederile strategiilor regionale și naționale în domeniu. În special este vorba despre Strategia de Dezvoltare a Agriculturii și Mediului Rural din Moldova 2014-2020, Strategia de dezvoltare regională a RDN 2010-2016 și planurile de acțiuni pentru realizarea acestor strategii. De asemenea, vor fi utilizate prevederile Acordului de Asociere a Republicii Moldova cu Uniunea Europeană (partea economică), care se referă la aplicarea graduală a standardelor europene de calitate în sectorul de producere.

Prioritățile de bază identificate în aceste documente și care pot fi luate în considerare la elaborarea planului de acțiuni pentru realizarea obiectivului strategic 2.1 sunt:

- Dezvoltarea formării continue. Sprijin pentru calificarea și recalificarea profesională a populației ocupate în regiune.
- Susținerea și antrenarea tinerilor în programe/activități de antreprenoriat.
- Stimularea IMM prin dezvoltarea serviciilor de informare și consultare pentru IMM (industrie, servicii, turism) și susținerea creării incubatoarelor tehnologice, centrelor de inovații tehnologice și aplicării tehnologiilor inovative (frigidere, sere, industria de prelucrare).
- Sprijinirea întreprinderilor cu potențial de export, care implementează standarde internaționale de calitate.
- Stimularea asocierii și cooperării tuturor actorilor din sectorul economic, în scopul asigurării echității în relația dintre producători de materie primă, procesori și comercianți.

OS 2.4. Dezvoltarea turismului ca ramură economică generatoare de venit.

Pentru realizarea acestui obiectiv specific este necesară aplicarea prevederilor Strategiei de dezvoltare a turismului „Turism 2020” și a Planului de acțiuni pentru implementarea acesteia în anii 2014 – 2016, a Strategiei de dezvoltare durabilă a turismului în Republica Moldova în anii 2003-2015 și ale Strategiei de Dezvoltare Regională Nord.

Prioritățile incluse în aceste documente strategice se referă la:

- Diversificarea instrumentelor de promovare turistică;
- Includerea potențialului turistic național în circuitul turistic internațional;
- Diversificarea și valorificarea tipurilor de agrement;
- Susținerea și stimularea agenților economici din industria turistică care contribuie la dezvoltarea turismului intern și receptor;
- Modernizarea infrastructurii turistice și amenajarea destinațiilor turistice;
- Crearea unui mecanism eficient de colaborare cu autoritățile publice locale;
- Crearea condițiilor favorabile de promovare a brand-ului și produselor locale;
- Promovarea obiectelor istorice și culturale locale;

- Fortificarea obiectelor turistice din oraș;
- Conservarea stațiunilor naturale și al patrimoniului cultural;
- Dezvoltarea de oferte turistice și crearea oportunităților de investiții în turism;
- Îmbunătățirea infrastructurii de turism, servicii și marketing;
- Promovarea spiritului antreprenorial și a competențelor manageriale;
- Creșterea calității resurselor umane în prestarea serviciilor în sfera turismului.

DS 3. Asigurarea accesului egal la servicii medicale și sociale de calitate.

OS 3.1. Sporirea calității în domeniul sănătății publice.

Pentru atingerea obiectivului specific este necesară aplicarea prevederilor Strategiei Naționale de Sănătate Publică pentru anii 2014 – 2020, a Strategiei e-Sănătate 2020, a Strategiei sectoriale de cheltuieli în domeniul ocrotirii sănătății, altor documente strategice din domeniu.

Prioritățile incluse în aceste documente strategice se referă la:

- Eficientizarea și consolidarea sistemelor de supraveghere a sănătății populației pentru a identifica problemele de sănătate și a furniza informații relevante, veridice și în timp util pentru decizii și acțiuni în domeniul sănătății publice;
- Fortificarea sistemului național de prevenire, pregătire și răspuns în situații de urgențe în sănătatea publică prin intermediul abordării integrate a pericolelor;
- Asigurarea protecției sănătății prin eficientizarea controlului factorilor de risc comportamentali și de mediu;
- Adoptarea unor comportamente sănătoase de către populația Republicii Moldova prin implementarea măsurilor eficiente și coordonate de promovare a sănătății de către diferite sectoare la nivel național și local;
- Reducerea poverii bolilor transmisibile și netransmisibile prin diminuarea factorilor de risc și asigurarea accesului echitabil al populației la servicii de prevenire primară, secundară și terțiară;
- Îmbunătățirea mecanismelor de colaborare intersectorială cu definirea clară a responsabilităților a sectorului de sănătate și altor sectoare în implementarea operațiunilor esențiale de sănătate publică;
- Asigurarea cu resurse umane suficiente și competente în domeniul sănătății publice prin fortificarea sistemului de formare pentru realizarea operațiunilor esențiale de sănătate publică;
- Ajustarea structurii organizaționale și îmbunătățirea finanțării serviciului de supraveghere a sănătății publice pentru a realiza operațiunile și serviciile esențiale de sănătate publică în colaborare cu alte sectoare;
- Consolidarea cercetărilor în domeniul sănătății publice pentru a asigura fundamentarea politicilor în baza dovezilor științifice.

OS 3.2. Diversificarea și modernizarea serviciilor de asistență socială de calitate.

În conformitate cu privire la Planul de acțiuni privind realizarea Observațiilor și recomandărilor Comitetului pentru Drepturile Economice, Sociale și Culturale pe marginea celui de-al doilea Raport periodic al Republicii Moldova privind implementarea Pactului internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale pe anii 2012-2015 sunt planificate:

- Implementarea și asigurarea mecanismelor de funcționare a serviciului universal, care va oferi dreptul tuturor locuitorilor Republicii Moldova, inclusiv a păturilor social vulnerabile, de a beneficia de setul minim de servicii de comunicații electronice de un anumit nivel de calitate și la prețuri accesibile;
- Suport pentru desfășurarea activităților de mobilizare a comunității pentru respectarea drepturilor femeilor infectate/afectate HIV/SIDA, precum și promovarea activităților de prevenire în rândul femeilor vulnerabile HIV;
- Contracurarea descreșterii ratelor de școlarizare a copiilor din învățământul primar și secundar, inclusiv a copiilor cu dizabilități și celor din familii socialmente vulnerabile;
- Asigurarea accesului tuturor copiilor la educație, inclusiv a copiilor cu dizabilități și celor din familii socialmente vulnerabile, în special din localitățile rurale, etc.

OS 3.3. Susținerea persoanelor cu dizabilități și promovarea politicilor de incluziune socială.

Pentru realizarea acestui obiectiv urmează a fi aplicate prevederile Legii nr. 60 din 30.03.2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități.

Legea respectivă reglementează drepturile persoanelor cu dizabilități în vederea incluziunii sociale a acestora, garantării posibilității participării lor în toate domeniile vieții fără discriminare, la un nivel identic cu ceilalți membri ai societății, având ca bază respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Scopul prezentei legi este de a stabili garanții, a proteja și promova drepturile persoanelor cu dizabilități și ale familiilor acestora.

Măsurile prevăzute de prezenta lege conduc la realizarea următoarelor obiective:

- a) prevenirea apariției dizabilității;
- b) reabilitarea persoanelor cu dizabilități;
- c) participarea activă a persoanelor cu dizabilități la viața comunității;
- d) creșterea gradului de ocupare a persoanelor cu dizabilități;
- e) creșterea calității vieții persoanelor cu dizabilități și a familiilor acestora;
- f) stimularea participării pe piața muncii a persoanelor cu dizabilități;
- g) dezvoltarea serviciilor sociale adecvate nevoilor persoanelor cu dizabilități;
- h) crearea și asigurarea condițiilor adecvate de educație, instruire și pregătire profesională a persoanelor cu dizabilități;
- i) evitarea sau eliminarea oricăror forme de discriminare a persoanelor cu dizabilități.

OS 3.4. Reducerea efectelor fenomenelor demografice negative.

La realizarea acestui obiectiv urmează a fi aplicate prevederile Strategiei Securității Naționale a Republicii Moldova. Conform capitolului 4 „Căile de asigurare a securității naționale”, subcapitolul 4.4 „Ameliorarea situației demografice și sănătatea populației” Comisia națională pentru populație și dezvoltare va monitoriza în continuare problemele de dezvoltare demografică, va adopta politici de eliminare a riscurilor și vulnerabilităților existente sau de viitor, identificând acțiunile de asigurare a securității demografice prin coeziune, dezvoltare și securitate economică. Autoritățile publice centrale vor elabora și implementa Strategia națională în domeniul securității demografice.

DS 4. Dezvoltarea sectorului educație, tineret și sport și valorificarea moștenirii culturale-istorice.

OS 4.1. Eficientizarea și modernizarea infrastructurii educaționale și asigurarea unei educații de calitate.

La realizarea acestui obiectiv urmează a fi aplicate prevederile unor Strategii și Hotărâri de Guvern: Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 „Educația-2020”, Strategia sectorială de cheltuieli în domeniul Învățământului public și serviciile de educație, Hotărârea de Guvern cu privire la aprobarea Programului de dezvoltare a educației incluzive în Republica Moldova pentru anii 2011-2020, etc.

Conform Strategiei Sectoriale Educație de Dezvoltare pentru anii 2012-2020 stabilește direcțiile prioritare de dezvoltare a educației din Republica Moldova și a mecanismelor de realizare a acestora; asigurarea unei dezvoltări durabile a sistemului de educație în vederea formării unei personalități integre, active, sociale și creative – factori principali ai dezvoltării umane și ai progresului social-economic al țării.

Strategia este organizată în baza a trei piloni: acces, relevanță, calitate. Strategia este orientată spre rezultate și abordează problemele și soluțiile atât pe trepte de învățământ, cât și pe subiecte transversale. După consultarea și definitivarea Strategiei, Ministerul Educației va elabora un Plan de acțiuni pe termen scurt și mediu, care va detalia acțiunile prioritare și va stipula termenii de implementare, instituțiile responsabile și indicatorii de monitorizare. Strategia de dezvoltare a raionului **Rîșcani** include obiective și acțiuni specifice în mare parte pentru învățământul gimnazial și liceal, deoarece pe acest segment APL de nivelul II are resurse și responsabilități directe de asigurare a educației și instruire a copiilor și tinerilor.

Obiectivele de bază incluse în aceste documente strategice se referă la:

- Asigurarea dezvoltării durabile a sistemului educațional în vederea formării unei personalități integre, active, sociale și creative – factori principali ai dezvoltării umane și ai progresului social-economic al țării;
- Sporirea accesului la educație de calitate pentru toți copiii și tinerii, prin asigurarea unui mediu școlar prietenos și protectiv și prin consultarea elevilor, studenților și părinților în procesul de luare a deciziilor;
- Stabilirea direcțiilor prioritare de dezvoltare a educației în R. Moldova și a mecanismelor de realizare a acestora;
- Creșterea eficienței cheltuirii banului public investit în educație, astfel încât resursele disponibilizate să fie redirecționate pentru a îmbunătăți rezultatele învățării, inclusiv prin investiții în personalul didactic, procesul educațional și infrastructura instituțiilor de învățământ;
- Sporirea eficienței sistemului educațional, extinderea și diversificarea ofertelor educaționale prin valorificarea oportunităților oferite de tehnologiile informaționale și comunicaționale;
- Extinderea și diversificarea sistemului de instruire a adulților pe parcursul întregii vieți din perspectiva formării generale și a formării profesionale continue, în corespundere cu nevoile persoanei raportate la necesitățile socioeconomice;
- Asigurarea compatibilizării structurale și calitative a învățământului național cu spațiul european al educației.

OS 4.2. Promovarea politicilor de tineret și implicarea tinerilor în viața comunitară.

Pentru atingerea obiectivului specific este necesară aplicarea prevederilor Strategiei Naționale de Dezvoltare a Sectorului de Tineret 2014-2020. Strategia Națională de Dezvoltare a Sectorului de Tineret 2014 – 2020 (în continuare Strategie) este al treilea document strategic pe țară în domeniul tineret. Strategia trasează direcțiile prioritare de dezvoltare ale sectorului de tineret pentru următorii șapte ani și definește un plan specific de acțiuni. Acest document prevede implicarea directă a tinerilor, lucrătorilor și organizațiilor de tineret și alți actori de imediată tangență, în viața politică, economică, socială și culturală a țării.

Pentru atingerea scopului propus au fost definite patru obiective generale:

1. Promovarea participării tinerilor la procesele decizionale în dezvoltarea sectorului de tineret, astfel ca politicile și acțiunile care îi vizează să fie cât mai prietenoase și aproape de necesitățile reale ale tinerilor, inclusiv celor din grupurile cu posibilități reduse.
2. Diversificarea și consolidarea serviciilor pentru tineri care ar reprezenta un instrument efectiv de dezvoltare maximă a potențialului fiecărui tânăr și realizarea unei vieți împlinite în Republica Moldova.
3. Dezvoltarea oportunităților economice pentru tineri în scopul asigurării unui trai decent prin lărgirea posibilităților de angajare, venit salarial adecvat și posibilități economice cât mai variate în contextul Republicii Moldova.
4. Consolidarea sectorului de tineret prin fortificarea cadrului legal de constituire și funcționare a mecanismelor de reglementare a activității actorilor din sectorul de tineret, astfel ca aceștia să presteze servicii calitative tinerilor și instituțional recunoscute.

OS 4.3. Reabilitarea infrastructurii de sport și promovarea unui mod sănătos de viață.

La realizarea obiectivului respectiv este necesară aplicarea prevederilor Strategiei de Dezvoltare a Culturii Fizice și Sportului în Republica Moldova 2015-2020.

Obiectivele principale ale acestei Strategii sunt următoarele:

- Creșterea numărului de persoane care practică sportul în comunități pînă la limita de 30 la sută în anul 2020;
- Reformarea sistemului de predare-învățare a educației fizice în instituțiile de învățămînt din Republica Moldova, astfel încît anual, numărul de copii care practică sportul pentru toți, să crească pînă la 60% din totalul elevilor, pînă în 2020;
- Asigurarea condițiilor pentru practicarea activităților sportive de către persoanele cu nevoi speciale, astfel încît minimum 20% dintre persoanele cu nevoi speciale să practice sportul în mod regulat;
- Asigurarea bazei tehnico-materiale necesare pentru desfășurarea optimă a activităților sportive, astfel încît 50% din populație să aibă acces la infrastructura sportivă;
- Stimularea practicării sportului de performanță astfel încît rezultatele sportivilor moldoveni, la competițiile internaționale să crească;
- Îmbunătățirea sistemului de management al sportului, astfel încît 100% din instituții să funcționeze în baza managementului bazat pe performanță în 2020.

OS 4.4. Modernizarea instituțiilor culturale și diversificarea serviciilor de agreement.

Petru atingerea obiectului specific respectiv urmează a fi aplicate prevederile Strategiei de dezvoltare a culturii Republicii Moldova: 2013-2020 „Cultura XXI/20” și a Hotărîrii de Guvern nr. 271 cu privire la aprobarea Strategiei de dezvoltare a culturii „Cultura 2020” și a Planului de acțiuni privind implementarea acesteia.

Prioritățile acestor documente de referă la:

- Dezvoltarea infrastructurii culturale;
- Valorificarea la maximum a potențialului cultural al comunității;
- Fortificarea abilităților manageriale ale administratorilor culturali, atât din sectorul de stat, cât și din cel privat;
- Dezvoltarea serviciilor interactive de bibliotecă prin utilizarea tehnologiei informației și comunicațiilor;
- Stoparea procesului de degradare a patrimoniului cultural prin crearea unui sistem modern și eficient de conservare și punere în valoare a patrimoniului;
- Modernizarea societății prin promovarea creativității artistice;
- Crearea condițiilor și mecanismelor favorabile dezvoltării industriilor culturale;
- Promovarea diversității culturale și a dialogului intercultural;
- Rentabilizarea activității instituțiilor de cultură prin modernizarea managementului cultural;
- Reformarea sistemului și principiului de finanțare a culturii pe bază de proiecte și priorități naționale;
- Instituirea sistemului transparent și participativ de administrare a procesului cultural;
- Completarea colecțiilor, evidența, conservarea și restaurarea muzeelor locale;
- Eficientizarea procesului de colectare a datelor, analiză și monitorizare a mediului cultural prin crearea Sistemului Informațional Integrat „Cultura electronică”.

DS 5. Protecția mediului ambiant și asigurarea echilibrului ecologic.

OS 5.1. Educația continuă a cetățenilor privind protecția mediului ambiant.

Prioritatea acestui obiectiv rezidă din faptul că mediul înconjurător, cadrul natural, constituie o premisă importantă în desfășurarea oricărei activități a comunității. Obiectivul specific formulat răspunde cerintelor Strategiei de Dezvoltare Regională Nord, Prioritatea III “Îmbunătățirea factorilor de mediu și a atractivității turistice”, iar măsurile precizate urmăresc implementarea acestui obiectiv:

- Sporirea accesului la informația de mediu și promovarea educației ecologice;
- Dezvoltarea sistemelor de management integrat al deșeurilor solide, inclusiv colectarea separată, reciclarea și crearea depozitelor moderne de stocare a deșeurilor nereciclate, construcția unei uzine de prelucrare a deșeurilor în regiune;
- Sporirea securității ecologice în regiune, prin promovarea activităților de stopare a degradării solurilor, de reabilitare a bazinelor acvatice, de extindere a ariei forestiere și prin elaborarea unor programe de anticipare și răspuns la stările extreme de vreme.

OS 5.2. Asigurarea gestionării durabile a resurselor naturale.

Conform Strategiei Naționale de Mediu 2013-2023 este necesară aprobarea unei viziuni strategice în domeniul protecției mediului care să garanteze populației Republicii Moldova dreptul la un mediu durabil nepoluat și sănătos în armonie cu dezvoltarea economică și progresul social.

Strategia include un set de obiective și măsuri care vor asigura realizarea reformei sectorului de mediu, îmbunătățirea sistemului de management, utilizare rațională și protecție a resurselor naturale, crearea și asigurarea funcționării unui sistem adecvat de gestionare a deșeurilor; reducerea impactului negativ al activității economice asupra mediului și îmbunătățirea măsurilor de prevenire a poluării mediului (ESM, EIM, expertiză, autorizare), crearea unui sistem eficient de monitoring și control al calității mediului; promovarea Dezvoltării Economice Verzi la scară națională prin integrarea prevederilor de mediu în alte documente sectoriale, asigurarea accesului la informația de mediu și promovarea educației pentru dezvoltare durabilă; diminuarea impactului schimbărilor climatice și adaptarea la acestea; reducerea riscurilor și protecția împotriva dezastrelor.

OS 5.3. Implementarea tehnologiilor prietenoase mediului și prevenirea schimbărilor climatice.

Conform Strategiei Naționale de Mediu 2013-2023 este necesară aprobarea unei viziuni strategice în domeniul protecției mediului care să garanteze populației Republicii Moldova dreptul la un mediu durabil nepoluat și sănătos în armonie cu dezvoltarea economică și progresul social.

Strategia include un set de obiective și măsuri care vor asigura realizarea reformei sectorului de mediu, îmbunătățirea sistemului de management, utilizare rațională și protecție a resurselor naturale, crearea și asigurarea funcționării unui sistem adecvat de gestionare a deșeurilor; reducerea impactului negativ al activității economice asupra mediului și îmbunătățirea măsurilor de prevenire a poluării mediului.

IV. PLANUL DE ACȚIUNI CONFORM DIRECȚIILOR STRATEGICE PENTRU PERIOADA 2016 – 2020

Direcția strategică 1: Dezvoltarea și îmbunătățirea serviciilor publice prin modernizarea infrastructurii tehnico-edilitare, amenajarea teritoriului și asigurarea eficienței energetice.

O.S. 1.1 Reabilitarea infrastructurii drumurilor și dezvoltarea rețelei de transport.	Elaborarea unui studiu de fezabilitate și documentației tehnice pentru reabilitarea drumurilor Aluniș, Sverdiac, Slobozia-Recea, Druță, Zaicani-Hiliuți, Zaicani – Pocimbeni, Mihaileni – Borosenii Noi – Pîrjota, Mihaileni-Ochiul Alb, Șumna – Petrușeni, Pociumbeni – Pociumbăuți, Horodiște, Braniște, Costești – Druitoarea, Răcăria - Rîșcani.	2016-2017	500 000	CR Rîșcani	FNDR, FR, Fonduri UE	Nr. Documente elaborate.
	Elaborarea unui studiu de fezabilitate pentru construcția drumului L 75 Baraboi – Rîșcani.	2017-2019	500 000	CR Rîșcani, APL Mihaileni	FNDR, FR, Fonduri UE	11,7 km de drum construit
	Contribuirea la construcția podului Costești – Druitoarea Nouă	2016 - 2019	120 000 000	CR Rîșcani, APL I	FNDR, FR, Fonduri UE	Pod construit.
	Reabilitarea drumului cu asfalt Costești –	2016 - 2018	28 000 000	CR Rîșcani,	FNDR, FR, Fonduri UE	Drum reabilitat.

	Proscureni – Braniște.			APL I.		
	Protejarea și întreținerea drumurilor prin aplicarea metodelor de plombare: L36, L30, L214, L214.1, L217, L211, L209	2016-2020	20 000 000	CR Rîșcani, APL I	FNDR, FR, Fonduri UE	Nr. Lucrări efectuate Suma investiției
	Contribuirea la asigurarea securității traficului rutier și de pietoni în sectoarele de risc.	2017 - 2021	100 000	CR Rîșcani	Buget raional, FNDR USAID, Fonduri europene	Lista lucrări efectuate.
	Modernizarea parcului de autospeciale pentru întreținerea drumurilor publice	2016 -2018	4 000 000	CR Rîșcani APL Varatic, Zaicani, Rîșcani, Costești	Buget raional, FNDR USAID, Fonduri europene	4 autospeciale de curățare a drumurilor pe timp de iarnă procurate.
OS 1.2. Modernizarea și extinderea infrastructurii de transport a gazelor.	Facilitarea conectării localităților Hiliuți, Pociumbeni, Petrușeni, Galașeni, Mălăiești. Șaptebani, Văratic, Horodiște, Dumeni, Druitoarea Nouă, Zaicani, Ușureia la gazoduct	2016 -2020	7 000 000	CR Rîșcani, APL I	Buget de stat, Buget raional.	Nr. de localități conectate.
	Gazificarea instituțiilor publice din localitățile: Hiliuți, Pociumbeni, Petrușeni, Galașeni, Mălăiești. Șaptebani, Văratic, Horodiște,	2016 -2020	10 000 000	CR Rîșcani, APL I	Buget de stat, Buget raional.	Nr. instituții publice conectate.

	Dumeni, Druitoarea Nouă, Zaicani, Grinăuți, Costești, Moșeni.					
O.S. 1.3 Extinderea și reabilitarea infrastructurii de aprovizionare cu apă potabilă și canalizare.	Participarea în cadrul proiectului național de extindere a apeductului SOROCA –BĂLȚI, pentru aprovizionarea cu apă a localităților din raioanele Soroca, Florești, Drochia, Rîșcani, Sîngerei, Telenești și mun. Bălți	2016 - 2020	Cost proiect total – 600 000 000.	CR Rîșcani.	BERSD, BEI, Buget raional, APL, FEN, FNDR, Fonduri europene	Nr. de localități conectate Nr. de gospodării și de locuitori ce au beneficiat de rețele noi și modernizate; Suma investiției.
	Contribuirea la construcția rețelelor magistrale de apeduct Costești – Rîșcani.	2017 – 2019	340 000 000	CR, IM “Apa Canal”	Buget raional, FEN, FNDR, GIZ, Fonduri europene	Sistem de rețele construite; Lungime și capacitate a rețelelor de apeduct construit; Nr. de gospodării și locuitori conectați.
	Contribuirea la modernizarea și extinderea rețelei de apeduct în localitățile: Alexandrești, Petrușeni, Singureni, Corlăteni, Malinovscoie, Borosenii Noi, Vasiliuți, Druitoarea Nouă, Pociumbeni.	2016 – 2020	30 000 000	CR, APL I, IM “Apa Canal”	Buget local APL I, Buget raional, FEN, FNDR, GIZ, Fonduri europene	Rețele de apeduct construite; Lungime și capacitate a rețelelor de apeduct reparate și extinse; Nr. de gospodării și locuitori conectați.

	Implementarea proiectului “Îmbunătățirea serviciilor de alimentare cu apă și canalizare în localitățile Păscăuți, Damașcani, Proscureni, Gălășeni, Mălăiești și Hiliuți, Șaptebani, Petrușeni raionul Rîșcani”	2016 – 2020	10 000 000	CR, APL I, IM “Apa Canal”	GIZ, Buget local APL I, Buget raional, FNDR, Fonduri europene	Lungime și capacitatea rețelelor de AAC reparate și extinse; Nr. de gospodării și locuitori conectați.
	Contribuirea la construcția sistemelor de canalizare și stațiilor de epurare în localitățile: Șaptebani, Galașeni, Costești, Mihaileni, etc.	2016 – 2019	16 000 000	CR Rîșcani, IM “Apa Canal”	Fondul Ecologic, Finanțări externe, FNDR	Investiții realizate
	Crearea unei întreprinderi intercomunitare de deservire/aprovizionare cu apă și canalizare	2016 – 2017	500 000	CR, IM “Apa Canal”	GIZ, Buget local APL I, Buget raional	Întreprindere creată.
	Procurarea echipamentului și utilajului performant de verificare a consumului de apă.	2016 -2018	3 000 000	CR, APL I, IM “Apa Canal”	Buget local, Buget raional, FEN, FNDR, GIZ, Fonduri europene	Proiect de modernizare a stației de epurare elaborat și executat; Stația de epurare funcțională.
	Modernizarea parcului de autospeciale IM “Apa Canal”	2016	1 000 000	CR, APL I, IM “Apa Canal”	Buget local, Buget raional, FEN, FNDR, GIZ, Fonduri	2 autospeciale de asanare procurate.

					europene	
O.S. 1.4 Îmbunătățirea managementului deșeurilor solide.	Contribuirea la realizarea unui sistem integrat de management al deșeurilor-colectare selectivă , transport, valorificare, depozitare	2016 - 2017	60 000 000	CR, APL, Gospodaria comunala	Buget local, Buget raional, FEN, FNDR, Fonduri europene	Sistemul integrat de management al deșeurilor funcțional.
	Contribuirea la colectarea deșeurilor radioactive și periculoase	2016 - 2021	100 000	CR, APL I, Gospodaria comunala	Buget raional, FEN	Cantitatea deșeurilor colectate și transportate
	Colaborarea cu instituțiile responsabile în lichidarea depozitelor de deșeuri neconforme	2016 - 2021	26 000	CR, APL I, Gospodaria comunala	Buget raional,	Nr. Depozitelor neconforme lichidate și ecologizate
	Contribuirea la crearea platformelor și dotarea acestora cu containere destinate colectării deșeurilor organice.	2016 - 2021	1 500 000	CR, APL I	Buget raional, FEN, FNDR, GIZ, Fonduri europene	Nr. Platformelor create.
	Promovarea reciclării deșeurilor solide reutilizabile	2016 - 2017	10 000 000	CR, APL, Gospodaria comunala	Buget local, Buget raional, FEN, FNDR, Fonduri europene	Cantitatea deșeurilor reciclate.
	Dotarea operatorului de salubritate cu autospeciale	2015 - 2016	1 000 000	CR, APL, Gospodaria comunala	Buget local, Buget raional, FEN, FNDR, Fonduri europene	Nr. autospeciale procurate.

	Contribuirea la crearea unui sistem integrat de gestionare a deșeurilor spitalicești, inclusiv un incinerator ecologic	2016 -2018	150 000	CR, APL, Gospodaria comunală	Buget local, Buget raional, FEN, FNDR, Fonduri europene	Sistem funcțional; Suma investiției.
O.S. 1.5 Creșterea eficienței energetice și dezvoltarea durabilă a sectorului energetic.	Reparația capitală a acoperișurilor clădirilor edifiiciilor publice raionale.	2016 - 2020	10 000 000	CR Rîșcani, APL	Buget local, Buget raional, FEE, FISM, FNDR, GIZ, Fonduri europene	Nr. instituțiilor publice cu acoperiș renovat capital; M2 de acoperiș renovat; Suma investiției; Consumul redus la energie termică.
	Înlocuirea ferestrelor și ușilor exterioare vechi cu ferestre și uși tip termopan PVC în clădirile publice raionale.	2016 - 2020	10 000 000	CR Rîșcani, APL	Buget local, Buget raional, FEE, FISM, FNDR, GIZ, Fonduri europene	Nr. geamurilor și ușilor schimbate; Consumul redus la energie termică.
	Îmbunătățirea anvelopei clădirilor publice.	2016 - 2020	30 000 000	CR Rîșcani, APL	Buget local, Buget raional, FEE, FISM, FNDR, GIZ, Fonduri europene	Nr. clădirilor cu anvelopă îmbunătățită; Consumul redus la energie termică; Suma investiției.
	Îmbunătățirea anvelopei blocurilor de locuit din or. Rîșcani și Costești.	2016 - 2020	50 000 000	CR Rîșcani, APL	Buget local, Buget raional, FEE, FISM, FNDR, Fonduri	Nr. blocurilor de locuit cu anvelopă îmbunătățită; Consumul redus

					europene	la energie termică; Suma investiției.
	Introducerea, în toate instituțiile publice raionale a becurilor cu consum energetic redus.	2016	70 000	CR Rîșcani, APL	Buget local, Buget raional, FEE, FISM, FNDR, GIZ, Fonduri europene	Suma investiției; Consumul redus la energie electrică.
	Montarea de panouri solare pe clădirile instituțiilor publice raionale	2016 - 2020	5 000 000	CR Rîșcani, APL	Buget local, Buget raional, FEE, FISM, FNDR, GIZ, Fonduri europene	Suma investiției; Consumul redus la energie.
	Implementarea proiectelor de EE	2016 - 2018	15 000 000	CR Rîșcani	Programului “Energie și Biomasă”.	Nr de proiecte implementate Suma investiției; Consumul redus la energie.
	Proiectarea și înlocuirea corpurilor de iluminat stradal cu lămpi de tip LED.	2016 - 2019	458, 200	CR, APL	Buget raional, FEE, FISM, FNDR, GIZ, Fonduri europene	Suma investiției; Luminozitate mai puternică. Consumul redus la energie electrică
	Facilitarea organizării sesiunilor de instruire dedicate funcționarilor din APL raionului, consumatorilor finali cu privire la măsuri de eficiență energetică	2016 – 2020	1 000	CR, APL	Buget raional, FEE, FISM, FNDR, GIZ, Fonduri europene	Nr. Sesiunilor de instruire; Nr. Persoanelor instruite.

	posibile și la modul lor de implementare.					
	Organizarea de Servicii sau/si a unui Punct de Informare cu privire la eficiența energetică.	2016 – 2020	1000	CR, APL	Buget raional, FEE, FISM, FNDR, GIZ, Fonduri europene	Serviciu de informare funcțional.
	Organizarea Zilelor Raionale ale Energiei, cu competiții, cu accent pe participarea tinerei generații și premierea celor mai bune acțiuni de utilizare eficientă a energiei.	2016 – 2020	5000	CR, APL	Buget raional, FEE, FISM, FNDR, GIZ, Fonduri europene	Nr. Evenimentelor organizate; Nr. De 75articipant.
	Implementarea proiectelor de dezvoltare a infrastructurii termoeenergetice pe biomasă, cu instalarea și utilizarea termocentralelor pe biomasă în instituțiile publice di raionul Rîșcani	2016-2017	6 300 000	PEBM, CR	Buget rational, PEBM	12 instituții publice beneficiare a proiectului 9 centrale termice pe pileți instalate
O.S. 1.6 Construcția, reabilitarea și modernizarea spațiilor verzi și de agrement.	Contribuirea la elaborarea cadastrului spațiilor verzi	2016 - 2021	1 000 000	CR Rîșcani	Buget raional, FEN, fonduri UE, UNDP, Ministerul mediului	Volumul investiției; Lista de lucrări efectuate.
	Contribuirea la elaborarea Planurilor	2017 - 2019	4 000 000	CR Rîșcani	Buget de stat, Fonduri UE,	Volumul investiției;

	Urbanistice Generale ale localităților raionului Rîșcani.				UNDP.	Lista de lucrări efectuate.
	Contribuirea la modernizarea arhitecturală și peisagistică a aliniamentelor verzi stradale în localitățile raionului Rîșcani.	2016 - 2021	3 000 000	CR Rîșcani	Buget raional, FEN, fonduri UE, UNDP, Ministerul mediului	Volumul investiției; Lista de lucrări efectuate.
	Contribuirea la amenajarea zonelor de agrement în localitățile raionului Rîșcani	2016 - 2021	3 000 000	APL din Rîșcani	Buget local	Nr. spațiilor ecologizate.
	Facilitarea procesului de creare a unei zone de agrement în regiunea Costești- Dumeni	2017	8 000 000	APL din Rîșcani	Buget local	Nr. spațiilor ecologizate.
	Inventarierea spațiilor abandonate și ecologizarea acestora;	2016	100 000	CR Rîșcani	Buget raional	Nr. spațiilor ecologizate.
	Contribuirea la elaborarea unor standarde unice de amenajare a localităților	2016	100 000	CR Rîșcani	Buget raional	Proiect elaborat.
	Contribuirea la implementarea programelor de combatere a eroziunii, înmlăștinirii, salinizării, alunecărilor de teren.	2016 - 2018	În curs de estimare	CR Rîșcani	Buget raional	Nr. programe realizate
	Contribuirea la refacerea	2016 - 2021	2 323 750	CR Rîșcani	Buget raional,	Nr. terenurilor

	și gazonarea zonelor verzi aferente căilor publice și intersecțiilor				FEN, fonduri UE, UNDP, Ministerul mediului	prelucrate și amenajate.
	Contribuirea la revalorificarea spațiilor verzi și a lacurilor din or. Rîșcani;	2016 - 2021	200 000	CR, APL II	Buget local APL Rîșcani, Buget raional FEN, fonduri UE, UNDP	Volumul investiției; Lista de lucrări efectuate.

Dirrecia strategică 2: Dezvoltarea economiei raionului prin susținerea IMM și atragerea investițiilor în industrie, agricultură și turism.

O.S. 2.1 Atragerea investițiilor și modernizarea sectorului agro-industrial.	Facilitarea utilizării noilor tehnologii în agricultură.	2016 - 2020	60 000	CR Rîșcani, APL, AE	IFAD, 2KR, ACSA	Nr. Tehnologii implementate
	Contribuirea la reabilitarea sistemelor de irigare în raion.	2017 - 2020	500 000	CR Rîșcani, APL, AE	IFAD, 2KR, ACSA	Nr. Sistemelor reabilitate
	Facilitarea reabilitării infrastructurii zootehnice în raion.	2016 - 2020	10 000 000	CR Rîșcani, APL, AE	IFAD, 2KR, ACSA	Nr. Obiecte renovate.
	Contribuirea la crearea unei infrastructuri raionale specializate în domeniul colectării, prelucrării și distribuirii produselor agricole.	2016 - 2020	50 000 000	CR Rîșcani, APL, AE	IFAD, 2KR, ACSA	Nr de pieți angro construite Nr. de frigidere construite Nr de întreprinderi de prelucrare a produselor asistate
	Contribuirea la dezvoltarea infrastructurii post-recoltare prin crearea întreprinderilor de colectare, ambalare, procesare și păstrare a producției agricole.	2016 - 2020	10 000 000	CR Rîșcani, Agenți economici	Donatori externi.	Nr. IMM create
	Asistarea producătorilor agricoli în efectuarea cercetărilor de marketing și mediatizarea ideilor	2016 - 2020	500 000	CR Rîșcani, Compania de consultanță	Donatori externi.	Nr. beneficiarilor

	noi de afaceri.			parteneră		
	Stimularea asocierii producătorilor agricoli pentru procurarea tehnicii agricole.	2016 - 2020	100 000	CR Rîșcani, Agenți economici	Donatori externi.	Suma investiției Nr. unități tehnică procurată.
O.S. 2.2 Dezvoltarea infrastructurii de afaceri și susținerea IMM.	Inventarierea patrimoniului de care dispune raionul Rîșani în vederea identificării rezervelor pentru susținerea procesului investițional;	2016	5000	CR Rîșcani	Buget raional	Raport elaborat și mediatizat.
	Elaborarea unui Program pentru atragerea investițiilor;	2016	50 000	CR Rîșcani, CCI	Buget raional, FNDR, Fonduri UE	Strategie elaborată.
	Facilitarea organizării instruirilor pentru sectorul IMM cu privire la cadrul legislativ și normativ care reglementează domeniul achizițiilor publice organizate de Agenția de Achiziții Publice	2016 - 2021	50 000	CR Rîșcani	Buget raional	Nr. persoanelor instruite.
	Analiza potențialului regional de dezvoltare a clusterelor (realizarea studiilor de oportunitate	2016 - 2021	100 000	CR Rîșcani	Surse externe	Documente elaborate.

	pentru dezvoltarea clusterelor pe tipuri de produse, identificarea constrângerilor de asociere a antreprenorilor, analiza modului de percepere a conceptului de cluster).					
	Evaluarea nevoilor mediului de afaceri, și identificarea zonelor unde APL de nivelul II poate acționa pentru a crea condiții dezvoltării activităților economice;	2016	30 000	CR Rîșcani	Buget raional	Studiu elaborat.
	Facilitarea organizării unor seminare de instruire pentru antreprenori în domeniul afacerilor inovative.	2016 - 2020	20 000	CR Rîșcani	Buget raional, FNDR, Fonduri UE	Nr. evenimentelor de instruire organizate; Nr. persoanelor instruite.
	Realizarea vizitelor de studiu în alte raioane din țară și peste hotare cu vizitarea companiilor și întreprinderilor de succes.	2016 - 2020	100 000	CR Rîșcani	Buget raional, FNDR, Fonduri UE	Nr. vizetelor de studiu realizate; Nr. participanților.
	Facilitarea procesului de creare a asociațiilor oamenilor de afaceri din rn. Rîșcani.	2016	10 000	CR Rîșcani	Buget raional, AE locali	Asociație creată și activă.
	Promovarea și dezvoltarea Clubului	2017	10 000	CR Rîșcani	Buget raional, AE	Clubul Economic funcțional.

	întreprinzătorilor în rîndurile migranților reveniți – potentiali investitori.				locali	
	Promovarea programelor naționale de dezvoltare a afacerilor în rîndul celor întorși de peste hotare.	2016 - 2020	3 000	CR Rîșcani	Buget raional, FNDR, Fonduri UE	Programe funcționale; Nr. afacerilor noi.
	Sprijinirea întreprinderilor cu potential de export, care implementează standarde internaționale de calitate.	2016 – 2021	100 000	CR Rîșcani, ONG în domeniul economic.	FNDR, PNAET, Pare 1+1, fonduri UE	Nr. întreprinderilor cu potențial de export.
	Facilitarea instruirii tinerilor antreprenori privind introducerea sistemelor de comerț electronic.	2018	50 000	CR	Buget raional, FNDR, Fonduri UE	Nr. activităților de instruire; Nr. persoanelor instruite.
	Contribuirea la crearea unui Centru de susținere a afacerilor în raionul Rîșcani.	2017 - 2020	7 000 000	CR Rîșcani	Buget raional, FNDR, Fonduri UE	Instituție funcțională Nr. Rezidenților.
O.S. 2.3 Promovarea activităților economice și a produselor autohtone.	Elaborarea materialelor promoționale (ghid investițional, bucle, pliante etc.), diseminarea materialelor electronice pe rețelele de socializare, în scopul atragerii investitorilor străini.	2016 - 2020	150 000	CR Rîșcani, CII	Buget raional, FNDR, Fonduri UE	Setul de materiale promotionale elaborate.

	Organizarea tradițională a unor evenimente de promovare a potențialului local și produselor autohtone (expo-tîrguri, iarmaroace, festivaluri etc.)	2016 - 2020	50 000	CR Rîșcani, CII, AE	Buget raional, FNDR, Fonduri UE	Nr. evenimentelor organizate; Nr. participanților.
	Elaborarea unei platforme on-line de oferte comerciale “RîșcaniMarket”	2017	10 000	CR Rîșcani	Buget raional, FNDR, Fonduri UE	Portal functional Nr. Vizitatorilor.
	Contribuirea și susținerea agenților economici din raion la participarea în diverse acțiuni de promovare a mărfurilor și serviciilor autohtone.	2016 - 2018	1 000 000	CR Rîșcani	Buget raional,	Nr. persoanelor beneficiare Nr. Serviciilor oferite.
	Elaborarea unui Ghid de produse autohtone	2016	100 000	CR, ONG în domeniul economic	FNDR, PNAET, fonduri UE	1 ghid elaborate, Nr. exemplarelor distribuite
	Organizarea târgurilor economice.	2016 - 2020	1 000 000	CR	Buget raional, FNDR, AE Fonduri UE	Nr. evenimentelor Nr. participanților.
O.S. 2.4 Dezvoltarea turismului ca ramură economică generatoare de venit.	Diversificarea ofertei turistice și elaborarea pachetelor specializate: turismul agricol, ecologic, sportiv, gastronomic, etc.	2016 - 2017	1 000 000	CR Rîșcani, ONG din domeniu	Buget raional, FNDR, Fonduri UE	Pachete turistice elaborate.

	Crearea unui itinerar turistic raional;	2016	10 000	CR, ONG din domeniu	Buget raional	Itinerar local elaborat.
	Contribuirea la îmbunătățirea și modernizarea infrastructurii de acces și obiectelor de destinație turistică;	2016 - 2019	8 000 000	CR, ONG din domeniu	Buget raional, FNDR, Fonduri UE	Infrastructura de acces îmbunătățită; Volumul investiției.
	Crearea unui birou local de informare turistică;	2016 - 2017	50 000	CR Rîșcani, ONG din domeniu	Buget raional, FNDR, Fonduri UE	Birou local de informare funcțional; Nr. solicitanților.
	Elaborarea materialelor de promovare a turismului în raionul Rîșcani (buclete informaționale, Mini-Ghid turistic, portal turistic, panouri, video si audio clip-uri, etc.)	2016 - 2021	100 000	CR Rîșcani, ONG din domeniu	Buget raional, FNDR, Fonduri UE	Instrumente de promovare elaborate.
	Atragerea turiștilor prin organizarea de evenimente culturale și de agrement de calitate (festivaluri, târguri).	2016 - 2021	150 000	CR Rîșcani, ONG din domeniu	Buget raional	Nr. evenimentelor organizate; Nr. de turiști.
	Elaborarea unui Program pentru dezvoltarea pensiunilor eco-turistice în localitățile raionului.	2016	4 000 000	CR Rîșcani, ONG din domeniu	Buget raional, FNDR, Fonduri UE	Nr. pensiunilor create; Lista de servicii; Nr. turiștilor.
	Achiziționarea inventarului mobil pentru	2016	50 000	CR Rîșcani, ONG din domeniu	Buget raional, FNDR,	Spațiu creat; Nr. participanților;

	realizarea expozițiilor - târg de artizanat în aer liber (standuri, rafturi, corturi, mese, scaune, etc);				Fonduri UE	Nr. vizitatorilor.
	Stimularea întreprinzătorilor ce realizează afaceri în domeniul turismului rural prin scutirea de taxe locale pentru primii 2 ani de activitate;	2016 - 2021	50 000	CR Rîșcani	Buget raional	Nr. antreprenorilor beneficiari.
	Contribuirea la reabilitarea sanatoriului „Salvia” și crearea unei stațiuni balneare moderne.	2017 - 2020	30 000 000	CR Rîșcani, APL I	Fonduri externe	Sanatoriu funcțional
	Facilitarea dezvoltării capacităților profesionale a persoanelor ce activează în sectorul turistic;	2016 – 2021	30 000	CR Rîșcani, ONG din domeniu	Buget raional, FNDR, Fonduri UE	Nr. evenimentelor de instruire; Nr. persoanelor instruite.

Direcția strategică 3: Asigurarea accesului egal la servicii medicale și sociale de calitate.

Obiectivul specific	Acțiunea	Perioada de implementare	Costuri estimative	Responsabili	Parteneri /Surse de finanțare	Indicatori
O.S. 3.1 Sporirea calității în domeniul sănătății publice.	Inventarierea edificiilor medicale.	2016	10 000	CR Rîșcani	Buget raional	Document elaborat
	Contribuirea la reabilitarea și amenajarea IMSP din raion (46 unități), SAMU, ÎM Centrul stomatologic din or. Rîșcani, Spitalul raional	2016 - 2020	50 000 000	CR Rîșcani	Buget raional, CNAM, Fonduri europene	Nr. unități reparate și dotate.
	Reparații capitale și reconstrucția încăperilor instituțiilor medicale primare din raionul Rîșcani.	2016 - 2020	20 000 000	CR Rîșcani	Buget raional, CNAM, Fonduri europene	Nr. unități reparate și dotate.
	Construcția și amenajarea sediului SAMU	2016 - 2020	2 500 000	CR Rîșcani	Buget raional, CNAM, Fonduri europene	Instiuție funcțională. Suma investiției.
	Reamplasarea instituțiilor medicale primare din clădiri avariate, ce nu pot fi reparate capital.(OMF, Centrul de Sănătate Șaptebani)	2016 - 2020	10 000 000	CR Rîșcani	Buget raional, CNAM, Fonduri europene	Nr. unități reamplasate.
	Aprovizionarea instituțiilor medicale din raionul Rîșcani cu apă și servicii	2016 - 2020	100 000 000	CR Rîșcani	FIS, Fonduri UE, UNDP	Nr. centrelor conectate la serviciul de

	de canalizare.					aprovizionare cu apă și canalizare
	Modernizarea sistemelor de încălzire în instituțiile medicale ale raionului.	2016 - 2020	50 000 000	CR Rîșcani	FIS, Fonduri UE, UNDP	Nr. centrelor eficiente termic
	Dotare cu mobilier specializat a instituțiilor medicale ale raionului.	2016 - 2020	10 000 000	CR Rîșcani	FIS, Fonduri UE, UNDP	Nr. centrelor dotate cu mobilier Suma investițiilor
	Dotarea instituțiilor medicale cu aparataj modern necesar.	2016 - 2020	25 000 000	CR Rîșcani	FIS, Fonduri UE, UNDP	Nr. centrelor dotate cu aparataj Suma investițiilor
	Construcția unui heliport în regiunea Spitalului Raional și îmbunătățirea căilor de acces.	2016 - 2018	7 000 000	CR Rîșcani	Buget raional, CNAM, Fonduri europene	Helicoport functional.
	Promovarea culturii medicale și educarea populației.	2016 - 2020	50 000	IMSP CSP CR Rîșcani, APL I	Fonduri de asigurări obligatorii în medicină, APL	Nr. acțiuni realizate.
	Realizarea programelor raionale de combatere a bolilor.	2016 - 2021	1 500 000	IMSP CSP CR Rîșcani, APL I	Fonduri de asigurări obligatorii în medicină, APL	Rată scăzută al îmbolnăvirilor
	Formarea partenerilor din ONG-uri în vederea promovării culturii medicale și educarea medicală a populației (în special a tinerilor și copiilor)	2016 - 2020	10 000	CR Rîșcani, IMSP CSP	Buget raional, donatori externi	Nr. activități realizate Nr. persoane instruite

	Realizarea acțiunilor de sporire a competențelor profesionale a specialiștilor medicali.	2016 - 2020	1 000 000	CR Rîșcani	FIS, Fonduri UE, UNDP	Nr. specialiștilor formați în domenii de activitate
	Realizarea evaluărilor de sănătate mobile în localități rurale.	2016 - 2020	1 000 000	CR Rîșcani	FIS, Fonduri UE, UNDP	Nr. pacienți evaluați
	Contribuirea la deschiderea unor puncte farmaceutice în localități rurale.	2016 - 2020	2 000 000	CR Rîșcani	FIS	Nr. farmacii deschise.
	Crearea unui punct de salvamari în preajma bazelor de odihnă Costești și dotarea cu utilaj tehnic și medical de urgență.	2016 - 2020	1 000 000	CR Rîșcani	Fonduri UE, UNDP	Punct de salvamari functional.
	Stimularea medicilor-specialiști prin acțiuni de susținere și facilitatăți în obținerea locuințelor.	2016 - 2020	1 000 000	CR Rîșcani	Buget raional.	Nr. specialiștilor beneficiari
O.S. 3.2 Diversificarea și modernizarea serviciilor de asistență socială de calitate.	Dotarea cu utilaj medical pentru proceduri de fizio-terapie în cadrul Centrului multifunctional “Renaștere”	2016 - 2020	800 000	CR Rîșcani, APL, director Centrul multifunctional “Renaștere”.	Buget raional.	Serviciu dezvoltat.
	Crearea unui Centru de plasament de lungă durată pentru personae vîrstnice.	2016 – 2018	2 000 000	APL, CR Rîșcani, ONG domeniu social	Buget raional, CR Edineț, UNDP, FISM, Asociații religioase și de caritate naționale și internaționale,	Centru funcțional. Nr. beneficiarilor.

					etc.	
	Crearea serviciului social “Cantina socială mobilă” în localitățile raionului Rîșcani.	2017 - 2018	300 000	APL, ONG cu profil social	Buget raional, UNDP	Cantină funcțională; Nr. beneficiarilor.
	Procurarea unităților de transport specializat pentru “Cantina socială mobilă”.	2017 - 2018	1 000 000	CR Rîșcani, ONG cu profil social.	Surse locale, CR Rîșcani, fonduri externe	Nr. unități transport procurate
	Contribuirea la organizarea training-urilor în domeniul asistenței sociale și atragerii de fonduri.	2016	15 000	ONG cu profil social, CR Rîșcani.	Surse locale, CR Rîșcani	Nr. evenimentelor de instruire; Nr. persoanelor instruite.
	Reabilitarea infrastructurii Pansionatului pentru vîrstnici “Andrei Colibaba” din s. Nihoreni, r-l Rîșcani.	2017 - 2020	1 000 000	CR Rîșcani	Surse locale, fonduri externe.	Lista lucrări efectuate.
	Diversificarea serviciilor sociale de alternativă pentru persoane cu dizabilități și în etate.	2016 - 2021	4 000 000	ONG cu profil social, CR Rîșcani.	UNDP	Serviciu funcțional Nr. beneficiarilor
O.S. 3.3 Susținerea persoanelor cu dizabilități și promovarea politicilor de incluziune	- Crearea serviciului de angajare în câmpul muncii a persoanelor cu dizabilități: - Elaborarea bazei de date a persoanelor cu dizabilități, apti de muncă; - Identificarea	2018 - 2020	300 000	CR Rîșcani DASPF	Buget raional, UNDP Organizații de caritate, etc	Serviciu creat; Nr. persoanelor angajate; Nr. persoanelor instruite.

socială	- potențialilor angajatori; - Instruirea și consilierea persoanelor cu dizabilități pe diverse domenii ; - Acordarea ajutorului în acomodarea spațiului de lucru conform necesităților;					
	• Prestarea serviciului Integrare Socio-Profesională pentru tinerii defavorizați	2017 - 2021	100 000	CR Rîșcani, DASPF	Buget raional	Serviciu dezvoltat.
	• Elaborarea unui Acord-cadru multilateral intersectorial în vederea incluziunii sociale a persoanelor social-vulnerabile	2016	1000	CR Rîșcani, DASPF	Buget raional	Acord elaborat și semnat
	• Medierea și consultarea în diverse domenii a persoanelor social-vulnerabile	2016 -2021	100 000	CR Rîșcani, DASPF	Buget raional	Nr. beneficiarilor
	• Contribuirea la crearea locuințelor sociale asistate/protejate pentru persoane vulnerabile	2018 - 2021	10 000 000	CR Rîșcani, DASPF	Buget raional, Organizații de caritate, fonduri europene, UNDP	Nr. locuințelor create Nr. beneficiarilor
	• Adaptarea infrastructurii social- economice pentru asigurarea accesului persoanelor cu dizabilități	2016 -2017	720 000	CR Rîșcani, DASPF	Buget de stat, Buget raional, Donații, Granturi	Lista lucrărilor executate. Suma investiției.

	la servicii comunitare și spații publice					
	Suținerea creării unor întreprinderi sociale	2017 - 2019	1 000 000	CR Rîșcani, DASPF	Buget de stat, Buget raional, Granturi	Întreprindere funcțională.
	Suținerea cu burse a tinerilor social-vulnerabili dotați pentru formare profesională.	2017 - 2021	50 000	CR Rîșcani, DASPF	Buget raional	Nr. bursierilor.
	Organizarea de campanii în școli pentru combaterea discriminării în rândul copiilor.	2016 – 2021	50 000	CR Rîșcani, DASPF, ONG domeniu social	UNDP, Fundații de caritate	Nr. campaniilor organizate.
O.S. 3.4 Reducerea efectelor fenomenelor demografice negative .	Dezvoltarea serviciilor oferite în special tinerilor: dezvoltarea profesională, întemeierea unei familii, etc.;	2016 – 2021	100 000	CR Rîșcani, DASPF, ONG domeniu social	Fonduri externe	Nr. servicii create Nr. beneficiari.
	Crearea politicii raionale de stimulare a natalității.	2017	1 000 000	CR Rîșcani, DASPF, ONG domeniu social	Buget raional	Politică creată. Nr. beneficiarilor
	Suținerea inițiativelor antreprenoriale locale ale tinerilor familii.	2016 – 2021	500 000	CR Rîșcani, DASPF, ONG domeniu social	Fonduri externe	Nr. afaceri create. Nr. locuri de muncă create.
	Promovarea multilaterală a poliicilor familiale pentru conștientizarea importanței familiei și căsătoriei, maternității și paternității.	2016 – 2021	300 000	CR Rîșcani, DASPF, ONG domeniu social	Fonduri externe	Nr. campanii de promovare organizate.
	Organizarea evenimentelor publice de nivel raional în vederea promovării	2016 – 2021	100 000	CR Rîșcani, DASPF, ONG domeniu social	Bugetul raional, fonduri	Nr. evenimente organizate.

	familiei (Festivalul familiei).				externe	
	Construirea/reabilitarea locuințelor abandonate pentru a le închiria tinerelor familii pe o perioadă de maxim 10 ani cu posibilitatea procurării acestora de către chiriași.	2018 – 2021	10 000 000	CR Rîșcani, DASPF, ONG domeniu social	Fonduri externe	Nr. locuinte construite.
	Stimularea angajării în serviciu a părinților din familii numeroase prin asigurarea de facilități angajatorilor.	2016 – 2021	1 000 000	CR Rîșcani, DASPF, ONG domeniu social	Buget raional	Nr. personae angajate din familii numeroase.

Direcția strategică 4: Dezvoltarea sectorului educație, tineret și sport și valorificarea moștenirii culturale-istorice.

Obiectivul specific	Acțiunea	Perioada de implementare	Costuri	Responsabili	Parteneri /Surse de finanțare	Indicatori
O.S. 4.1 Eficientizarea și modernizarea infrastructurii educaționale și asigurarea unei educații de calitate.	Aplicarea tehnologiilor educaționale moderne în sistemul educational.	2016 - 2020	4 000 000	CR Rîșcani, directori de instituții	Buget raional, FISM, Ministerul educației, Asociații de caritate	Nr. unităților de învățământ ce aplică tehnologii educaționale moderne. Calitatea sporită a studiilor
	Facilitarea procesului de elaborare a proiectelor tehnice de reparații capitale ale instituțiilor educaționale din raion.	2016 - 2017	2 000 000	CR Rîșcani	Buget raional, FISM, Ministerul educației, Asociații de caritate	Nr. documentelor elaborate.
	Asigurarea instituțiilor educaționale cu echipamentul și mobilierul necesar.	2016 - 2020	10 000 000	CR Rîșcani, directorii de instituții	Buget raional, FISM, UNDP	Mobilier procurat și instalat; Nr. de unitati echipament achiziționat;
	Valorificarea potențialului cadrelor didactice cu stimulente sociale (domiciliu, tichete sociale, etc.) pentru atragerea și menținerea acestora, în	2016 - 2020	1 000 000	CR Rîșcani, directori de instituții educative.	Buget raional, Pro-Didactica, Fundatia Soros Moldova, FEE	Specialiști noi atrași

	mediul rural – acordarea spațiilor pentru construcția caselor tinerilor specialiști în mediul rural. Susținerea în continuare cu suport unic financiar a tinerilor specialiști.					
	Crearea și implementarea Programului de susținere financiară a copiilor cu rezultate înalte la studii	2016 - 2020	500 000	CR Rîșcani, directori de instituții educative	Buget raional, Agenți economici raionali	100 Burse de merit oferite
	Încurajarea proceselor de creare a asociațiilor cadrelor didactice și de părinți în domeniul educației inclusive.	2016 - 2020	*	CR Rîșcani, Direcția Învățământ, Tineret, Sport	Bugetul instituțiilor de învățământ	Nr. asociațiilor create.
	Facilitarea procesului privind introducerea Internetului în toate instituțiile educaționale.	2016 - 2021	1 000 000	CR Rîșcani, directori de instituții educative	Buget raional, Pro-Didactica, Fundația Soros Moldova, FEE	Unități instructiv-educative conectate la Internet
	Elaborarea paginilor web a instituțiilor preuniversitare.	2016 - 2021	1 000 000	CR Rîșcani, directori de instituții educative	Buget raional, Pro-Didactica, Fundația Soros Moldova, FEE	Nr. Paginilor web funcționale.
	Implementarea tehnologiilor didactice bazate pe comunicații electronice	2016 - 2021	1 000 000	CR Rîșcani, directori de instituții	Buget raional, Pro-Didactica, Fundația	Nr. tehnologii didactice noi implementate

				educative.	Soros Moldova, FEE	
	Procurarea echipamentelor și softurilor educaționale	2016 - 2021	500 000	CR Rîșcani, Direcția de Învățămînt	Buget al instituțiilor de învățămînt, donatori externi.	Nr. Programe procurate.
	Contribuirea la îmbogățirea bibliotecilor din instituțiile instructiv-educative cu cărți noi	2016 - 2021	2 000 000	CR Rîșcani, directori de instituții educative.	Buget raional.	Nr. cărți noi procurate.
	Dotarea laboratoarelor și atelierelor din școli	2016 - 2018	2 000 000	CR Rîșcani, directori de instituții	Buget raional, FISM, Ministerul educației, Asociații de caritate	Nr. laboratoarelor dotate. Suma investiției.
	Reorganizarea a 10 instituții de învățămînt din comunități rurale cu număr redus de copii.	2016– 2017	În curs de estimare	CR Rîșcani, APL	Buget raional,	Nr. Instituțiilor reorganizate; % resurselor economisite
	Consolidarea rețelei preșcolare și crearea a 14 complexe educaționale.	2016 - 2017	În curs de estimare	CR Rîșcani, APL	Buget raional.	Nr. Instituțiilor reorganizate;
	Crearea condițiilor necesare pentru includerea copiilor cu CES în procesul instructiv-educativ.	2016 - 2017	În curs de estimare	CR Rîșcani, APL	Buget raional	Nr. instituții cu condiții speciale funcționale

	Majorarea numărului de transport școlar elevilor din alte localități ca condiție absolut necesară în cazul creării școlilor de circumscripție și a centrelor educaționale școală-grădiniță	2016	În curs de estimare	CR Rîșcani	Buget raional, donatori	Nr. unități de transport procurate.
O.S. 4.2 Promovarea politicilor de tineret și implicarea tinerilor în viața comunitară	Perfecționarea continuă a cadrului normativ local din domeniul tineretului	2016 - 2021	5 000	CR Rîșcani, DÎTS, ONG în domeniul tineretului	Ministerul Educației, Ministerul Tineretului și Sportului, Buget raional, UNDP, FEE, Fonduri europene.	Numărul de documente în domeniul tineret aprobate și/sau revizuite
	Constituirea și asigurarea funcționării Consiliului Raional al Tinerilor.	2016	40 000	CR Rîșcani, DÎTS, ONG în domeniul tineretului	Ministerul Educației, Ministerul Tineretului și Sportului, Buget raional, UNDP, FEE, Fonduri europene.	Consiliul Municipal de Tinerilor constituit
	Elaborarea Strategiei de dezvoltare a sectorului Tineret din raionul Rîșcani.	2016	15 000	CR Rîșcani, DÎTS, ONG în domeniul tineretului	Ministerul Educației, Ministerul Tineretului și Sportului, Buget raional, UNDP, FEE, Fonduri europene.	Document elaborat

Crearea unui Centru de Tineret raional cu servicii “ prietenoase tinerilor”.	2016 - 2017	1 500 000	CR Rîșcani, DÎTS, ONG în domeniul tineretului	Ministerul Educației, Ministerul Tineretului și Sportului, Buget raional, UNDP, FEE, Fonduri europene.	Infrastructură funcțională. Nr. serviciilor acordate Nr. beneficiarilor.
Contribuirea la organizarea și desfășurarea Forumului anual al Tinerilor din raionul Rîșcani.	2016 - 2021	50 000	CR Rîșcani, DÎTS, ONG în domeniul tineretului, APL I	Ministerul Educației, Ministerul Tineretului și Sportului, Buget raional, UNDP, FEE, Fonduri europene.	Nr. evenimente organizate Nr. de participant Nr. de rezoluții adaptate
Facilitarea organizării trainingurilor de instruire pentru reprezentanții APL și instituțiilor publice privind mecanismele de implicare a tinerilor în procesul de luare a deciziei.	2016 - 2021	10 000	CR Rîșcani, DÎTS, ONG în domeniul tineretului, APL I	Ministerul Educației, Ministerul Tineretului și Sportului, Buget raional, UNDP, FEE, Fonduri europene.	Nr. evenimentelor organizate Nr. personae instruite
Desfășurarea campaniilor de informare cu privire la necesitatea participării tinerilor în procesul decizional.	2016 - 2021	20 000	CR Rîșcani, DÎTS, ONG în domeniul tineretului, APL I	Ministerul Educației, Ministerul Tineretului și Sportului, Buget raional,	Nr. evenimente organizate. Numărul de tineri implicați în procesul de luare a deciziilor.

				UNDP, FEE, Fonduri europene.	
Organizarea, desfășurarea și participarea la activitățile sociale, sportive, cultural–artistice la nivel local, raional, regional, național și internațional.	2016 - 2021	100 000	CR Rîșcani, DÎTS, ONG în domeniul tineretului, APL I	Ministerul Educației, Ministerul Tineretului și Sportului, Buget raional, UNDP, FEE, Fonduri europene.	Ponderea tinerilor implicați în activitățile date. Nr. de participanți la activitățile sociale, sportive, cultural–artistice la nivel raional, regional, național și internațional.
Facilitarea participării tinerilor cu nevoi speciale în activitățile de formare pentru tineret.	2016 - 2021	50 000	CR Rîșcani, DÎTS, ONG în domeniul tineretului, APL I	Ministerul Educației, Ministerul Tineretului și Sportului, Buget raional, UNDP, FEE, Fonduri europene.	Numărul de activități realizate. Numărul de beneficiari.
Desfășurarea campaniilor de informare a tinerilor privind importanța voluntariatului și mobilizarea voluntarilor.	2016 - 2021	30 000	CR Rîșcani, DÎTS, ONG în domeniul tineretului	Ministerul Educației, Ministerul Tineretului și Sportului, Buget raional, UNDP, FEE, Fonduri europene.	Numărul campaniilor desfășurate. Numărul de voluntari implicați în acțiunile comunitare.

	Desfășurarea anuală a Săptămânii Raionale a Voluntariatului.	2016 - 2021	50 000	CR Rîșcani, DÎTS, ONG în domeniul tineretului, APL I	Ministerul Educației, Ministerul Tineretului și Sportului, Buget raional, UNDP, FEE, Fonduri europene.	Numărul de activități desfășurate anual în cadrul Săptămânii naționale a voluntariatului.
	Organizarea și desfășurarea concursului „Bursa Raională ”	2016 - 2021	50 000	CR Rîșcani, DÎTS, Directori de instituții educaționale, APL I	Ministerul Educației, Ministerul Tineretului și Sportului, Buget raional, UNDP, FEE, Fonduri europene.	Numărul de dosare depuse în raport cu numărul de burse acordate.
	Promovarea oportunităților de educație non-formală	2016 - 2021	50 000	CR Rîșcani, DÎTS, ONG în domeniul tineretului, APL I	Ministerul Educației, Ministerul Tineretului și Sportului, Buget raional, UNDP, FEE, Fonduri europene.	Tipul de activități. Numărul de activități . Numărul de beneficiari.
	Organizarea trainingurilor de formare a tinerilor lideri.	2016 - 2021	50 000	CR Rîșcani, DÎTS, ONG în domeniul tineretului, APL I	Ministerul Educației, Ministerul Tineretului și Sportului, Buget raional,	Numărul de traininguri organizate. Numărul de persoane formate. Gradul de

					UNDP, FEE, Fonduri europene.	satisfacție al participanților.
	Organizarea de conferințe, instruiți, școli de vară pentru tineri în scopul dezvoltării abilităților antreprenoriale	2016 - 2021	50 000	CR Rîșcani, DÎTS, ONG în domeniul tineretului, APL I	Ministerul Educației, Ministerul Tineretului și Sportului, Buget raional, UNDP, FEE, Fonduri europene.	Numărul de tineri beneficiari ai serviciilor de informare.
	Organizarea și monitorizarea desfășurării activităților de promovare a modului de viață sănătos.	2016 - 2021	20 000	CR Rîșcani, DÎTS, ONG în domeniul tineretului, APL I	Ministerul Educației, Ministerul Tineretului și Sportului, Buget raional, UNDP, FEE, Fonduri europene.	Numărul de activități organizate. Numărul de participanți.
	Extinderea și acordarea serviciilor de consiliere psihologică, juridică, informațională, inclusiv prin linia fierbinte și on-line.	2016 - 2021	30 000	CR Rîșcani, DÎTS, ONG în domeniul tineretului, APL I	Ministerul Educației, Ministerul Tineretului și Sportului, Buget raional, UNDP, FEE, Fonduri europene.	Numărul tinerilor beneficiari de servicii de consiliere. Numărul de consultații oferite.
	Organizarea și desfășurarea campaniei de informare privind riscurile mediului on-line al	2016 - 2021	10 000	CR Rîșcani, DÎTS, ONG în domeniul	Ministerul Educației, Ministerul	Nr. acțiuni realizate.

	tinerilor.			tineretului.	Tineretului și Sportului, Buget raional, UNDP, FEE, Fonduri europene.	
OS 4.3. Reabilitarea infrastructurii de sport și promovarea unui mod sănătos de viață.	• Facilitarea proceselor de reparație și reamenajare a stadioanelor în comunități rurale ale raionului Rîșcani.	2016 – 2018	1 000 000	CR, APL I	Buget raional, Federația de Fotbal din Moldova, AE	Nr. stadioane modernizate și funcționale.
	• Contribuirea la reparația și reamenajarea Taberei de sport Rîșcani	2017 - 2019	3 000 000	CR	Buget raional, surse externe	Tabără de sport amenajată și funcțională.
	• Contribuirea la construcția terenurilor de sport cu covor artificial în 7 UAT ale raionului	2016-2021	2 000 000	CR, APL I	Programul HET-TRIT, Fedrația de Fodbal a Moldovei.	Terenuri amenajate
	• Identificarea resurselor și contribuirea la construcția unui bazin de înot raional în or. Rîșcani	2017-2019	8 000 000	CR, APL I	Buget raional, AE	Bazin funcțional.
	• Contribuirea la construcția unei baze de canotaj dotată cu echipament.	2016 - 2020	1 500 000	CR Rîșcani, DRÎS	Buget raional, AE	Bază de canotaj funcțională
	• Contribuirea la constituirea echipelor raionale de baschet (femei, bărbați)			CR Rîșcani, DRÎS	Buget raional, AE	Echipe constituite.
	• Contribuirea la construcția unei săli moderne și multifuncționale pentru practicarea sportului.	2017-2019	10 000 000	CR Rîșcani, DRÎS	Buget raional, AE	Școală de sport funcțională

	Facilitarea procesului de constructive a terenurilor de joacă pentru copii	2017-2019	2 000 000	CR Rîșcani, DRÎS	Buget raional, fonduri externe	Nr.terenuri construite.
	Suținerea sportivilor de performanță prin acordarea burselor pentru rezultate deosebite	2016 - 2021	124 000	CR Rîșcani, DRÎS	Ministerul tineretului, APL II	Nr. beneficiarilor.
OS 4.4. Modernizarea instituțiilor culturale și diversificarea serviciilor de agrement.	Inventarierea culturală și elaborarea registrului raional al patrimoniului cultural.	2016 - 2021	20 000	CR Rîșcani	Buget raional	Registru de inventariere elaborat
	Contribuirea la reabilitarea edificiilor culturale în mediul rural (s. Pociumbeni, Pîrjota, Borosenii Noi, Aluniș, Corlăteni, or. Costești)	2016 - 2020	55 000 000	CR Rîșcani, APL I	Fonduri externe	Nr. Instituțiilor reabilite
	Facilitarea dotării cu aparataj sonor, costume naționale, instrumente muzicale casele de cultură din mediul rural al raionului Rîșcani.	2016 - 2021	1 240 000	CR Rîșcani, APL I	Fonduri externe	Nr. Echipamentelor procurate. Suma investiției
	Identificarea resurselor și contribuirea la reparația capitală a Casei de cultură din or. Rîșcani	2016 – 2017	2 000 000	CR Rîșcani, APL I, director Casa de cultură.	Buget raional, Ministerul culturii, FISM, FNDR, organizații /fundații culturale din strainatate, AE locali și externi.	Clădire restaurată și dotată; Suma investiției.
	Efectuarea reformei sistemului	2016 - 2019	180 000	CR Rîșcani	Fonduri	Nr. cetrelor create.

	bibliotecilor prin transformarea acestora în centre info-documentare.				externe	Lista de servicii acordate.
	• Dotarea bibliotecilor cu literatură în diverse domenii și limbi.	2016 - 2021	1 000 000	CR Rîșcani,	Fonduri externe	Nr. cărți noi procurate.
	• Dotarea bibliotecilor cu mobilier și echipament tehnic.	2016 - 2021	3 000 000	CR Rîșcani,	Fonduri externe	Nr. biblioteci dotate.
	• Restaurarea și dotarea Muzeului Ținutului natal din or. Rîșcani.	2016 – 2018	2 000 000	CR Rîșcani, APL I, director Muzeu	Buget raional, Ministerul culturii, FISM, FNDR, organizații /fundații culturale din strainatate, AE locali și externi	Clădire restaurată și dotată; Suma investiției.
	• Contribuirea la extinderea rețelei muzeelor ținutului natal în localitățile Zaicani, Mihaileni, Druitoarea Veche	2016 - 2021	În curs de estimare	CR Rîșcani, APL I	Buget raional, Ministerul culturii, FISM, FNDR, organizații /fundații culturale din strainatate, AE locali și externi	Nr. muzeelor locale create.
	• Contribuirea la reparația capitală și dotarea Școlii de arte din Rîșcani	2017 - 2018	2 000 000	CR Rîșcani, director ȘA	Buget raional	Instituție reabilitată.
	• Construcția monumentului compozitorului Gavriil	2016 - 2017	150 000	CR Rîșcani	Buget raional, Ministerul	Monument construit

	Muzicescu în preajma Școlii de arte Rîșcani				culturii, organizații /fundații culturale din strainatate, AE locali și externi	
	Contribuirea la salvagardarea monumentului de cultură "Biserica din lemn" (1846) din satul Hiliuți	2016 - 2017	10 000 000	CR Rîșcani, APL I	Fonduri externe	Monument restaurat.
	Contribuirea la crearea și dotarea cu echipament a Centrelor de meșteșugărit din s. Mihaileni, s. Pîrjota și or. Costești "Țesutul covoarelor".	2016 - 2020	150 000	APL I, directorul Casei de cultură, directorul Școlii muzicale, directorul Casei de creație	Buget raional, Ministerul culturii, organizații /fundații culturale din străinătate, AE locali și externi	Nr. evenimentelor; Nr. participanților.
	Asigurarea accesului pentru formarea profesională a specialiștilor în domeniul cultural	2016 - 2021	50 000	CR Rîșcani	Buget raional	Nr. Persoanelor instruite.
	Consolidarea eforturilor de organizare a festivalurilor, tirgurilor și expozițiilor din raion în scopul dezvoltării capacităților meșterilor populari și orientarea profesională a tinerei generații.	2016 - 2021	500 000	CR Rîșcani	Buget raional, sponsori externi și locali, Fundații culturale internaționale	Nr. Evenimentelor organizate.

	Crearea paginii web al patrimoniului cultural din raionul Rîșcani.	2016	25 000	CR Rîșcani	Buget raional.	Pagină web funcțională.
	Dezvoltarea programelor interculturale comune cu raioanele/regiunile ”înfrățite”.	2016 - 2021	500 000	CR Rîșcani	Buget raional, parteneri străini.	Nr. evenimentelor organizate, nr. participanților.
	Crearea unei burse raionale de susținerea a tinerilor talente.	2016 - 2021	50 000	CR Rîșcani	Buget raional, organizații /fundații culturale din străinătate, AE locali și externi	Nr. bursierilor.
	Dezvoltarea abilităților de management și marketing cultural ale administratorilor instituțiilor de cultură.	2016 - 2021	25 000	CR Rîșcani	Buget raional, Ministerul culturii	Nr. evenimente de instruire organizate. Nr. persoanelor instruite.

Dirrecția strategică 5: Protecția mediului ambiant și asigurarea echilibrului ecologic.

Obiectivul specific	Acțiunea	Perioada de implementare	Costuri	Responsabili	Parteneri /Surse de finanțare	Indicatori
O.S. 5.1 Educația continuă a cetățenilor privind protecția mediului ambiant.	Facilitarea creării ONG, grupurilor locale de voluntari de mediu.	2016	30 000	CR Rîșcani	APL I, APL II, Inspecția Ecologică	Nr. grupurilor create.
	Facilitarea organizării seminarelor de informare în domeniul protecției mediului.	2016 – 2021	50 000	CR Rîșcani, ONG în domeniul ecologic	Buget raional, FEN, fonduri UE, UNDP, Ministerul mediului.	Nr. evenimentelor de instruire organizate.
	Organizarea campaniilor de educare și informare în domeniul ecologic a populației din localitățile rurale.	2016 – 2021	100 000	CR Rîșcani, ONG în domeniul ecologic	Buget raional, FEN, fonduri UE, UNDP, Ministerul mediului.	Nr. campaniilor organizate.
	Organizarea unor campanii de informare și instruire în instituțiile instructiv-educative despre colectarea	2016 – 2021	30 000	CR Rîșcani, ONG în domeniul ecologic	Buget raional, FEN, fonduri UE, UNDP, Ministerul mediului.	Nr. campaniilor organizate.

	separată a deșeurilor.					
	Organizarea concursului raional, „Cea mai salubă și amenajată localitate”	2016 – 2021	500 000	CR Rîșcani, ONG în domeniul ecologic	Buget raional, FEN, fonduri UE, UNDP, Ministerul mediului.	Concurs organizat; Valoarea și nr. premiilor.
	Participarea la concursuri/acțiuni de nivel național (Un arbore pentru dăinuirea noastră, Rîu curat de la sat la sat, Apa – izvorul vieții, etc)	2016 – 2021	1 000 000	CR Rîșcani, APL, ONG în domeniul ecologic	Ministerul Mediului, FEN, FEL, Întreprindere a silvică Glodeni, fonduri externe.	Nr. de activități organizate. Nr. instituții/personae implicate Nr. puiți plantați Suprafețe salubrizate.
	Facilitarea elaborării planurilor locale/raional în domeniul protecției mediului ambiant					
	Elaborarea și editarea materialelor promoționale cu	2016	300 000	CR Rîșcani, ONG în domeniul ecologic	Buget raional, FEN, fonduri UE, UNDP,	Set de materiale promoționale elaborate/diseminate.

	subiecte de educație ecologică.				Ministerul mediului.	
	Facilitarea creării pădurilor comunitare pe terenuri degradate.	2016 - 2021	1 000 000	CR Rîșcani, ONG în domeniul ecologic, APL I	Buget raional, Buget local FEN, fonduri UE, UNDP, Ministerul mediului.	Nr. Păduri create. Ha. Păduri plantate.
	Organizarea acțiunii “Aer curat pentru toți”.	2016 – 2021	50 000	CR Rîșcani, ONG în domeniul ecologic	Ministerul mediului, FEL, finanțatori locali	Evenimente organizate; Nr. participanților.
	Organizarea de campanii de promovare a transportului ecologic.	2016 - 2021	50 000	CR Rîșcani, ONG în domeniul ecologic	Buget raional, FEN, fonduri UE, UNDP, Ministerul mediului	Nr. evenimentelor organizate; Nr. participanților la evenimente.
O.S. 5.2 Asigurarea gestionării durabile a resurselor naturale	Facilitarea elaborării planurilor locale de acțiuni în domeniul mediului	2016	25 000	CR Rîșcani	Ministerul Mediului, APL I	Document elaborat
	Elaborarea hărților și bazelor de date a terenurilor expuse la riscuri	2016	210 000	CR Rîșcani	Ministerul Mediului, APL I	Document elaborat

	naturale.					
	Intocmirea planurilor de refacere a terenurilor din zonele afectate	2016 - 2021	10 000	CR Rîșcani	Ministerul Mediului, APL I	Nr. acțiuni realizate
	Campanie de plantare a arborilor și arbuștilor pe terenurile degradate	2016 - 2021	150 000	CR Rîșcani APL	Ministerul Mediului, FEN, Buget local, Agenți economici	Nr. arborilor plantați
O.S.5.3 Implementarea tehnologiilor prietenoase mediului și prevenirea schimbărilor climatice	Contribuirea la curățarea bazinelor acvatice (înlăturarea vegetației excesive, nămolului);	2016 - 2021	3 000 000	CR Rîșcani, APL I	Bugetul local, FEN, fonduri UE	Nr. bazinelor acvatice curățate.
	Efectuarea lucrărilor de consolidare a malurilor bazinelor de apă;	2016 - 2021	2 100 000	Agencia Apele Moldovei ÎS,,DNH Costești-Stînca” CR Rîșcani, APL I	Ministerul Mediului, FEN, Bugetul local, fonduri UE	Nr. lucrărilor efectuate.

	Reanimarea, amenajarea, extinderea perdelelor forestiere de protecție a malurilor lacurilor, râurilor și râulețelor	2016 - 2021	1 152 000	CR Rîșcani, APL I, A.S. "Moldsilva"	FEN Bugetul local	Suma investiției.
	Reparația capitală a barajelor, instalațiilor hidrotehnice la bazinele de apă publice	2015 -2021	1 000 000	CR Rîșcani, APL I	Buget raional, FNDR, FEN, Fonduri UE	Nr. obiectelor acvatice reanimate și amenajate. Suma investiției.
	Contribuirea la crearea și amenajarea zonelor de agrement autorizate	2015 -2021	2 000 000	CR Rîșcani, APL I	Buget raional, FNDR, FEN, Fonduri UE	Nr. obiectelor acvatice reanimate și amenajate. Suma investiției.
	Reabilitarea surselor de apă potabilă, tamponarea sondelor arteziene și fîntînilor abandonate cu perioada de exploatare	2016 - 2021	3 000 000	CR Rîșcani APL	Ministerul Mediului, FEN, Fonduri UE	Nr.de obiecte reabilitate, Nr.obiecte tamponate

	expirată (25-30 ani)					
	Reutilizarea casangeriilor instituțiilor instructiv-educative și socio-culturale în vederea trecerii la combustibil nonpoluant (biomasa)	2015 -2021	5 000 000	CR Rîșcani, APL I	Buget raional, FNDR, FEN, Fonduri UE	Nr. Obiectelor reutilate
	Contribuirea la crearea unui azil pentru cîinii vagabonzi;	2016	100 000	CR, APL II	Buget local, organizații donatoare	Azil funcțional; Micsorarea nr. de cîini vagabonzi.

V. ANEXE: FIȘE DE PROIECT

FIȘA DE PROIECT nr. 1

Dirrecția strategică 2: Dezvoltarea economiei raionului prin susținerea IMM și atragerea investițiilor în industrie, agricultură și turism.

Nr.	Itemi	Descriere						
1.	Denumirea localității	Or. Rîșcani						
2.	Denumirea proiectului	Crearea unui incubator de afaceri în or. Rîșcani						
3.	Enunțul problemei	Nivelul slab de dezvoltare a economiei locale reduce considerabil oportunitățile de angajare în câmpul muncii, mai ales a tinerilor. O mare parte din tineri pleacă peste hotare ori își caută un loc de muncă în orașele mai mari din țară. În consecință, crește șomajul, migrația, are loc destrămarea familiilor tinere etc. Crearea unui incubator de afaceri ar soluționa o mare parte din aceste probleme.						
4.	Obiectivul general	OG: Crearea în localitate a unui incubator de afaceri						
5.	Obiective specifice	OS1. Dezvoltarea infrastructurii de afaceri locale prin crearea unui incubator de afaceri OS2. Crearea noilor oportunități de inițiere a afacerilor și de angajare tinerilor						
6.	Indicatori	<table><tr><td rowspan="2">OS1</td><td>Cantitativi: 1 incubator de afaceri creat - Circa 10 noi afaceri dezvoltate </td></tr><tr><td>Calitativi: - Infrastructură de afaceri dezvoltată - Volumul de producție locală în creștere </td></tr><tr><td rowspan="2">OS2</td><td>Cantitativi: - Circa 10 rezidenți asistați - Circa 10-15 noi locuri de muncă create pentru tineri </td></tr><tr><td>Calitativi: - Numărul de angajați în creștere - Rata șomajulu în descreștere </td></tr></table>	OS1	Cantitativi: 1 incubator de afaceri creat - Circa 10 noi afaceri dezvoltate	Calitativi: - Infrastructură de afaceri dezvoltată - Volumul de producție locală în creștere	OS2	Cantitativi: - Circa 10 rezidenți asistați - Circa 10-15 noi locuri de muncă create pentru tineri	Calitativi: - Numărul de angajați în creștere - Rata șomajulu în descreștere
OS1	Cantitativi: 1 incubator de afaceri creat - Circa 10 noi afaceri dezvoltate							
	Calitativi: - Infrastructură de afaceri dezvoltată - Volumul de producție locală în creștere							
OS2	Cantitativi: - Circa 10 rezidenți asistați - Circa 10-15 noi locuri de muncă create pentru tineri							
	Calitativi: - Numărul de angajați în creștere - Rata șomajulu în descreștere							

7.	Parteneri posibili	APL or. Rîșcani, agenți economici, Camera de Comerț și Industrie din Bălți, ODIMM
8.	Valoarea estimativă a proiectului	500000 lei
9.	Oportunități de finanțare	FNDR, alte fonduri externe
10.	Perioada de implementare	2016-2018

FIȘA DE PROIECT nr. 2

Direcția strategică 5: Protecția mediului ambiant și asigurarea echilibrului ecologic.

Nr.	Itemi	Descriere
1.	Denumirea localității	Raionul Rîșcani
2.	Denumirea proiectului	Îmbunătățirea mediului ambiant în raionul Rîșcani prin educația ecologică a populației.
3.	Enunțul problemei	Mediu poluat excesiv din motivul prezenței depozitelor de deșeuri spontane și nivelul limitat de cultură ecologică a cetățenilor raionului.
4.	Obiectivul general	OG: Reducerea riscurilor asupra sănătății populației și asigurarea durabilității ecologice.
5.	Obiective specifice	OS1. Crearea condițiilor optime pentru colectarea și depozitarea deșeurilor solide în localitățile raionului. OS2. Sensibilizarea și informarea cetățenilor privind impactul negativ al mediului poluat asupra sănătății
6.	Indicatori	<i>Cantitativi:</i> - Inventar și echipament tehnic procurat pentru lichidarea depozitelor spontane; - Materiale informative (poze, rapoarte despre activitățile realizate, etc.) detaliate despre activitățile proiectului plasate periodic pe 16 panouri informative. - Materiale promoționale editate și distribuite cetățenilor din localitățile beneficiare (pliante, fluturași, postere) - Circa 20 000 cetățeni informați despre impactul nociv al deșeurilor și despre modalitățile corecte de colectare și depozitare a deșeurilor solide. <i>Calitativi:</i> - Locuitorii localităților beneficiare motivați să colecteze selectiv și depoziteze deșeurile solide. - Condiții de trai îmbunătățite pentru

		circa 20 000 locuitori ai raionului Rîșcanidini. • Nivel redus de îmbolnăvire a populației din localitățile vizate cu 30%
7.	Parteneri posibili	APL I, Inspecția ecologică Rîșcani
8.	Valoarea estimativă a proiectului	300000 lei
9.	Oportunități de finanțare	FNDR, FEN, alte fonduri externe
10.	Perioada de implementare	2017-2019

FIȘA DE PROIECT nr. 3

***Direcția strategică 2:** Dezvoltarea economiei raionului prin susținerea IMM și atragerea investițiilor în industrie, agricultură și turism.*

Nr.	Itemi	Descriere
1.	Denumirea localității	Raionul Rîșcani
2.	Denumirea proiectului	Crearea traseului turistic Rîșcani - Costești
3.	Enunțul problemei	Nivel scăzut de dezvoltare în turism cauzat prin calificare joasă a potențialilor prestatori de servicii și promovarea redusă a domeniului.
4.	Obiectivul general	OG: Nivel ridicat de dezvoltare în turism în zona raionului Rîșcani prin intensificarea valorificării potențialului local.
5.	Obiective specifice	OS1. Crearea condițiilor optime pentru deplasarea turiștilor către valorile turistice ale raionului prin îmbunătățirea căilor de acces. OS2. Reabilitarea monumentelor istorice și de cult de valoare. OS3. Crearea unei zone de agrement în zona râului Prut. OS4. Dezvoltarea meșteșugăritului autohton.
6.	• Indicatori	Cantitativi: • 30 km. de drumuri reparate; • 1 muzeu reabilitat în s. Druitoarea veche. • 1 biserică din lemn reabilitată • 1 zonă de agrement amenajată. • 1 atelier de artizanat deschis • 5 magazine de comercializare a obiectelor de artizanat local deschise. Calitativi: • Creșterea atractivității zonei. • Sporirea veniturilor. • Creșterea gradului de informare, conștientizare, motivare privind

		mobilitatea ocupațională a potențialilor prestatori de servicii turistice incluse printr-o campanie de instruire și promovare a turismului în r-l Rîșcani;
7.	Parteneri posibili	APL I, Agenții de turism Rîșcani
8.	Valoarea estimativă a proiectului	10 000 000 lei
9.	Oportunități de finanțare	FNDR, alte fonduri externe
10.	Perioada de implementare	2017-2019

FIȘA DE PROIECT nr. 4

Direcția strategică 3: Asigurarea accesului egal la servicii medicale și sociale de calitate.

Nr.	Itemi	Descriere
1.	Denumirea localității	Or. Rîșcani
2.	Denumirea proiectului	Asigurarea confortului termic pacienților și colaboratorilor Centrului de Sănătate Rîșcani.
3.	Enunțul problemei	Nivel scăzut de asigurare a confortului termic în perioada rece a anului pentru pacienții Centrului de Sănătate Rîșcani.
4.	Obiectivul general	OG: Condiții adecvate și confort termic necesar pentru prestarea a serviciilor de sănătate în incinta Centrului de Sănătate Rîșcani asigurat.
5.	Obiective specifice	OS1. Modernizarea sistemului de încălzire în cadrul CS Rîșcani OS2. Izolarea termică a edificiului CS Rîșcani.
6.	Indicatori	<i>Cantitativi:</i> - Sistem de încălzire modern și eficient funcțional - Clădire eficientizată termic <i>Calitativi:</i> - Servicii medicale mai accesibile pentru pacienți - Cheltuieli reduse
7.	Parteneri posibili	APL I, FEE
8.	Valoarea estimativă a proiectului	2 000 000 lei
9.	Oportunități de finanțare	FEE, FNDR, alte fonduri externe

10.	Perioada de implementare	2017-2018
-----	--------------------------	-----------

FIȘA DE PROIECT nr. 5

Direcția strategică 3: Asigurarea accesului egal la servicii medicale și sociale de calitate.

Nr.	Itemi	Descriere
1.	Denumirea localității	Or. Rîșcani
2.	Denumirea proiectului	Crearea unui Centru de plasament temporar pentru persoane fără adăpost.
3.	Enunțul problemei	Numărul sporit al persoanelor fără surse de existență și spațiu locativ aflați în situație de criză duce la marginalizarea acestora, producând probleme de ordin social și descurajare în viitor.
4.	Obiectivul general	OG: Reducerea fenomenului marginalizării și al excluderii sociale a persoanelor fără adăpost prin intermediul serviciilor sociale inovative de implicare în acțiuni.
5.	Obiective specifice	OS1. Crearea Centru de plasament temporar pentru persoane fără adăpost în or. Rîșcani pentru prestarea serviciilor de implicare, comunicare, consiliere și informare pentru 30 persoane fără adăpost timp de 1 an. OS2. Dezvoltarea unor servicii de sprijin pentru o viață activă în vederea reintegrării sociale a 33 de adulți fără adăpost; OS3. Promovarea voluntariatului și mentoratului în rândurile persoanelor în etate;
6.	Indicatori	Cantitativi Centrul de plasament temporar pentru persoane fără adăpost în or. Rîșcani deschis pentru acțiuni de comunicare, instruire și odihnă pentru 30 persoane fără adăpost singuratice deschis. Calitativi Dezvoltarea personală și îmbunătățirea semnificativă a abilităților generale a grupului țintă. Diminuarea marginalizării și îmbunătățirea calității vieții persoanelor fără adăpost și integrarea lor în comunitate. Deprinderea de cunoștințe teoretice și abilitati practice în practicarea voluntariatului de către grupul țintă.
7.	Parteneri posibili	APL I, APL II, ONG în domeniul social
8.	Valoarea estimativă a	2 500 000 Lei

	proiectului	
9.	Oportunități de finanțare	Fonduri europene; UNDP, FNDR, Agenții economici
10.	Perioada de implementare	2017-2018

FIȘA DE PROIECT nr. 6

Direcția strategică 4: Dezvoltarea sectorului educație, tineret și sport și valorificarea moștenirii culturale-istorice.

Nr.	Itemi	Descriere
1.	Denumirea localității	Or. Rîșcani
2.	Denumirea proiectului	Asigurarea confortului termic în Școala de Sport din or. Rîșcani
3.	Enunțul problemei	Condiții nefavorabile pentru dezvoltarea fizică, antrenamente și activități sportive pentru beneficiarii Școlii de Sport din Rîșcani.
4.	Obiectivul general	OG: Crearea condițiilor favorabile de dezvoltare și educare sportivă a copiilor și tinerilor în cadrul Școlii de Sport din or. Rîșcani prin asigurarea confortului termic în perioada rece a anului.
5.	Obiective specifice	OS1. Schimbarea a 500 m2 de acoperis în vederea refacerii hidroizolației exterioare timp de 3 luni; OS2. Izolarea termică a pereților exteriori timp de 2 luni; OS3. Instruirea părinților și profesorilor în domeniul eficienței energetice timp de 1 luna;
6.	Indicatori	Cantitativi Cantitativi 500 m.2 de acoperiș renovat; Pereți exteriori termoizolați și reparați; 100 persoane instruite în domeniul eficienței energetice Calitativi Condiții bune de desfășurare a procesului instructiv-educativ asigurate; Crearea condițiilor optime pentru igienă personală; Spațiu adecvat pentru organizare de competiții regionale și republican; Confort termic asigurat; Frecvența sporită; Reducerea cheltuielilor cu minim 30 – 40 % Nr. de îmbolnaviri respiratorii acute la copii micșorat; Cresterea gradului de informare, constientizare, motivare privind aplicarea eficienței energetice și

		ocrotirii mediului ambiant
7.	Parteneri posibili	APL I, APL II, Administrația instituției
8.	Valoarea estimativă a proiectului	300 000 Lei
9.	Oportunități de finanțare	FEE, FISM, Fonduri europene, FNDR, sectorul privat
10.	Perioada de implementare	2017-2018

FIȘA DE PROIECT nr. 7

Direcția strategică 2: Dezvoltarea economiei raionului prin susținerea IMM și atragerea investițiilor în industrie, agricultură și turism

Nr.	Itemi	Descriere
1.	Denumirea localității	Raionul Rîșcani
2.	Denumirea proiectului	Construcția pieții regionale en-gros și conectarea lor la infrastructura de utilități publice și căi de acces
3.	Enunțul problemei	Lipsa unei pieți specializate en-gros pentru realizarea produselor agricole din RDN conform standardelor de comercializare a produselor agricole
4.	Obiectivul general	OG: Asigurarea dezvoltării comerțului eficient cu legume și fructe în condiții igienice și de calitate, în folosul cetățenilor din RDN.
5.	Obiective specifice	OS1. Pregătirea documentației tehnice pentru construcția pieței regionale en-gros OS2. Construcția pieței regionale en-gros și crearea mecanismului de funcționare a pieței regionale en-gros
6.	Indicatori	OS1 Cantitativi: Un set de documente elaborate și avizate
		Calitativi: Oportunitatea de a atrage investiții pentru realizarea proiectului
		OS2 Cantitativi: 1 piață regională construită și conectată la utilitățile publice 15 locuri de muncă create
		Calitativi: Creșterea PIB raional și regional. Infrastructură de afaceri dezvoltată în RDN Creșterea bunăstării populației RDN
7.	Parteneri posibili	APL I și II din raioanele (Briceni, Edineț, Ocnița, Drochia, Dondușeni, Soroca, Glodeni) filialele CCI Edineț, Bălți, Soroca
8.	Valoarea estimativă a	20 000 000 lei

	proiectului	
9.	Oportunități de finanțare	FNDR
10.	Perioada de implementare	2016-2020

FIȘA DE PROIECT nr. 8

Direcția strategică 2: Dezvoltarea economiei raionului prin susținerea IMM și atragerea investițiilor în industrie, agricultură și turism

Nr.	Itemi	Descriere					
1.	Denumirea localității	Or. Rîșcani					
2.	Denumirea proiectului	Crearea unui incubator de afaceri în or. Rîșcani					
3.	Enunțul problemei	Nivelul slab de dezvoltare a economiei locale reduce considerabil oportunitățile de angajare în câmpul muncii, mai ales a tinerilor. O mare parte din tineri pleacă peste hotare ori își caută un loc de muncă în orașele mai mari din țară. În consecință, crește șomajul, migrația, are loc destrămarea familiilor tinere etc. Crearea unui incubator de afaceri ar soluționa o mare parte din aceste probleme					
4.	Obiectivul general	OG: Crearea în localitate a unui incubator de afaceri					
5.	Obiective specifice	OS1. Dezvoltarea infrastructurii de afaceri locale prin crearea unui incubator de afaceri OS2. Crearea noilor oportunități de inițiere a afacerilor și de angajare tinerilor					
6.	Indicatori	<table><tr><td rowspan="2">OS1</td><td><i>Cantitativi:</i> <i>1 incubator de afaceri creat</i> <i>Circa 10 noi afaceri dezvoltate</i> </td></tr><tr><td><i>Calitativi:</i> <i>Infrastructură de afaceri dezvoltată</i> <i>Volumul de producție locală în creștere</i> </td></tr><tr><td>OS2</td><td><i>Cantitativi:</i> <i>Circa 10 rezidenți asistați</i> <i>Circa 10-15 noi locuri de muncă create pentru tineri</i> </td></tr></table>	OS1	<i>Cantitativi:</i> <i>1 incubator de afaceri creat</i> <i>Circa 10 noi afaceri dezvoltate</i>	<i>Calitativi:</i> <i>Infrastructură de afaceri dezvoltată</i> <i>Volumul de producție locală în creștere</i>	OS2	<i>Cantitativi:</i> <i>Circa 10 rezidenți asistați</i> <i>Circa 10-15 noi locuri de muncă create pentru tineri</i>
OS1	<i>Cantitativi:</i> <i>1 incubator de afaceri creat</i> <i>Circa 10 noi afaceri dezvoltate</i>						
	<i>Calitativi:</i> <i>Infrastructură de afaceri dezvoltată</i> <i>Volumul de producție locală în creștere</i>						
OS2	<i>Cantitativi:</i> <i>Circa 10 rezidenți asistați</i> <i>Circa 10-15 noi locuri de muncă create pentru tineri</i>						

			<i>Calitativi:</i> • Numărul de angajați în creștere • Rata șomajului în descreștere
7.	Parteneri posibili		APL or. Rîșcani, agenți economici, Camera de Comerț și Industrie din Bălți, ODIMM
8.	Valoarea estimativă a proiectului		500000 lei
9.	Oportunități de finanțare		FNDR, alte fonduri straine
10.	Perioada de implementare		2016-2018

FIȘA DE PROIECT nr. 9

Direcția strategică 1: Dezvoltarea și îmbunătățirea serviciilor publice prin modernizarea infrastructurii tehnico-edilitare, amenajarea teritoriului și asigurarea eficienței energetice

Nr.	Itemi	Descriere	
1.	Denumirea localității	Com. Costești și com. Duruitoarea Nouă, r. Rîșcani	
2.	Denumirea proiectului	Construcția podului între com. Costești și com. Duruitoarea Nouă	
3.	Enunțul problemei	Acces limitat pentru deplasarea populației din com. Costești și com. Duruitoarea Nouă la căile de acces rutier raional și național	
4.	Obiectivul general	OG: Asigurarea accesului locuitorilor com. Costești și com. Duruitoarea Nouă la căile de acces rutier raional și național	
5.	Obiective specifice	OS1. Pregătirea documentației tehnice pentru construcția podului și drumului de acces OS2. Construcția podului și drumului de acces	
6.	• Indicatori	OS1	<i>Cantitativi:</i> • Un set de documente elaborate și avizate
		OS2	<i>Cantitativi:</i> • 1 pod construit • 5 km de drum de acces construit
			<i>Calitativi:</i> • Acces asigurat pentru circa 5000 locuitori.

7.	Parteneri posibili	• APL I com. Costești și com. Duruitoarea Nouă • Administrația de Stat a Drumurilor, • Locuitorii din comunele Costești și com. Duruitoarea Nouă
8.	Valoarea estimativă a proiectului	200 000 000 lei
9.	Oportunități de finanțare	Fondul rutier, FNDR, fonduri externe